

นโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวของรัฐบาล
ที่มีผลกระทบต่อหลักธรรมทางพุทธศาสนา

ปริญญานิพนธ์

ของ

บุญตา จันทร์จิตร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ
มีนาคม 2551

นโยบายสลาภพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวของรัฐบาล
ที่มีผลกระทบต่อหลักธรรมทางพุทธศาสนา

ปริญญานิพนธ์

ของ

บุญตา จันทร์จิตร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

มีนาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวของรัฐบาล
ที่มีผลกระทบต่อหลักธรรมทางพุทธศาสนา

บทคัดย่อ

ของ

บุญตา จันทร์จิตร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ
มีนาคม 2551

บุญตา จันทรจิตร. (2551) นโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวของรัฐบาล
ที่มีผลกระทบต่อหลักธรรมทางพุทธศาสนา. ปริญญาโท รม. (นโยบายสาธารณะ).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :
รองศาสตราจารย์ ดร.วรพิตย์ มีมาก, อาจารย์ ดร.สุชาติ ผิวงาม.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษานโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัว
ของรัฐบาล และความสัมพันธระหว่างนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัวของรัฐบาล
สภาพเศรษฐกิจสังคม และนโยบายสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ในแง่ของผลกระทบต่อหลักธรรม
ทางพุทธศาสนา

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มที่หนึ่ง พระภิกษุในพุทธศาสนาทั้งฝ่ายบริหาร
จำนวน 9 รูป พระภิกษุฝ่ายวิชาการ จำนวน 5 รูป กลุ่มที่สอง ข้าราชการผู้มีความรู้ด้านศาสนา 1 คน
บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าสลากกินแบ่งรัฐบาล 2 คน

ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มาจากข้อมูลเชิงทุติยภูมิและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การ
วิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายสลากพิเศษแบบ
เลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัวของรัฐบาล สภาพเศรษฐกิจสังคม และนโยบายสำนักงานสลากกินแบ่ง
รัฐบาล รวมทั้งการพรรณนาผลกระทบที่มีต่อหลักธรรมทางพุทธศาสนา

ผลการศึกษาพบว่า

1. มีความสัมพันธ์กันระหว่างนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัวของ
รัฐบาล สภาพเศรษฐกิจสังคม และนโยบายสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล
2. นโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัวของรัฐบาลขัดต่อหลักธรรมทาง
พุทธศาสนา

THE IMPACTS POLICY ON TWO-AND-THREE- DIGIT LOTTERY
SCHEME TOWARD BUDDHIST DOCTRINE

AN ABSTRACT

BY

BOONTA JANJIT

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Public Administration Degree in Public Policy
at srinakharinwirot University
March 2008

Boonta Janjit. (2008). *The Impacts of Two - and - Three Digit Lottery Scheme on Buddhist Doctrine*. Master's thesis, M.P.A. (Public Policy), Bangkok: Graduate School, Srinakarinwirot University. Advisor committee: Associate Professor Dr. Worapit Meemak, Dr. Suchart Piewngam.

This research was aimed at studying two - and - three digit lottery scheme and its relations with socio-economic state and the Government Lottery Office's policy as regards the impacts on Buddhist doctrine.

Key informants consisted of Buddhist monks (9 monastery administrators and 5 academic monks) and secular persons (1 religious expert and 2 people relating to lottery trade).

Data collected from secondary sources and in-depth interview were analyzed through content analysis for explaining the relationship among two-and-three digit lottery scheme, socio-economic state and the Government Lottery Office's policy, and describing what their impacts on Buddhist doctrine were.

The findings are as follows:

1. Two-and-three digit lottery scheme, socio-economic state and the Government Lottery Office's policy have reciprocal relationship.
2. Two-and -three digit lottery scheme goes against Buddhist doctrine.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

นโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวของรัฐบาล
ที่มีผลกระทบต่อหลักธรรมทางพุทธศาสนา

ของ
บุญตา จันทร์จิตร

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

วันที่.....เดือน มีนาคม พ.ศ. 2551

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.วรพิตย์ มีมาก)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. สุชาติ ผิวงาม)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ จักราทิตย์ ธนาคม)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ ชีวินทร์ ฉายาขวลิต)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.วรพิทย์ มีมาก อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ท่านได้ให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำงานวิจัยนี้อย่างละเอียดทุกขั้นตอน ท่านเป็นอาจารย์ที่ให้ความเป็นกันเองกับลูกศิษย์และเมตตาสอนลูกศิษย์เสมือนหนึ่งต้องการให้ศิษย์เข้าใจสิ่งที่ท่านนำเสนออย่างแจ่มแจ้ง ขอเจริญพรขอบคุณท่านอาจารย์ไว้ ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณอาจารย์จักราภิตย์ ธนาคม ที่คอยกระตุ้นให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยในการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ ตามมุมมองของลูกศิษย์จะเป็นเรื่องที่ยาก แต่ท่านอาจารย์จะทำให้ลูกศิษย์เห็นเป็นเรื่องง่าย ๆ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยรู้สึกมีกำลังใจทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

และอีกท่านคือ อาจารย์ ดร.สุชาติ ผิวงาม ท่านเป็นอาจารย์ที่มีวิญญานของ รัฐประศาสนศาสตร์อยู่เต็มหัวใจ ต้องการให้เหล่าศิษย์เข้าใจและซึมซับเอาวิถีแห่งการเรียนรู้แห่ง ศาสตร์การปกครองสมัยเก่าผสมผสานเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่

อีกทั้งขอขอบใจ พระมหาดิศร นันนกำจร และพระมหากฤษฎาภัก อัมแบนพันธ์ รวมทั้งเพื่อน ๆ ร่วมรุ่น ญาติพี่น้องทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจตลอดเวลาที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตามปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เสร็จสิ้นลง แต่ภาระหน้าที่ที่เราจะต้องทำต่อไป เพื่อเป็นประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ของสังคมหรือของประเทศชาตินั้น ยังคงรอเราอยู่ จะขอใช้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นบันได ปูทาง เพื่อก้าวไปสร้างสิ่งที่เป็นคุณงามความดีและสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ชาติ พระพุทธศาสนาและพระมหากษัตริย์ ตามเจตนารมณ์ของรัฐประศาสนศาสตร์ สืบไป

พระมหาบุญตา จันทร์จิตร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและเหตุผล.....	7
ทฤษฎีการพนัน.....	10
หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข.....	12
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
กรอบความคิดในการวิจัย.....	20
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	21
ปรากฏการณ์ของการศึกษา.....	21
วิธีการศึกษาปรากฏการณ์.....	21
การสร้างแนวคำถามการวิจัย.....	21
กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	22
การรายงานผลการวิจัย.....	22
การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	23
4 การนำเสนอผลการวิจัย.....	24
ส่วนเอกสาร.....	24
สัมภาษณ์.....	42
ด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคม.....	42
ด้านสถาบัน กระบวนการ และพฤติกรรมของสำนักงาน	
สลากกินแบ่งรัฐบาล.....	52
ด้านสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล.....	53

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
ด้านผลดี ผลเสีย ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล.....	57
ด้านความเหมาะสมในการดำเนินการ.....	58
ด้านผลดี ผลเสีย ของสลากพิเศษ ลอตเตอรี่	
และหวยบนดิน.....	62
ด้านนโยบายของหวยบนดินที่ว่าด้วยการนำไป	
ใช้สาธารณประโยชน์.....	64
ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมของภาคสังคม และประชาชน.....	67
ด้านการดำเนินการเพื่อลดการขายเกินราคา.....	68
ด้านสลากอัตโนมัติในอนาคต.....	70
ด้านสื่อ.....	71
ด้านบทบาท จุดยืนของพุทธศาสนา.....	72
มหาเถรสมาคม.....	73
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.....	75
สถาบันการศึกษา.....	76
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	78
สรุปผลการวิจัย.....	78
อภิปรายผลการวิจัย.....	83
ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี.....	96
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	98
ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการวิจัย.....	99
บรรณานุกรม.....	100
ภาคผนวก.....	104
ภาคผนวก ก	105
ภาคผนวก ข	110
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	113

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ตารางสรุปการดำเนินงานโครงการห้วยบนดิน	3
2 ตารางโครงการที่ได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนเงินรางวัล โครงการสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว.....	3
3 ตารางหน่วยงานที่ได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนเงินรางวัล โครงการสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว.....	4
4 ตารางจำนวนเงินที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลส่งเข้ารัฐ.....	39
5 ตารางโครงการที่ได้รับเงินสนับสนุนจากสำนักงานสลากกินแบ่ง.....	40
6 ตารางหน่วยงานที่ได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนเงินรางวัล โครงการสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว.....	41
7 ตารางโพลสำรวจพฤติกรรมของประชาชนในวันหวยออก กับวันธรรมดา.....	45
8 ตารางโพลสำรวจผู้ที่เล่นหวยได้ตัดสินใจว่าถ้ามีห้วยบนดินแล้ว จะเลิกเล่นหวยได้หรือไม่.....	46
9 ตารางโพลสำรวจประชาชนเห็นว่าการให้.ศ.ขายห้วยบนดิน มีโอกาสนักศึกษาจะซึมซับเรื่องของอบายมุขมากน้อยเพียงใด.....	50
10 ตารางสำรวจระหว่างหวยรัฐกับหวยใต้ดินประชาชนชอบซื้อ แบบไหนมากที่สุด.....	51
11 ตารางสำรวจประชาชนที่คิดว่านักศึกษาขายห้วยบนดินเป็นผลดี.....	52
12 ตารางสำรวจประชาชนที่คิดว่านักศึกษาขายห้วยบนดินเป็นผลเสีย.....	52

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ภาพแสดงการศึกษาสาเหตุและผลของนโยบายสาธารณะ.....	8
2 ภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการพนัน รัฐ และสังคม.....	11

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การพนันเป็นหนึ่งในจำนวนกิจกรรมทางสังคมไม่ก่อย่างที่ดีกทอดกันมา และปรากฏในเกือบทุกเผ่าพันธุ์มนุษย์ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ หากจะกล่าวว่าการพนันเป็นปรากฏการณ์สากลของมนุษยชาติก็คงจะไม่ผิดนัก (สังคิต พิริยะรังสรรค์ ; และคณะ. 2545) แต่สังคมส่วนใหญ่ยังมองว่าการพนันเป็นสิ่งที่ชั่วร้ายและผิดศีลธรรมอันนำมาซึ่งความเสื่อมเสียของสังคมการพนัน มีลักษณะเป็นการเล่นได้เสียที่มีการเสี่ยงโชคด้วยเสมอ ทั้งไม่ว่าจะได้เข้ามีส่วนร่วมด้วยหรือไม่ก็ตาม เรามักเรียกรวมกันว่าการพนันขั้นต่อ การพนัน หมายถึง การเข้าเล่นเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยอาศัยการเสี่ยงโชคด้วยไหวพริบและฝีมือของผู้เล่นพนันเอง พนันเอาเงินหรือทรัพย์สินกัน เช่นการเล่นพนันไพ่ประเภทต่างๆ

ในประเทศไทย ถือว่าการพนันเป็นสิ่งที่เลวร้ายและไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อเป็นการคุ้มครองป้องกันสังคมจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน จึงได้บัญญัติกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันโดยตรง ได้แก่พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 ซึ่งได้บัญญัติมาตรการในการสกัดกั้นการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันไว้โดยเฉพาะหลายประการ กล่าวคือ มาตรการทางด้านความผิด บัญญัติให้การพนันเป็นสิ่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นความผิดทางอาญา โดยแบ่งการพนันออกเป็น

1. การเล่นที่ต้องห้ามเด็ดขาด ได้แก่การเล่นตามบัญชี ก. หรือการเล่นซึ่งมีลักษณะคล้ายกัน หรือการเล่นร้ายแรงอื่นใดซึ่งรัฐมนตรีเจ้าหน้าที่ได้ออกกฎกระทรวงระบุเพิ่มเติมห้ามไว้ เช่นการพนันประเภท หวย ก.ข. ถั่ว, แปะแก้ว, ไฮโลว์, บาการา, สล็อตแมชีน เป็นต้น การเล่นตามบัญชี ก. นี่เป็นการเล่นที่ห้ามมิให้จัดให้มีโดยเด็ดขาด หากมีผู้จัดให้มีการเล่น ผู้จัดและผู้เข้าเล่นจะมีความผิดตามกฎหมายทันที

2. การเล่นที่ขออนุญาตเล่นได้ ได้แก่การเล่นตามบัญชี ข. หรือการเล่นซึ่งมีลักษณะคล้ายกัน หรือการเล่นอื่นใดซึ่งรัฐมนตรีเจ้าหน้าที่ได้ออกกฎกระทรวงระบุเพิ่มเติมไว้ ซึ่งจะจัดให้มีขึ้นเพื่อเป็นทางนำมาซึ่งผลประโยชน์แก่ผู้จัดโดยตรงหรือทางอ้อมได้ต่อเมื่อรัฐมนตรีเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตเห็นสมควรและออกใบอนุญาตให้ หรือมีกฎกระทรวงอนุญาตให้จัดขึ้นโดยไม่ต้องมีใบอนุญาต เช่น การให้สัตว์ต่อสู้หรือแข่งขัน, การแข่งม้า, การชกมวยหรือมวยปล้ำ, การจับสลากโดยวิธีใดๆ, การเล่นสลากกินแบ่ง, การเล่นไพ่ประเภทต่าง ๆ, การเล่นเครื่องเล่นซึ่งใช้ไฟฟ้าจักรกล เป็นต้น ซึ่งสามารถขออนุญาตเล่นได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และขออนุญาตเล่นพนันกันได้ เมื่อได้รับอนุมัติแล้วก็ถือว่าเป็นการเล่นการพนันที่ชอบด้วยกฎหมาย

3. การเล่นที่ไม่มีระบุไว้ในบัญชี ก. และบัญชี ข. ได้แก่การเล่นประเภทอื่นๆ ที่ไม่ได้บัญญัติไว้ให้เป็นการเล่นในบัญชี ก. หรือบัญชี ข. ทั้งนี้เนื่องจากการเล่นมีรูปแบบที่หลากหลาย

มากมายจนไม่อาจบัญญัติชนิดการเล่นให้ครอบคลุมได้ทั้งหมดในบัญชี ก. และ ข. อีกทั้งยังมีการเล่นประเภทที่เกิดขึ้นมาตามวิวัฒนาการความก้าวหน้าของสังคม ลักษณะและรูปแบบการเล่นมีความแตกต่างไปจากเดิมอันไม่อาจถือได้ว่าเป็นการเล่นตามบัญชี ก. หรือ ข. ได้ กฎหมายจึงบัญญัติให้ถือเป็นการเล่นประเภทที่ไม่มีระบุไว้ในบัญชี ก. และ ข. จะจัดให้มีการเล่นหรือมีการพนันได้เฉพาะการเล่นที่ระบุชื่อและเงื่อนไขการเล่นไว้ในกฎกระทรวงเท่านั้น

การพนันนั้นถือว่าเป็นแหล่งสร้างรายได้จำนวนมากหาศาลได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการพนันที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งมีมานานเพราะไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาการพนันจึงยิ่งลุกลามใหญ่โตออกไป การเล่นหวยใต้ดินจัดว่าเป็นการพนันที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอีกประการหนึ่งเหมือนกัน สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ. 2517 ซึ่ง รัฐบาลออกบังคับใช้ในการออกสลากกินแบ่งเพื่อนำรายได้มาสู่รัฐ จึงทำให้เกิดการเล่นหวยใต้ดินขึ้น วิธีการเล่นหวยใต้ดินคือ เมื่อตัวเลขตรงกับเลขท้าย 3 หรือ 2 ตัว ของรางวัลที่ 1 ของสลากกินแบ่งรัฐบาลผู้เล่นจะได้รับเงินรางวัลจากเจ้ามือหวยที่รับแทง โดยจะได้เงินรางวัลตามจำนวนเงินที่ตนได้แทงไป เช่น 3 ตัวบน (รางวัลที่ 1) บาทละ 450-700 บาท โท๊ด 3 ตัวบน (รางวัลที่ 1) บาทละ 100-125 บาท 2 ตัวบน (รางวัลที่1) บาทละ 60-70 บาท 2 ตัวล่าง (เลขท้าย 2 ตัว) บาทละ 60-70 บาท นอกจากนั้นแล้ว การเล่นหวยใต้ดินยังเป็นแหล่งเงินนอกกฎหมายจำนวนมาก ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดกลุ่มผู้มีอิทธิพลประจำถิ่นจำนวนมาก ซึ่งเติบโตขึ้นมาจากหวยผิดกฎหมาย และยังก่อให้เกิดกลุ่มมือปืนรับจ้าง เพื่อพยายามรักษาผลประโยชน์ มีการเอารัดเอาเปรียบ รังแก ข่มเหง ประชาชน ทำให้เกิดความเดือดร้อนในสังคมขึ้น ซึ่งรัฐบาลในสมัยของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร มีความต้องการลดบทบาทของผู้มีอิทธิพลและนำเงินนอกกฎหมายซึ่งเป็นจำนวนมากมาขึ้นมาใช้ประโยชน์เพื่อทำสาธารณะสงเคราะห์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น สนับสนุนการเรียนต่อเด็กผู้ด้อยโอกาส ให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการ เป็นต้น จึงมีมติเห็นชอบให้ออกสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว เมื่อ 8 กรกฎาคม 2546 ซึ่งเนื้อหาของมติแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเกี่ยวกับรูปแบบการออกรางวัลที่สามารถกำกับดูแลได้ และนำรายได้กลับคืนสู่สังคมและประชาชนโดยให้การสนับสนุนด้านการศึกษา การแพทย์ ศาสนา สังคม และสาธารณะประโยชน์อื่นๆ ส่วนที่สองเกี่ยวกับการนำรายได้ส่วนเกินของกองทุนเงินรางวัลหลังหักค่าใช้จ่ายมาใช้ในการบริหารงานของรัฐบาลและจ่ายรางวัลคืนสู่สังคม ตั้งแต่เริ่มจำหน่าย อาจกล่าวได้ว่าการดำเนินการจำหน่ายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว ประสบผลสำเร็จในแง่ที่สามารถทำให้เป็นที่นิยมของประชาชนในฐานะทางเลือกใหม่ของสินค้าหวย จะเห็นได้จากยอดขายสลากเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว ตั้งแต่ งวด 1 สิงหาคม - 16 มีนาคม 2547 16 งวด มียอดรวมจากการจำหน่ายเป็นเงินถึง 20,300,000,000 บาท หักจ่ายต่างๆแล้ว คงเหลือรายได้ถึง 5,400,000,000 บาท ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 : สรุปการดำเนินงานโครงการห้วยบนดิน (1 สิงหาคม — 16 มีนาคม 2547)

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
ยอดจำหน่ายสลาก	20,300,000,000
หักค่าใช้จ่ายเงินรางวัลรวม	10,800,000,000
หักค่าใช้จ่ายดำเนินการ	4,100,000,000
คงเหลือ รายได้รวม 16 งวด	5,400,000,000

ที่มา : สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (2547)

อีกทั้งยังได้มีการนำรายได้ไปใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์ในส่วนต่างๆ ตามที่รัฐบาลได้ให้คำสัญญาไว้หลายโครงการด้วยกัน ซึ่งรวมเป็นจำนวนเงิน 736,190,000 บาท ดังตารางที่ 2

ตาราง 2 : โครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนเงินรางวัลโครงการสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว ตั้งแต่งวด (1 สิงหาคม — 16 มีนาคม 2547)

โครงการที่ได้ดำเนินการ	
ทุนการศึกษาเด็กโครงการเขียนเรียงความ	650,590,000
ค่าใช้จ่ายจัดงานสัปดาห์วิทยาศาสตร์	35,500,000
วงเงินสำรองโครงการทุนการศึกษาต่อนักเรียนจากทุกอำเภอ	50,100,000
คงเหลือ รายได้สุทธิ	4,663,810,000
หมายเหตุ กันไว้เป็นเงินสำรองตามมติคณะกรรมการฯ	2,011,000,000

ที่มา : สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (2547)

และรัฐบาลยังเปิดโอกาสให้หน่วยราชการต่าง ๆ ยื่นหนังสือขอมาใช้ในเรื่องของการกุศลต่างๆ ได้ เช่น ให้เป็นเงินทุนการศึกษา เงินกองทุนช่วยเหลือการศึกษา เงินบริจาคให้แก่องค์กรสาธารณกุศลต่าง ๆ ซึ่งจำนวนเงินที่หน่วยราชการยื่นขอมาใช้ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2546 ถึงเดือนกันยายน 2548 มียอดถึง 8,276,558,664 บาท จำนวนเงินในส่วนนี้นับว่ารัฐบาลเบิกจ่ายภายในงบของกองทุนเงินรางวัลโครงการสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว ดังตารางที่ 3

ตาราง 3 : หน่วยงานที่ได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนเงินรางวัลโครงการสลากพิเศษแบบ
เลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2546-30 กันยายน 2548

หน่วยงาน	จำนวนเงิน (บาท)
กระทรวงการต่างประเทศ	19,998,270
สำนักงาน กอ.รมน.	1,374,000
กระทรวงยุติธรรม	26,450,000
กระทรวงศึกษาธิการ	3,957,100,522
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	3,316,387,520
มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะศึกษาศาสตร์	3,000,000
กระทรวงสาธารณสุข	2,000,000
สำนักนายกรัฐมนตรี	931268602
-สำนักงาน ก.พ.	950,248,352
-สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ	18979750
รวม	8,276,558,664

ที่มา : กองทุนเงินรางวัลหยวนบนดิน.(2549,11 ธันวาคม) มติชนรายวัน.หน้า 11.

จากสิ่งพหุหน้าที่ผิดกฎหมาย รัฐบาลทำให้ถูกกฎหมายนี้ มองเห็นอย่างชัดเจน 2 ประเด็น คือ เป็นความจำเป็นของรัฐบาลที่จะกำจัดผู้มีอิทธิพล และนำผลประโยชน์จากการจำหน่ายหยวนบนดินที่ถูกกฎหมายมาใช้ให้เป็นประโยชน์ จากโพลสำรวจของสวนดุสิตโพล สำรวจข้อดีของการที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจะเปิดขายเลขท้ายเหมือนหวยใต้ดิน อันดับที่ 1 ได้แก่ทำรายได้ให้กับรัฐบาลมากขึ้น คิดเป็น 31.40% (สวนดุสิตโพล. 2546 : ออนไลน์) อีกประการหนึ่งคือ รัฐบาลส่งเสริมให้ประชาชนเล่นการพนัน ทำให้ความเข้าใจที่คิดว่า การเล่นหวยเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ก็จะกลับกลายเป็นว่า ถูกกฎหมาย เจตคติของประชาชนก็อาจจะเปลี่ยนไป ชอบการเสี่ยงโชคมากขึ้น ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมต่างๆ ตามมา ซึ่งผลกระทบโดยตรงที่เกิดขึ้นจากการเล่นการห่วย ย่อมนำไปสู่ความเสื่อมเสียในหลายๆด้าน เริ่มตั้งแต่อาจทำให้มนุษย์เกิดความเกียจคร้าน หมกมุ่น สูญเสียทรัพย์สินที่ตนหามาได้ สูญเสียความรักความอบอุ่นในครอบครัว ลูกหลานไปจนเกิดการแตกแยกในครอบครัว และเป็นคนที่ไม่มีความรับผิดชอบในกิจการงานต่างๆ ผลสุดท้าย อาจก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม เตือนร้อนต่อสังคมผู้สุจริต จากโพลสำรวจของสวนดุสิตโพล สำรวจข้อเสียของการที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจะเปิดขายเลขท้ายเหมือนหวยใต้ดิน อันดับที่ 1 ประชาชนเล่นหวยมากขึ้น/เป็นการมอมเมาประชาชน คิดเป็น 39.67% (สวนดุสิตโพล. 2546 : ออนไลน์)

สังคมไทยเป็นสังคมชาวพุทธ ถูกปลูกฝังให้ยึดมั่นในศีลในธรรม เคารพเชื่อฟังพระสงฆ์ และถูกสอนเกี่ยวกับการพนันทุกประเภทว่าจัดเป็นอบายมุขที่ควรหลีกเลี่ยง แต่เมื่อมีโครงการทำ

หอยใต้ดินให้ถูกกฎหมายย่อมกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน จากเดิมที่ไม่เคยซื้อหอย เพราะเป็นสิ่งผิดกฎหมายก็อาจจะหันมาซื้อเพราะตอนนี้หอยได้กลายเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายแล้ว นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์ว่ารายได้จากการจำหน่ายได้นำไปใช้จ่ายด้านสาธารณประโยชน์ต่างๆ เช่น นำรายได้สนับสนุนการศึกษา การแพทย์ ศาสนา ทำให้ประชาชนหลงผิดเข้าใจว่าการซื้อหอยของตนได้มีส่วนช่วยสนับสนุนให้เด็กได้มีการศึกษา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษานโยบายจำหน่ายสลากพิเศษแบบ 2 ตัว และ 3 ตัวของรัฐบาล ซึ่งมีผลกระทบต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อว่าข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอาจเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสามารถนำไปปรับปรุงนโยบายมาสู่การปฏิบัติต่อไป

คำถามการวิจัย

อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล สภาพเศรษฐกิจและสังคมในแง่ที่มีผลกระทบต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษานโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวของรัฐบาลที่มีผลกระทบต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขอบเขตดังนี้

1.กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้คือ บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับฝ่ายของศาสนา และในฝ่ายของฆราวาส

ในการสัมภาษณ์จะมีการแบ่งการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ฝ่ายศาสนา

1.1 พระภิกษุฝ่ายบริหาร

1.2 พระภิกษุฝ่ายวิชาการ

2. ฝ่ายฆราวาส

2.1 ผู้มีความเชี่ยวชาญเรื่องศาสนา

2.2 บุคคลทั่วไป

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยจะเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จะสัมภาษณ์เหมือนกันหมด คือ

1. ฝ่ายศาสนา จะเลือกสัมภาษณ์พระภิกษุผู้มีความรู้ คือ
  - 1.1 พระภิกษุฝ่ายบริหาร คือพระระดับนักปกครอง จำนวน 9 รูป
  - 1.2 พระภิกษุฝ่ายวิชาการ จำนวน 5 รูป
2. ฝ่ายฆราวาส จะเลือกสัมภาษณ์ผู้มีความเชี่ยวชาญในฝ่ายต่างๆคือ
  - 2.1 ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านศาสนา จำนวน 1 คน
  - 2.2 บุคคลทั่วไป จำนวน 2 คน

2.เนื้อหา

จะทำการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวของรัฐบาลที่ขัดกับหลักกรรมทางพุทธศาสนา ทางด้าน

- 1.สภาพเศรษฐกิจและสังคม
- 2.ด้านสถาบัน กระบวนการ และพฤติกรรมของสำนักงานสลากกินแบ่ง

รัฐบาล

- 3.นโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ คาดว่า จะเป็นประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อรัฐบาล ในการกำหนดนโยบาย แผนงานที่จะดำเนินการเพื่อนำมาสู่การปฏิบัติต่อไป
2. เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน
3. เพื่อจรรโลงพุทธศาสนา

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและได้นำเสนอตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและเหตุผล
2. ทฤษฎีการพนัน
3. หลักกรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบความคิดในการวิจัย

1. กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล

โทมัส ไดย์ (Thomas R.Dye 1984: 1) ได้ให้ความหมายของนโยบายสาธารณะว่า สิ่งที่รัฐบาลเลือกจะทำหรือไม่กระทำ ในส่วนที่จะทำครอบคลุมกิจกรรมต่างๆ ทั้งหมดของรัฐบาล ทั้งกิจกรรมที่เป็นกิจวัตรและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในบางโอกาส

โทมัส ไดย์ (Thomas R. Dye 1984: 7) เห็นว่าการวิเคราะห์นโยบายเป็นการวิเคราะห์ปัญหาของสังคมที่เป็นวิทยาศาสตร์ และสอดคล้องกับความเป็นจริง ด้วยเหตุนี้นักวิเคราะห์นโยบายส่วนใหญ่จึงสนใจที่จะพัฒนาการอธิบายที่เหมาะสมมากกว่าการเสนอแนะทางเลือกในการตัดสินใจต่อปัญหา นโยบายที่กำลังเผชิญอยู่ ลักษณะสำคัญของการวิเคราะห์นโยบายตามทัศนะของไดย์ (Dye) คือ การวิเคราะห์นโยบายเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการอธิบาย (explanation) มากกว่าการเสนอแนะ (prescription) เป็นการแสวงหาอย่างจริงจังถึงสาเหตุและผลของนโยบายโดยใช้ระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ และการวิเคราะห์นโยบายเป็นความพยายามที่จะพัฒนาและทดสอบข้อเสนอทั่วไปเกี่ยวกับสาเหตุและผลของนโยบาย นอกจากนี้ยังเป็นการสะสมการวิจัยค้นพบที่เชื่อถือได้ต่อความเป็นจริงทั่วไปอีกด้วย ลักษณะการวิเคราะห์นโยบายดังกล่าวจึงเน้นหนักในเรื่องการพัฒนาเชิงทฤษฎีมากกว่าการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ที่นักการเมืองเผชิญอยู่

การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายสาธารณะและสิ่งแวดล้อม อาจจำแนกพิจารณาได้ดังนี้

1. กรอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายสาธารณะและสิ่งแวดล้อม เป็นความพยายามที่จะตอบคำถามว่าทำไมสิ่งแวดล้อมจึงมีผลหรืออิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย และการกำหนดนโยบายส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้าง การวิเคราะห์เชิงสาเหตุและผลมีคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ (Dye, 1995:6)

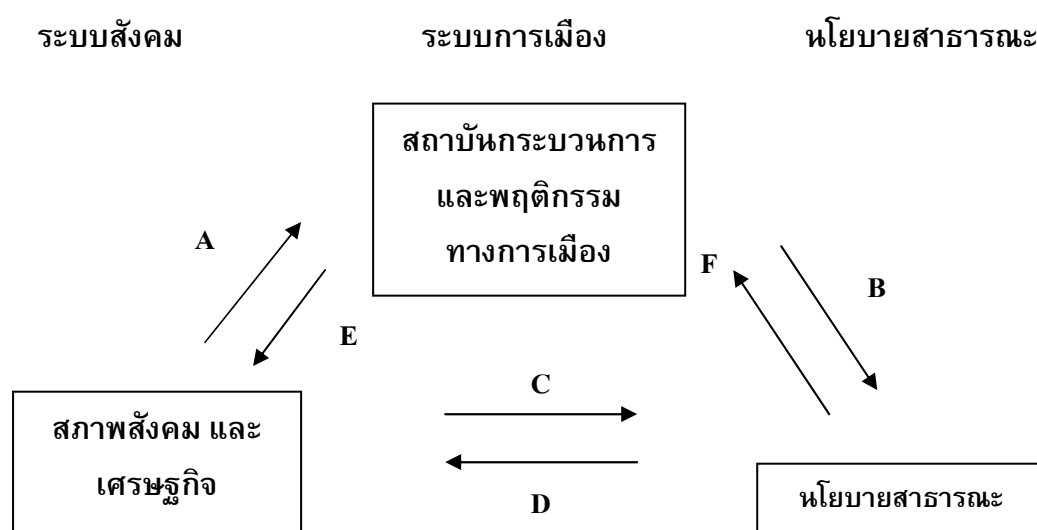
ประการแรก เป็นการวิเคราะห์เพื่อมุ่งอธิบาย (explanation) มากกว่าการการแสวงหาข้อเสนอแนะ (prescription) กล่าวคือ ผู้วิเคราะห์สนใจที่จะศึกษาให้ทราบว่าทำไมปัจจัยต่างๆ โดยเฉพาะปัจจัยสิ่งแวดล้อมจึงมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย และเมื่อนโยบายนั้นถูกนำไป

ปฏิบัติได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนกลุ่มเป้าหมาย หรือต่อการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของสังคม อย่างไรก็ตาม โดยมีได้มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ข้อเสนอแนะว่าควรกำหนดนโยบายอย่างไร เพื่อให้เกิดผลที่พึงปรารถนาต่อสังคม

ประการที่สอง เป็นการวิเคราะห์ที่ให้ความสนใจต่อการศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจัง (rigorous search) ต่อสาเหตุของการกำหนดนโยบายและต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อให้ทราบแน่ชัดว่ามีปัจจัยสาเหตุใดบ้างที่ผลักดันให้เกิดนโยบายนั้นขึ้น และการนำนโยบายไปปฏิบัติก่อให้เกิดผลลัพธ์อะไรบ้าง ผลลัพธ์ดังกล่าวเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ในวัตถุประสงค์ของนโยบายหรือไม่ หรือปรากฏผลลัพธ์ที่ไม่คาดหวังอะไรบ้าง (spillover effects)

ประการสุดท้าย เป็นความพยายามในการพัฒนาและทดสอบข้อเสนอเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับสาเหตุและผลของนโยบายสาธารณะ และเพื่อเป็นการสะสมองค์ความรู้เกี่ยวกับการค้นพบที่น่าเชื่อถือเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อไป โดยมุ่งที่จะแสวงหาคำตอบเชิงทฤษฎีที่สามารถอธิบายการตัดสินใจนโยบายในลักษณะทั่วไปมากกว่าการตัดสินใจนโยบายใดนโยบายหนึ่งแทนกรณีศึกษา

ภายใต้กรอบความคิดดังกล่าว โทมัส ไดย์ (Thomas R. Dye 1995: 7) ได้นำเสนอกรอบการวิเคราะห์สาเหตุและผล (Causes and Consequences) ของนโยบายสาธารณะ ดังนี้

ภาพประกอบ 1 แสดงการศึกษาสาเหตุและผลของนโยบายสาธารณะ

ที่มา : Dye, Thomas R. (1995) *Understanding Public Policy*.

จากภาพประกอบ 1 แสดงให้เห็นว่าข้อเสนอในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของไดย์ (Dye) ระบุทั้งระบบสังคม (Society) ระบบการเมือง (Political System) และนโยบายสาธารณะ (Public Policy) ต่างมีความสัมพันธ์แบบโต้ตอบซึ่งกันและกัน (Reciprocal relationship) กล่าวคือ ในขณะที่ระบบสังคมมีคุณลักษณะที่จะเป็นตัวแปรต้นหรือปัจจัยสาเหตุ และระบบการเมืองมีคุณลักษณะที่จะเป็นตัวแปรตามหรือผลที่เกิดจากการกระทำของปัจจัยสาเหตุ ในทาง

กลับกันระบบการเมืองก็มีคุณลักษณะของการเป็นตัวแปรต้นหรือปัจจัยสาเหตุ โดยมีระบบสังคมเป็นตัวแปรตามหรือผลที่เกิดขึ้นจากปัจจัยสาเหตุ ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการเมืองและนโยบายสาธารณะและความสัมพันธ์ระหว่างระบบสังคมและระบบการเมืองดังได้กล่าวมาแล้ว โดยไดย์ (Dye) ได้อธิบายความสัมพันธ์ตามแผนภาพอย่างชัดเจนดังต่อไปนี้

ลูกศร A: เจื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมมีผลอะไรบ้างต่อสถาบันการเมือง ระบบราชการ กระบวนการทางการเมือง และพฤติกรรมทางการเมืองของประชากร
ในกรณีนี้สภาพเศรษฐกิจและสังคมจะทำหน้าที่เป็นตัวแปรอิสระ (independent Variables) หรือปัจจัยสาเหตุ ในขณะที่ระบบการเมืองจะทำหน้าที่เป็นตัวแปรตาม (dependent variables) หรือผลที่เกิดจากการกระทำของปัจจัยสาเหตุ

ลูกศร B: สถาบันทางการเมือง ระบบราชการ กระบวนการทางการเมือง และพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน มีผลอะไรบ้างต่อนโยบายสาธารณะ
ในกรณีนี้ระบบการเมืองจะทำหน้าที่เป็นตัวแปรตาม หรือผลที่เกิดจากการกระทำของปัจจัยสาเหตุ

ลูกศร C: เจื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมมีผลอะไรบ้างต่อนโยบายสาธารณะ
ในกรณีนี้ระบบสังคมจะทำหน้าที่เป็นตัวแปรอิสระ หรือปัจจัยสาเหตุ ในขณะที่นโยบายสาธารณะจะทำหน้าที่เป็นตัวแปรตามที่เกิดขึ้นจากการกระทำของปัจจัยสาเหตุ

ลูกศร D: นโยบายสาธารณะมีผล (หรือผลสะท้อนกลับ Feedback) อะไรบ้างต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคม
ในกรณีนี้นโยบายสาธารณะจะทำหน้าที่เป็นตัวแปรอิสระหรือปัจจัยสาเหตุ ในขณะที่ระบบสังคมจะทำหน้าที่เป็นตัวแปรตาม หรือผลที่เกิดจากการกระทำของปัจจัยสาเหตุ

ลูกศร E: สถาบันทางการเมือง ระบบราชการ กระบวนการทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนมีผล (หรือผลสะท้อนกลับ Feedback) อะไรบ้างต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคม
ในกรณีนี้ระบบการเมืองจะทำหน้าที่เป็นตัวแปรอิสระหรือปัจจัยสาเหตุ ในขณะที่ระบบสังคมจะทำหน้าที่เป็นตัวแปรตามหรือผลที่เกิดจากการกระทำของปัจจัยสาเหตุ

ลูกศร F: นโยบายสาธารณะมีผล (หรือผลสะท้อนกลับ feedback) อะไรบ้างต่อสถาบันทางการเมือง ระบบราชการ กระบวนการทางการเมือง และพฤติกรรมทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน
ในกรณีนี้ นโยบายสาธารณะจะทำหน้าที่เป็นตัวแปรอิสระ หรือปัจจัยสาเหตุ ในขณะที่ระบบการเมืองจะทำหน้าที่เป็นตัวแปรตาม หรือผลที่เกิดจากการกระทำของปัจจัยสาเหตุ

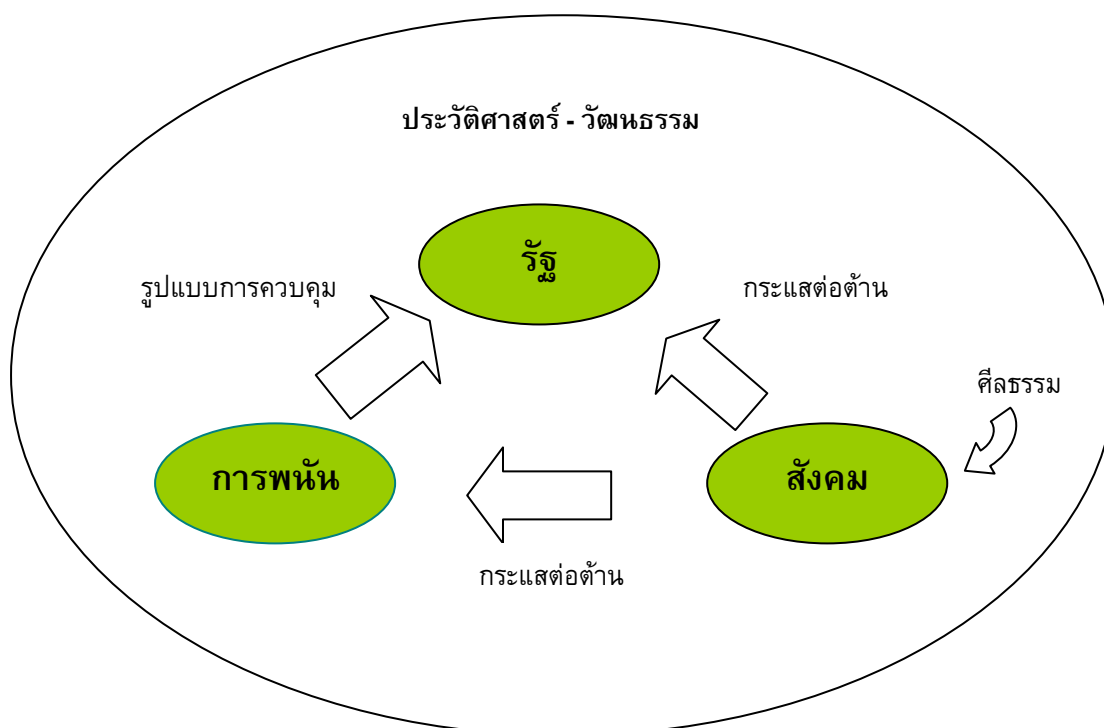
จากแนวคิดของไดย์ (Dye) ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ทั้งระบบสังคมและระบบการเมือง มีคุณลักษณะเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของนโยบายสาธารณะ กล่าวคือ ทั้งระบบสังคมและระบบการเมืองมีบทบาทหรืออิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะ ในทางตรงกันข้าม ทั้งระบบสังคมและระบบการเมืองต่างได้รับผลกระทบจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งผลกระทบดังกล่าวนี้มีความสำคัญต่อผู้กำหนดนโยบายและต่อความยั่งยืนของนโยบายนั้นด้วย เพราะถ้านโยบายก่อให้เกิดผลกระทบที่พึงปรารถนาปฏิบัติต่อไป ในทางตรงกันข้ามถ้าปรากฏว่านโยบายก่อให้เกิดผลกระทบที่ไม่พึงปรารถนา จะส่งผลให้ผู้กำหนดนโยบายถูกตำหนิจากประชาชนทำให้ขาดการยอมรับ นับถือ และจะส่งผลให้ต้องยกเลิกนโยบายนั้นไปโดยปริยาย (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. 2543: 234; อ้างอิงจาก Dye, Thomas R. Understanding Public policy. 1995)

2. ทฤษฎีการพนัน

สังคีต พิริยะรังสรรค์ และคณะ (2545) ได้ให้ความหมายของการพนันไว้ว่า การพนัน (Gambling) เป็นหนึ่งในจำนวนกิจกรรมทางสังคมไม่ก่อกองที่ตกทอดกันมา และปรากฏในเกือบทุกเผ่าพันธุ์มนุษย์ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ หากจะกล่าวว่าการพนันเป็นปรากฏการณ์สากลของมนุษยชาติก็คงจะไม่ผิดนัก โดยทั่วไปการพนันเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เล่นเกิดความคลั่งไคล้หลงใหลเป็นอย่างมาก กระนั้นก็ตาม รัฐบาลหรือองค์กรเพื่อสังคมจำนวนมากทั้งในอดีตและปัจจุบันมีความตระหนักถึงศักยภาพในการหารายได้ของการพนันเพื่อสนับสนุนกิจการสาธารณะและทางสังคมไม่ว่าจะเป็น ถนน สะพาน ประปา โบสถ์ วิหาร โรงพยาบาล ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หรือมหาวิทยาลัย ฯลฯ

ถึงแม้การพนันจะเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ทุกคนรู้จักกันดี แต่การวินิจฉัยว่าสิ่งใดหรือกิจกรรมใดเป็นการพนันอาจไม่ใช่เรื่องง่ายนัก เพราะต้องคำนึงถึงบริบททางสังคม ประวัติศาสตร์ และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง เช่น จุดมุ่งหมาย รูปแบบ เงื่อนไข หรือวิธีการเล่น เป็นต้น โดยทั่วไปการพนันหมายถึงอะไรก็ได้ที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอน ซึ่งอาจเป็นเรื่องธรรมดาในชีวิตประจำวัน เช่น การออกไปซื้อของในวันอาทิตย์โดยไม่รู้ว่าร้านค้าจะเปิดหรือไม่ หรือเรื่องสำคัญทางการเมืองระหว่างประเทศ เช่น รัฐบาลไทยจะออกแถลงการณ์ประณามผู้ก่อการร้ายที่ขับเครื่องบินชนตึกเวิร์ดเทรดเซนเตอร์หรือไม่ แต่ในแวดวงของการศึกษาคำนิยามที่ยอมรับกันในปัจจุบันคือ “การพนัน” หมายถึงอะไรก็ได้ที่มีลักษณะเป็นธุรกรรมทางการเงิน (Financial Transaction) ที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ของความไม่แน่นอน ทั้งนี้ก็เพื่อแยกการพนันที่ต้องการศึกษาออกจากกิจกรรมที่ขึ้นอยู่กับความไม่แน่นอนอื่นๆ เป็นที่น่าสังเกตว่าด้วยความหายนี้ การพนันที่เล่นกันในแวดวงคนส่วนตัวที่มีแต่การหมุนเงินไปมาโดยไม่มีการเกิดขึ้นและไม่เป็นธุรกิจไม่ถือว่าเป็นการพนัน ในทำนองเดียวกัน การเก็งกำไรในตลาดหุ้นไม่ว่าจะเป็นระยะสั้นหรือระยะยาว แม้จะไม่ใช่การส่วนตัว มีกำไร หรือเป็นธุรกิจก็ไม่ถือว่าเป็นการพนัน เพราะกำไรเหล่านี้เกิดจากมูลค่าเพิ่มของการลงทุน (สังคีต พิริยะรังสรรค์ ;และคณะ. 2545)

จะเห็นได้ว่าการพนันในสังคมก่อนทุนนิยม (Pre-Capitalist) มิได้มีจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจ แต่เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจทางสังคมหรือเสี่ยงทายอนาคต ในทางตรงกันข้ามการพนันในสังคมทุนนิยมเกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆ และหลากหลายมากขึ้น เพื่อให้ผู้เล่นและองค์กรการพนันแสวงหากำไร อย่างไรก็ตามการพนันเป็นสิ่งที่สังคมและการเมืองไม่ให้การยอมรับด้วยเหตุผลทางศีลธรรม เช่น ในอังกฤษและประเทศต่างๆ ในยุโรปมีกฎระเบียบที่เข้มงวดเกี่ยวกับการพนันเพื่อป้องกันการหลอกลวงเอาเปรียบผู้เล่น เพื่อควบคุมการรบกวนสาธารณะ และลดปัญหาอาชญากรรมที่จะตามมา หรือแม้กระทั่งเมื่อรัฐบาลตัดสินใจเป็นผู้ออกลอตเตอรี่ เพื่อหารายได้มาใช้ในสิ่งที่สังคมเห็นว่าเป็นประโยชน์ เช่น การสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาหรือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก็ยังมีผู้ต่อต้านว่าไม่มีความโปร่งใส การล่อลวง หรือมอมเมาคนหาเช้ากินค่ำ เป็นต้น ทำให้รัฐบาลถูกกระตุ้นให้เพิ่มความเข้มงวดในการควบคุมและปราบปรามการพนันมากยิ่งขึ้น (สังคิต พิริยะรังสรรค์ ;และคณะ. 2545)

ภาพประกอบ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการพนัน รัฐ และสังคม
ที่มา : สังคิต พิริยะรังสรรค์ ;และคณะ(2545) เศรษฐกิจการพนัน. หน้า 3

ภาพประกอบ 2 แสดงให้เห็นว่าการพนันเป็นสิ่งที่อ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลง (Shift) ของกระแสสังคม (Social Conditions) และอุดมการณ์การควบคุมของรัฐ (Ideologies of Control) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างการพนันและสังคมเป็นสิ่งที่มีการปรับตัวเป็นระยะๆ ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของมโนทัศน์ด้านศีลธรรมของสังคมที่มีต่อสิ่งที่ถือว่าเป็น “การพนัน” ซึ่งมีการปรับตัวไปตามสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจการเมืองในแต่ละขณะ ด้วยเหตุนี้ ความคิดเห็น ทศนคติ หรือ

ความเข้าใจใดๆ เกี่ยวกับการพินิจขึ้นอยู่กับมุมมอง (Perspective) และจุดมุ่งหมาย (Purposes) ของการวิเคราะห์มากกว่าธรรมชาติของการพินิจด้วยตัวมันเอง และไม่ว่าข้อสรุปของการวิจัยจะมีความเคร่งครัดสักเพียงใดก็ตาม มันก็มีที่มาจากอิทธิพลทางสังคมและประวัติศาสตร์ที่แน่นอน (สังคิต พิริยะรังสรรค์ ;และคณะ. 2545)

3. หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข

หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข คือ

ตัณหา 3 (ความทะยานอยาก)

1. กามตัณหา (ความทะยานอยากในกาม, ความอยากได้กามคุณ คือสิ่งสนองความต้องการทางประสาททั้งห้า)

2. ภวตัณหา (ความทะยานอยากในภพ, ความอยากในภาวะของตัวตนที่จะได้จะเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง อยากเป็น อยากคงอยู่ตลอดไป, ความใคร่อยากที่ประกอบด้วยภวทฤษฎีหรือสัสตทฤษฎี)

3. วิภวตัณหา (ความทะยานอยากในวิภพ, ความอยากในความพรากพ้นไปแห่งตัวตนจากความเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งอันไม่ปรารถนา อยากทำลาย อยากดับสูญ, ความใคร่อยากที่ประกอบด้วยวิภวทฤษฎีหรืออุจเจททฤษฎี) (พระเทพเวที. 2535: 101)

ปัญญา, ปัญจธรรม 3 (กิเลสเครื่องเนิ่นช้า, กิเลสที่เป็นตัวการทำให้เกิดปรุงแต่งยึดเยื้อพิสดาร ทำให้เขวห่างออกไปจากความเป็นจริงที่ง่าย ๆ เปิดเผย ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ และขัดขวางไม่ให้เข้าถึงความจริงหรือทำให้ไม่อาจแก้ปัญหาอย่างถูกทางตรงไปตรงมา)

1. ตัณหา (ความทะยานอยาก, ความปรารถนาที่จะบำรุงบำเรอปรนเปรอตน, ความอยากได้อะไร)

2. ทิฏฐิ (ความคิดเห็น ความเชื่อถือ ลัทธิ ทฤษฎี อุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ยึดถือไว้โดยมกายหรือโดยอาการเชิดชูว่าอย่างนี้เท่านั้นจริง อย่างอื่นเท็จทั้งนั้น เป็นต้น ทำให้ปิดตัวแคบ ไม่ยอมรับฟังใคร ตัดโอกาสที่จะเจริญปัญญา หรือคิดเตลิดไปข้างเดียว ตลอดจนเป็นเหตุแห่งการเบียดเบียนบีบคั้นผู้อื่นที่ไม่ถืออย่างตน, ความยึดติดในทฤษฎี ฯลฯ ถือความคิดเห็นเป็นความจริง)

3. มานะ (ความถือตัว, ความสำคัญตนว่าเป็นนั่นเป็นนี่ ถือสูงถือต่ำ ยิ่งใหญ่เท่าเทียมหรือด้อยกว่าผู้อื่น, ความอยากเด่นอยากยกชูตนให้ยิ่งใหญ่) (พระเทพเวที. 2535: 111)

สันโดษ 3 และ 12 (ความยินดี, ความพอใจ, ความยินดีด้วยของของตนซึ่งได้มาด้วยเรี่ยวแรงความเพียรโดยชอบธรรม, ความยินดีด้วยปัจจัยสี่ ตามมีตามได้, ความรู้จักอุมรู้จักพอ)

1. ยถาลาภสันโดษ (ยินดีตามที่ได้, ยินดีตามที่พึงได้ คือ ตนได้สิ่งใดมา หรือ เพียรหาสิ่งใดมาได้ เมื่อเป็นสิ่งที่ตนพึงได้ ไม่ว่าจะหยาบหรือประณีตแค่ไหน ก็ยินดีพอใจด้วยสิ่งนั้น ไม่ติดใจอยากได้สิ่งอื่น ไม่เดือดร้อนกระวนกระวายเพราะสิ่งที่ตนไม่ได้ ไม่ปรารถนาสิ่งที่ตนไม่พึงได้หรือเกินไปกว่าที่ตนพึงได้โดยถูกต้อง ชอบธรรม ไม่เพ่งเล็งปรารถนาของที่คนอื่นได้ ไม่ริษยาเขา)

2. ยถาพลสันโดษ (ยินดีตามกำลัง คือ ยินดีแต่พอแก่กำลังร่างกายสุขภาพและวิสัยแห่งการใช้สอยของตน ไม่ยินดีอยากได้เกินกำลัง ตนมีหรือได้สิ่งใดมาอันไม่ถูกกับกำลังร่างกายหรือสุขภาพ เช่น ภิกษุได้อาหารบิณฑบาตที่แสดงต่อโรคของตน หรือเกินกำลังการบริโภคใช้สอย ก็ไม่หวงแหนเสียดายเก็บไว้ให้เสียเปล่า หรือฝืนใช้ให้เป็นโทษแก่ตน ย่อมสละให้แก่ผู้อื่นที่จะใช้ได้ และรับหรือแลกเอาสิ่งที่ถูกโรคกับตน แต่เพียงที่พอแก่กำลังการบริโภคใช้สอยของตน)

3. ยถาสารุปสันโดษ (ยินดีตามสมควร คือ ยินดีตามที่เหมาะสมกับตน อันสมควรแก่ภาวะ ฐานะ แนวทางชีวิต และจุดหมายแห่งการบำเพ็ญกิจของตน เช่น ภิกษุไม่ปรารถนาสิ่งของอันไม่สมควรแก่สมณภาวะ หรือภิกษุบางรูปได้ปัจจัยสี่ที่มีค่ามาก เห็นว่าเป็นสิ่งสมควรแก่ท่านผู้ทรงคุณสมบัติที่น่านับถือ ก็นำไปมอบให้แก่ท่านผู้นั้น ตนเองใช้แต่สิ่งอันพอประมาณ หรือภิกษุบางรูปกำลังประพฤติดวัตรขัดเกลาคตน ได้ของประณีตมา ก็สละให้แก่เพื่อนภิกษุรูปอื่นๆ ตนเองเลือกหาของปอนๆ มาใช้หรือตนเองมีโอกาสนี้จะได้ลาภอย่างหนึ่ง แต่รู้ว่าสิ่งนั้นเหมาะสมหรือเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้อื่นที่เชี่ยวชาญถนัดสามารถด้านนั้น ก็สละให้ลาภถึงแก่ท่านผู้นั้น ตนรับเอาแต่สิ่งที่เหมาะสมกับตน) (พระเทพเวที. 2535: 125)

ศรัทธา 4 (ความเชื่อ, ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล)

1. กัมมสัทธา (เชื่อกรรม, เชื่อกฎแห่งกรรม, เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่วความดีมีขึ้นในตน เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่วางเปล่าและเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยอำนาจหรือนอนคอยโชค เป็นต้น)

2. วิปากสัทธา (เชื่อวิปาก, เชื่อผลของกรรม, เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว)

3. กัมมัสสกตาสัทธา (เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน, เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของจะต้องรับผิดชอบเสวยวิปากเป็นไปตามกรรมของตน)

4. ตถาคตโพธิสัทธา (เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า, มั่นใจในองค์พระตถาคต ว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง 9 ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดี ก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิหลุดพ้นได้ ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้เป็นแบบอย่าง)

ศรัทธา 4 อย่างนี้ มีมาในบาลีเฉพาะข้อที่ 4 อย่างเดียว ว่าโดยใจความ ศรัทธา 3 ข้อต้น ย่อมรวมลงในข้อที่ 4 ได้ทั้งหมด

อนึ่ง ในข้อ 3 มีข้อธรรมที่มาในบาลีคล้ายกัน คือ กัมมัสสกตาดญาณ (ปรีชาหยั่งรู้ความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน) (พระเทพเวที. 2535: 164)

อบายมุข 4 (ช่องทางของความเสื่อม, ทางที่จะนำไปสู่ความพินาศ, เหตุย่อยยับแห่งโภคทรัพย์)

1. อิตถิธุตตะ (เป็นนักแสดงผู้หญิง, นักเที่ยวผู้หญิง)

2. สุราธุดตะ (เป็นนักเลงสุรา, นักดื่ม)

3. อักขธุดตะ (เป็นนักการพนัน)

4. ปาปมิตตะ (คบคนชั่ว)

อธิบายมุข 4 อย่างนี้ ตรัสกับผู้ครองเรือนที่มีหลักฐานแล้ว และตรัสต่อท้ายทักขิภูมิมกัตถสัง
วัตตนิทธรรม 4 มุ่งความว่าเป็นทางพินาศแห่งโรคที่หามาได้แล้ว (พระเทพเวที. 2535: 175)

อธิบายมุข 6 (ช่องทางของความเสื่อม, ทางแห่งความพินาศ, เหตุย่อยยับแห่งโรคทรัพย์)

1. ติดสุราและของมีนเมา มีโทษ 6 คือ

- 1) ทรัพย์หมดไปๆ เห็นชัดๆ
- 2) ก่อการทะเลาะวิวาท
- 3) เป็นบ่อเกิดแห่งโรค
- 4) เสียเกียรติเสียชื่อเสียง
- 5) ทำให้ไม่รู้อาย
- 6) ทอนกำลังปัญญา

2. ขอบเที่ยวกลางคืน มีโทษ 6 คือ

- 1) ชื่อว่าไม่รักษาตัว
- 2) ชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย
- 3) ชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์สมบัติ
- 4) เป็นที่ระแวงสงสัย
- 5) เป็นเป้าให้เขาใส่ความหรือข่าวลือ
- 6) เป็นทางมาของเรื่องเดือดร้อนเป็นอันมาก

3. ขอบเที่ยวดูการละเล่น มีโทษ โดยกายงานเสื่อมเสียเพราะใจกังวลคอยคิดจ้อง กับ
เสียเวลาเมื่อไปดูสิ่งนั้นๆ ทั้ง 6 กรณี คือ

- 1) ราที่ไหนไปที่นั้น
- 2-6) ขับร้อง-ดนตรี-เสภา-เพลง-เถิดเทิงที่ไหน ไปที่นั้น

4. ติดการพนัน มีโทษ 6 คือ

- 1) เมื่อชนะยอมก่อเวร
- 2) เมื่อแพ้ก็เสียตายทรัพย์ที่เสียไป
- 3) ทรัพย์หมดไปๆ เห็นชัดๆ
- 4) เข้าที่ประชุม เขาไม่เชื่อถ้อยคำ
- 5) เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อนฝูง
- 6) ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้ที่จะหาผู้ครองให้ลูกของเขา เพราะเห็นว่าจะเลี้ยง

ลูกเมียไม่ไหว

5. คบคนชั่ว มีโทษ โดยนำไปให้กลายเป็นคนชั่วอย่างคนที่ตนคบทั้ง 6 ประเภท คือได้เพื่อนที่จะนำไปให้กลายเป็น

- 1) นักการพนัน
- 2) นักเลงหญิง
- 3) นักเลงเหล้า
- 4) นักลวงของปลอม
- 5) นักหลอกลวง
- 6) นักเลงหัวไม้

6. เกียจคร้านการทำงาน มีโทษ โดยทำให้ยกเหตุต่างๆ เป็นข้ออ้างผัดผ่อนไม่ทำงาน โภคะใหม่ก็ไม่เกิด โภคะที่มีอยู่ก็หมดสิ้นไป คือให้อ้างไปทั้ง 6 กรณีว่า

1-6 หนาวนัก-ร้อนนัก-เย็นไปแล้ว-ยังเข้านัก-หิวนัก-อึมนัก แล้วไม่ทำงาน

อธิบายขหมวดนี้ ตรัสแก่สังคาลกมาณพ ก่อนตรัสเรื่องทศ 6 (พระเทพเวที. 2535: 176)

มรรคมืองค์ 8 หรือ อัฐฐังคิกมรรค (เรียกเต็มว่า อริยอัฐฐังคิกมรรค แปลว่า ทางมืองค์ 8 ประการ อันประเสริฐ); องค์ 8 ของมรรค (มัคคังคะ) มีดังนี้

1. สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ ได้แก่ ความรู้ริยสัจ 4 หรือ เห็นไตรลักษณ์ หรือ รู้กุศลและอกุศลมูลกับกุศลและอกุศลมูล หรือเห็นปฏิจสมุปบาท)

2. สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ ได้แก่ เนกขัมมสังกัปป อพยาบาทสังกัปป อวิหิงสาสังกัปป) ดู (68) กุศลวิตก 3

3. สัมมาวาจา (เจรจาชอบ ได้แก่ วจีสุจิริต 4)

4. สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ ได้แก่ กายสุจิริต 3)

5. สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ ได้แก่ เว้นมิฉนชีพ ประกอบสัมมาชีพ)

6. สัมมาวายามะ (พยายามชอบ ได้แก่ ปธาน หรือ สัมมัปปธาน 4)

7. สัมมาสติ (ระลึกชอบ ได้แก่ สติปัฏฐาน 4)

8. สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ ได้แก่ ฌาน 4)

องค์ 8 ของมรรค จัดเข้าในธรรมชั้น 3 ข้อต้น คือ ข้อ 3-4-5 เป็น ศีล ข้อ 6-7-8 เป็นสมาธิ ข้อ 1-2 เป็น ปัญญา

มรรคมืองค์ 8 นี้ได้ชื่อว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง เพราะเป็นข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความหลุดพ้นเป็นอิสระ ดับทุกข์ ปลอดปัญหา ไม่ติดข้องในที่สุดทั้งสอง คือ กามสุขัลลิกานุโยค และอัตตakilมถานุโยค (พระเทพเวที. 2535: 251)

4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540) ทำการศึกษาเรื่อง “ผลกระทบจากการออกสลากอัตรโนมัติ” ผลการวิจัยพบว่า ระบบสลากอัตรโนมัติน่าจะให้ประโยชน์สุทธิทางเศรษฐกิจ เพราะระบบนี้มีประสิทธิภาพกว่าระบบการจำหน่ายสลากพิมพ์แบบปัจจุบัน และผู้ซื้อสามารถเลือกซื้อเบอร์ได้ตามต้องการ แต่ข้อเสียคือ การนำสลากอัตรโนมัติมาแทนสลากการกุศลแบบพิมพ์ จะทำให้คนบางกลุ่มซึ่งมีจำนวนมากเสียประโยชน์ แลกระบวนการตัดสินใจนำสลากอัตรโนมัติมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองที่มีความคลุมเครือบางประการ

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2540) ทำการศึกษาเรื่อง “ผลกระทบทางสังคมจากสลากออนไลน์” ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เคยซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลกว่าร้อยละ 70 ในทุกภาค ประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นรัฐวิสาหกิจคิดเป็นร้อยละ 94.1 รายได้ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสลากส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 30,000-50,000 บาท เคยซื้อสลากคิดเป็นร้อยละ 94.6 โดยมี ช่วงเวลาในการซื้อไม่แน่นอน และสถานที่ซื้อก็ไม่แน่นอน และเมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามอายุ พบว่าพฤติกรรมการซื้อสลากไม่มีแบบแผนที่แน่นอนทุกกลุ่มอายุ ทุกกลุ่มรายได้มีการซื้อสลากเท่าๆ กัน และความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับการซื้อสลากไม่มีแบบแผนแน่นอน ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างซื้อเพียง 1-3 ฉบับ ยกเว้นกลุ่มผู้ค้าสลากที่ซื้อแต่ละงวดมากกว่า 5 ฉบับ

สังจิต พิริยะรังสรรค์ (2545) ทำการศึกษาเรื่อง "เศรษฐกิจการพนัน" ผลการศึกษาพบว่าในเรื่องการทำการพนันต่าง ๆ ให้ถูกกฎหมาย ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการให้หวยใต้ดินเป็นสิ่งถูกกฎหมายมากที่สุด ส่วนบ่อนการพนันค่อนข้างที่จะคัดค้าน ในขณะที่การพนันฟุตบอลประชาชนมีความคิดเห็นคัดค้านมากที่สุดสูงถึงร้อยละ 70 เนื่องจากการมอมเมาประชาชน อีกทั้งความรู้และความเข้าใจของประชาชนในเรื่องปัญหาการพนันฟุตบอลยังมีน้อยมาก การเล่นพนันฟุตบอลเริ่มแพร่ระบาดมาทุกชนชั้น ทางสำนักงานสลากฯ ต้องศึกษา รวบรวมปัญหาและเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเสียก่อน รวมถึงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังนี้ เพราะฟุตบอล เป็นการพนันอบายมุขที่ทุกคนควรหลีกเลี่ยง หากจัดการเรื่องนี้ให้ถูกต้องจะต้องกำหนดว่า ต่อบุคคลให้ชัดเจนว่าเราทำให้ถูกกฎหมาย หรือเราต้องการล้มล้างพนันฟุตบอลเถื่อน เราต้องกำหนดรายได้อายุ อาชีพของผู้เล่นอย่างไรเหมือนกับที่ ต่างประเทศดำเนินการกันอยู่ นอกจากนี้ต้องควบคุมการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วย

ศิริวรรณ ศิริวิชัย (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลกระทบจากโครงการจำหน่ายหวยล็อตโตของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พบว่าการนำหวยล็อตโตเข้ามาจำหน่ายอาจมีผลกระทบในด้านบวกได้แก่ ทำให้เกิดการพนันรูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นทางเลือกใหม่ของประชาชน เกิดความเป็นธรรมในเรื่องของราคาสลาก เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น ปัญหาการจำหน่ายหวยใต้ดินลดลง การพนันนอกกฎหมายลดลง นำเงินที่ออกนอกกระบบมาเข้าสู่ระบบ

ทำให้รายได้ของรัฐเพิ่มมากขึ้น ส่วนผลกระทบในด้านลบได้แก่ การสนับสนุนให้ประชาชนเล่นการพนันมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาการจ้างงานที่ลดลง ดังนั้นแนวทางในการป้องกันปัญหา และลดผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นสามารถทำได้โดย การกำหนดหลักเกณฑ์ในการจำหน่ายหวยลอตโตที่ชัดเจน รัดกุม มีการกำหนดอายุขั้นต่ำของผู้ซื้อ เพื่อป้องกันไม่ให้เยาวชนหมกมุ่นกับการพนัน มีการจัดตั้งหน่วยงานเข้ามาดูแล และให้คำปรึกษาแก่ผู้ติดการพนัน และมีมาตรการรองรับสำหรับผู้จำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล

ชฎานิษฐ์ เมธาธนโชติ (2546) ผู้ทำวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อสลากอัตรโนมัติ 2 ตัว และ 3 ตัว ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล” การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อสลากกินอัตรโนมัติ 2 ตัว 3 ตัว ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ใน 4 ด้านคือ ด้านประโยชน์ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านความรู้สึกรับชอบ และด้านความตั้งใจในการซื้อ และเพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อสลากกินอัตรโนมัติ 2 ตัว 3 ตัว ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ใน 4 ด้านคือ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ความถี่ในการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล และประสบการณ์ในการซื้อหวยใต้ดิน ซึ่งผลวิจัยพบว่าทัศนคติของประชาชนต่อสลากอัตรโนมัติ 2 ตัว และ 3 ตัว อยู่ในระดับปานกลาง และมีความแตกต่างกันในด้าน อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ความถี่ในการซื้อ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ “ยุทธศาสตร์การบริหารเศรษฐกิจนอกระบบ” พบว่ารัฐบาลมียุทธศาสตร์ในการจัดการเศรษฐกิจนอกระบบโดยเฉพาะเรื่องของการหวยใต้ดินที่รัฐบาลนำขึ้นมาทำให้เป็นการพนันที่ถูกกฎหมายโดยการออกเป็นสลาก 2 ตัว 3 ตัวหรือที่รู้จักกันในชื่อ”หวยบนดิน” และได้ทำการศึกษาถึงผลได้ผลเสียและความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการออกสลากแบบนี้ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการออกสลาก เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าการออกสลากยังเป็นการส่งเสริมให้คนในประเทศเล่นการพนันกันมากขึ้น เป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรม และมี บางส่วนคิดว่าเป็นการหาผลประโยชน์ของรัฐบาลในเรื่องของการลือเลขรางวัลที่ออก แต่ก็มีประชาชนอีกจำนวนหนึ่งที่เห็นด้วยกับการออกสลาก เพราะถือเป็นการ ส่งเสริมรายได้ให้กับรัฐเพื่อนำเอาไปพัฒนาประเทศ และเป็น การปราบปรามอิทธิพลของเจ้ามือหวย ปกป้องผู้เล่นไม่ให้ถูกเจ้ามือโกง เมื่อรัฐบาลได้ทำการออกสลากเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัวมาในงวดแรกเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2546 จนถึงปัจจุบันพบว่ารัฐบาลได้รับรายได้จากการซื้อสลากของประชาชนในส่วนนี้ เป็น จำนวนมาก ได้กำไรจากการออกสลากเป็นจำนวน 5,400,000,000 บาท

พันตำรวจโทอำนาจ จงอดิเรกลาภ (2547) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ “การบังคับใช้พระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478” มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติการพนัน ผลการวิจัยพบว่า สมควรจะปรับปรุงเนื้อหาของกฎหมายฉบับนี้ คือ

ให้ห้ามเล่นการพนันทุกประเภทไม่ว่าการเล่นที่ระบุไว้ในบัญชี ก. หรือ บัญชี ข. และห้ามเล่นทั้งในที่สาธารณะและที่รโหฐาน เว้นแต่สลากกินแบ่งรัฐบาล หรือการออกสลากเป็นครั้งคราวเพื่อการกุศล

ภาคจิรา นักบรรเลง (2547) ทำการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการซื้อขายสลากเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” จากการศึกษากลุ่มประชากรพบว่า เพศหญิงมีส่วนในการซื้อสลากเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว มากกว่าเพศชาย คนอายุประมาณ 40-49 ปีนิยมการซื้อมากที่สุด และคนมีสถานภาพสมรสนิยมซื้อมากกว่าคนมีสถานภาพโสด ผู้มีการศึกษาจบมัธยมศึกษา/ปวช.นิยมซื้อมากที่สุด และอาชีพค้าขายมีส่วนในการซื้อที่มากที่สุด ในส่วนความถี่ของการซื้อคนที่มียรายได้น้อยมักจะนิยมซื้อสลากมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้สูง และในส่วนพฤติกรรมในการซื้อนั้น ผู้ซื้อต้องการซื้อเองเพื่อเสี่ยงโชค ไม่สนใจการชักจูงจากผู้ขายและไม่มีเหตุผลในการซื้อ

สุพรรณิการ์ รัตนกุล (2548) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ “พฤติกรรมการซื้อขายสลากเลขท้ายของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร” มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อขายสลากเลขท้ายของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างพฤติกรรมการซื้อขายสลากเลขท้าย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย การรับรู้ข่าวสารของสลากเลขท้ายพบว่าการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อบุคคลอยู่ในระดับเดียวกัน และพบว่ามีทัศนคติทางด้านผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดที่ดี ส่วนในด้านประเภทของสลากที่ซื้อ สาเหตุที่ซื้อ ความถี่ที่ซื้อ สถานที่ซื้อ ผู้มีอิทธิพลต่อการซื้อ เวลาที่ซื้อ จำนวนที่ซื้อ มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ทัศนาศ ขวาลสันตติ (2548) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาความสัมพันธ์ของมูลค่าการจำหน่ายหวยบนดินกับจำนวนประชากร ความหนาแน่นประชากร และการจัดกลุ่มลักษณะชุมชนในกรุงเทพมหานคร” จากการศึกษาพบว่ามูลค่าการจำหน่ายหวยบนดิน ในช่วงที่ 1 และช่วงที่ 2 มีแนวโน้มลดลงและเพิ่มขึ้นตามลำดับ อัตราการขยายตัวของมูลค่าการจำหน่ายหวยบนดินในช่วงที่ 1 และช่วงที่ 2 มีแนวโน้มลดลงในสัดส่วนที่ลดลง และเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นตามลำดับความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าการจำหน่ายหวยบนดินกับตัวแปรในการศึกษาโดยใช้การหาค่าสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า มูลค่าการจำหน่ายหวยบนดินจะมีความสัมพันธ์กับจำนวนประชากรในทุกวงการจำหน่าย มีความสัมพันธ์กับจำนวนชุมชนแออัดในบางวงการจำหน่าย และไม่มีความสัมพันธ์กับความหนาแน่นประชากร จำนวนชุมชนหมู่บ้านจัดสรร ชุมชนชานเมือง ชุมชนเมือง และเคหะชุมชน ในวงการจำหน่าย การศึกษาโดยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ พบว่า มูลค่าการจำหน่ายหวยบนดินมีความสัมพันธ์กับจำนวนประชากร ความหนาแน่นประชากร และจำนวนชุมชนแออัดในทุกวงการจำหน่าย มีความสัมพันธ์กับชุมชนหมู่บ้านจัดสรร ชุมชนชานเมือง และเคหะชุมชน บางวงการจำหน่าย การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้สถิติหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและการใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์จะให้ผลการศึกษาที่แตกต่างกัน โดยการใช้สถิติหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันจะให้ผลการศึกษาที่ละเอียดกว่าการใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

งานวิจัยต่างประเทศ

ซาง ปิง (Zhang Ping. 2004) ทำการศึกษาเกี่ยวกับ “การวิเคราะห์เศรษฐกิจ ของการซื้อล็อตเตอรี่ในสหรัฐ” เพื่อศึกษาเกี่ยวกับรายได้ที่นำมาใช้ประโยชน์ในทางใดบ้าง ผลของการศึกษาคือ ล็อตเตอรี่ได้รับความนิยมอย่างมาก โดยมีหลายตัวแทนจำหน่ายคอยให้ความสะดวกและประชาสัมพันธ์ และภาครัฐได้นำรายได้บางส่วนปรับปรุงการศึกษาและเข้ากองทุนกลาง

เอ็มโซพานา พิชิต (Eamsopana Pichit. 2005) ทำการศึกษาเกี่ยวกับ “ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเล่นหวย ของคนซื้อหวย ในเขตพระโขนง กรุงเทพฯ” เพื่อเข้าใจจุดมุ่งหมายและเหตุผลเพื่อให้เกิดการเล็งเห็นความสำคัญนอกเหนือการเล่นเพื่อสนุกเพียงอย่างเดียว จากงานการวิจัยพบว่าคนส่วนใหญ่หวังจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นโดยลืมนึกไปว่าโอกาสที่จะได้นั้นมีน้อยและอาจจะนำไปสู่การพนันรูปแบบอื่นๆ ถึงแม้รัฐจะมีรายได้จากการขายและมีจุดประสงค์ที่จะนำรายได้ส่วนอื่นแต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร รัฐต้องหาหนทางบรรเทาต่อไป

แน็ดดรา จอร์จ โทมัส (Naddra Geoge Thomas. 2003) ทำการศึกษาเพื่อวัดผลกระทบของ ล็อตเตอรี่ ที่มีต่อกองทุนของโรงเรียนรัฐและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเงินของล็อตเตอรี่และการเติบโตของการเงินที่ใช้ในการศึกษาโดยวัดจากเงินเดือนครู, เงินที่ใช้ต่อนักเรียนหนึ่งคนและอัตราของครูกับนักเรียน ซึ่งสรุปโดยรัฐที่มีการออกล็อตเตอรี่ นั้นจะมีอัตราการเติบโตของเงินเดือนครูมากกว่ารัฐที่ไม่มีการออกล็อตเตอรี่

แลนด์ แวนซ์ ควินติน (Land Vance Quintin. 1997) ทำการศึกษาเกี่ยวกับ รายได้จาก การจำหน่ายล็อตเตอรี่ที่ดำเนินการโดยรัฐ ในฐานะที่เป็นแหล่งรายได้จากประชาชนทั่วไป. ใช้ระยะเวลาในการศึกษาครอบคลุมปีงบประมาณ 1978 – 79 ไปจนถึง 1995 – 96. ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบผลกระทบระยะยาวของทิศทางการเติบโตที่เปลี่ยนแปลงรายได้ที่ไม่มีขีดจำกัดและรายจ่ายเป็นเวลา 9 ปีก่อนหน้าล็อตเตอรี่และ 9 ปีภายหลังการเริ่มต้นแจกรางวัล. อัตราการเติบโตของรายได้สุทธิและรายจ่ายสุทธิค่อยๆลดลงอย่างมีนัยสำคัญหลังล็อตเตอรี่ถูกนำเข้ามาประหนึ่งเป็นแหล่งรายได้ ผลการค้นคว้าวิจัยการศึกษาแบ่งรายได้ที่ไม่มีขีดจำกัดออกเป็น 3 แหล่งพื้นฐานด้วยกันสำหรับการวิเคราะห์ : รายได้รัฐ, รายได้จากค่าธรรมเนียมนักศึกษา, และรายได้ที่ไม่มีขีดจำกัดอื่นๆ. หลังจากในระยะเริ่มแรกของการมีรายได้จากล็อตเตอรี่, การจัดสรรแต่ละนักศึกษาไปยังวิทยาลัยชุมชนของรัฐค่อยๆลดลงอย่างมากมาย. อัตราการเติบโตของค่าธรรมเนียมนักศึกษาและรายได้อื่นต่อหัวนักศึกษาเพิ่มขึ้นหลังจากล็อตเตอรี่ถูกนำมาใช้

เฮอ ลิน อาร์ แม็คไนท์ (Herr Lynne R. McKnight. 2002) ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อเทคโนโลยี โดยเจาะจงลงไปใน การให้ทุนของรัฐโดยการออกล็อตเตอรี่

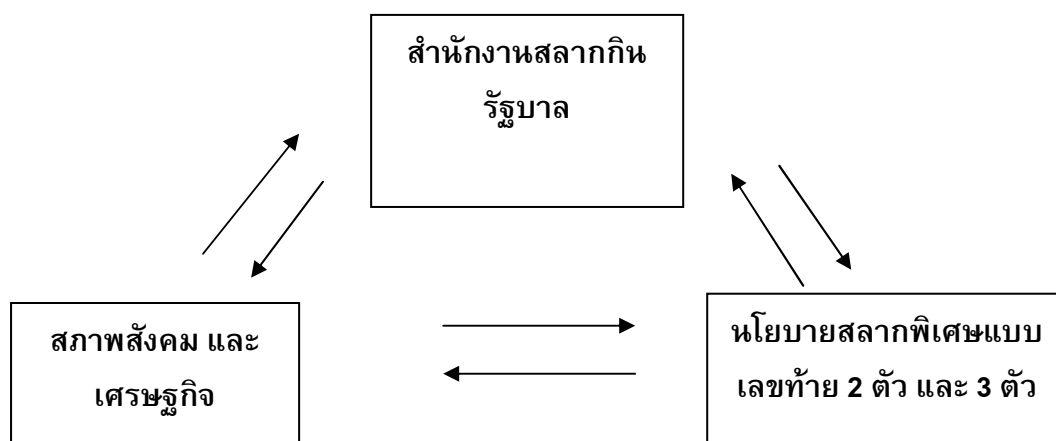
เคียนเน เมลิสสา สเชตตินี (Keaney Melissa Schettini. 2002) ข้อสรุปนี้มีผลต่อนโยบายของรัฐ การพิจารณาเกี่ยวกับการออก lottery นั้นเกี่ยวข้องกับการเงินของรัฐและมีผลต่อผู้บริโภค โดยบทที่หนึ่งวิเคราะห์ถึงการออก lottery โดยรัฐและพฤติกรรมของผู้บริโภค บทที่สองวิเคราะห์ถึงธรรมชาติของมนุษย์ที่ชอบเสี่ยงโชค

โซโต ซาตี้ ดี (Soto Cathy D. 2005) ทำการศึกษาถึงการเพิ่มทุนและการดำเนินการออก Lottery ของรัฐ ว่ามีส่วนช่วยด้านใดบ้าง ผลคือมีส่วนช่วยในเรื่องภาษี แต่รายได้ของ Lottery มีรายงานว่ามีส่วนเสียมากกว่า และมีการทำการสำรวจถึงการที่รัฐจะจัดสรรเงินให้วิทยาลัยชุมชน โดยการออก Lottery การย้ายเงินกองทุนและเปลี่ยนวิธีการชำระเงินนั้นต้องจำแนกออกมา การออก Lottery มีข้อเสียและอาจมีปัญหในอนาคต กองทุนของ Lottery อาจมีการลดลงและเปลี่ยนแปลงหรืออาจจะไม่มีการแทนที่โดยกองทุนอื่นๆทั่วไป

ทราซเซอร์ แอนดริว เจ (Thrasher Andrew J. 2003) ทำการศึกษาเกี่ยวกับนักพนัน และปัญหาของพวกเขาและความเข้าใจผิดต่อผลที่จะได้รับในการเล่นการพนัน ซึ่งเป็นศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมมากกว่าการสำรวจรายได้หรือผลกระทบในด้านอื่นๆ จากการสำรวจพบว่ามึ่นักพนันอยู่ 3 ประเภท คือ 1. เล่นพนันเพื่อเป็นการผ่อนคลาย 2. เล่นการพนันโดยมีปัญหา 3. เป็นโรคติดการพนัน

5. กรอบความคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และตัวแบบที่ใช้ในการศึกษาผลกระทบของนโยบาย ทำให้ได้กรอบแนวคิดเบื้องต้นในการกำหนดแนวทางการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความเข้าใจ และความคิดเห็นของผลกระทบของนโยบาย ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบความคิดในการวิจัย ดังต่อไปนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ปรากฏการณ์ของการศึกษา
2. วิธีการศึกษาปรากฏการณ์
3. การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ปรากฏการณ์ของการศึกษา

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา มีข้อขัดแย้งเกิดขึ้นในสังคมเกี่ยวกับเรื่องหอยบนดินว่าเหมาะสมหรือไม่ในการที่รัฐบาลดำเนินการนำหอยไต่ดินขึ้นมาบนดินเพื่อนำรายได้มาใช้ในการชำระหนี้สาธารณะ ฝ่ายที่เห็นด้วยก็เห็นด้วยว่ามีเหตุผลสนับสนุนว่าเพื่อเป็นการลดบทบาทของผู้มีอิทธิพล และนำรายได้จากไต่ดินมาทำประโยชน์ทั้งเป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียนผู้ไม่มีทุนทรัพย์ เป็นประกันสุขภาพ ทั้งสนับสนุนส่วนกุศลส่วนอื่นๆ ฝ่ายที่เห็นคัดค้านก็บอกว่าเป็นการดำเนินการที่ผิดหลักอบายมุข การที่รัฐบาลนำสิ่งที่ผิดกฎหมายมาทำให้เป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายเหมือนกับเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำสิ่งที่ไม่ดี เป็นการดำเนินการที่ขัดกับหลักจริยธรรมอันดีงามทางพุทธศาสนา ผู้ทำการวิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงผลการดำเนินนโยบายหอยบนดินของรัฐบาลว่ามีความถูกต้องหรือผิดพลาดประการใด โดยศึกษาในมุมมองของพุทธศาสนา เนื่องจากว่าประชาชนในประเทศไทยส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ ดังนั้นจึงทำการสอบถามข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญในทางพุทธศาสนาโดยตรง

วิธีการศึกษาปรากฏการณ์

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In — Depth Interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายฆราวาส เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การสร้างแนวคำถามการวิจัย

การสร้างแนวคำถามในการวิจัย เรื่อง “วิเคราะห์นโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวของรัฐบาลที่มีผลกระทบต่อคำสอนของพระพุทธศาสนา” สร้างแนวคำถามการวิจัยตามคำถามการวิจัยที่ต้องการศึกษา ถึงนโยบายว่ามีผลดี ผลเสีย ผลกระทบต่อสังคม ชุมชน และคำสอนของพุทธศาสนาอย่างไร

การสร้างแนวคำถามในการวิจัย เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของนโยบายหอยบนดินที่มีต่อหลักธรรมทางพุทธศาสนา แนวคำถามในการวิจัยสร้างจากกรอบแนวความคิดที่ได้มาจากการอบ

ทฤษฎีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล (Causes and consequences) โดยนำตัวแปรจากทฤษฎีมากำหนดเป็นกรอบในการตั้งคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้ว ได้แนวการตั้งคำถามในการสัมภาษณ์ เป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคม
2. ด้านสถาบัน กระบวนการ และพฤติกรรมของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล
3. ด้านนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัว

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้คือ บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับฝ่ายของศาสนา และในฝ่ายของฆราวาส

ในการสัมภาษณ์จะมีการแบ่งการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ฝ่ายศาสนา
  - 1.1 พระภิกษุฝ่ายบริหาร
  - 1.2 พระภิกษุฝ่ายวิชาการ
2. ฝ่ายฆราวาส
  - 2.1 ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านศาสนา
  - 2.2 บุคคลทั่วไป

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยจะเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จะสัมภาษณ์เหมือนกันหมด คือ

1. ฝ่ายศาสนา จะเลือกสัมภาษณ์พระภิกษุผู้มีความรู้ คือ
  - 1.1 พระภิกษุฝ่ายบริหาร คือพระระดับนักปกครอง จำนวน 9 รูป
  - 1.2 พระภิกษุฝ่ายวิชาการ จำนวน 5 รูป
2. ฝ่ายฆราวาส จะเลือกสัมภาษณ์ผู้มีความเชี่ยวชาญในฝ่ายต่างๆคือ
  - 2.1 ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านศาสนา จำนวน 1 คน
  - 2.2 บุคคลทั่วไป จำนวน 2 คน

การรายงานผลการวิจัย

การรายงานผลการวิจัยจะเป็นการอธิบายเพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของการนำนโยบายการศึกษาด้านอาชีพไปปฏิบัติ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 บท ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 บทนำ เป็นการนำเสนอความสำคัญของประเด็นปัญหาในการวิจัย โดยชี้ให้เห็นว่า การนำนโยบายสลากพิเศษแบบ 2 ตัว และ 3 ตัวของรัฐบาลมาดำเนินการนั้น ส่งผลกระทบต่อ

สังคม ชุมชน และขัดกับหลักคำสอนของศาสนา เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องนี้ผู้วิจัยจึงศึกษาถึงผลดี ผลเสียของนโยบายสลากพิเศษ ฯลฯ นี้ เพื่อนำผลมาเสนอแนะเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้พิจารณา บทที่ 2 การทบทวนเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบคิดในการวิจัย บทนี้เป็นการนำเสนอ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคำถามในการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการตั้งคำถามและวิเคราะห์ข้อมูล บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย บทนี้เป็นการนำเสนอวิธีในการดำเนินการวิจัย ตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อตอบคำถามการวิจัย บทที่ 4 การนำเสนอผลการวิจัยเป็นการนำเสนอผลการวิจัยตามคำถาม การวิจัย บทที่ 5 เป็นบทสรุปเพื่อชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่ได้รับการจากวิจัย ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในการวิจัย เพื่อนำมาปรับปรุงรูปแบบการจัดดำเนินการที่เหมาะสม

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ในการประมวลผลข้อมูลให้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิง ลึกนำมาถอดเทป เพื่อทำการจัดระเบียบข้อมูลให้เป็นไปตามตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ถูก กำหนดขึ้นจากกรอบทฤษฎี ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้หลักตรรก ข้อเท็จจริง เปรียบเทียบข้อมูล เพื่อจัดกลุ่มข้อมูลใหม่ และนำข้อมูลใหม่มาวิเคราะห์หาข้อสรุป

บทที่ 4

การนำเสนอผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัว ที่มีต่อหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้จากเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมทางพุทธศาสนา เมื่อนำมาวิเคราะห์พิจารณาตามกรอบความคิดในการวิจัย สามารถแยกออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. ส่วนเอกสาร

2. ส่วนการสัมภาษณ์

ส่วนเอกสาร จะเป็นการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เศรษฐกิจและสังคม นโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัว

ส่วนการสัมภาษณ์ จะเป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับผลกระทบของนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัวต่อหลักธรรมทางพุทธศาสนา

1. ส่วนเอกสาร

ในส่วนนี้จะเป็นการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เศรษฐกิจและสังคม นโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัว

1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจและสังคมกับสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

หอยเป็นการพนันประเภทหนึ่งที่อยู่คู่สังคมไทยมาเป็นระยะเวลายาวนาน ตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงบันทึกไว้ในประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 17 เรื่องตำนานการเลียบอนเบี้ยและเลียบหอย ว่าการเล่นหอยเกิดขึ้นในสมัยของพระเจ้าตากแก้ว รัชกาลที่ 6 แห่งราชวงศ์ไต้แข็ง ซึ่งครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. 2364-2394 (ตรงกับรัชกาลที่ 2 ต่อรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์) เดิมคนจีนเรียกหอยว่า “ฮวยหอย” คือทำป้ายเล็กๆ 36 ป้าย และเขียนชื่อคนโบราณลงไปป้ายละชื่อ ซึ่งเป็นชื่อคนสำคัญของจีนทั้งสิ้น จากนั้นก็เลือกป้าย 1 อันใส่กระบอกไม้ปัดฝาแล้วแขวนไว้ให้คนทายว่าจะเป็นชื่อใด ถ้าทายถูกเจ้ามือจะให้ 30 ต่อ ทายผิดก็ถูกกิน (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

การเล่นหอยในสังคมไทย เริ่มต้นจากการนำเข้าของชาวจีน เมื่อราวทศวรรษ 2360 โดยในระยะแรกๆ หอยเป็นเพียงการพนันที่เล่นกันในระหว่างคนจีนอพยพเท่านั้น และเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ โดยที่รัฐไม่มีส่วนได้ส่วนเสียใดๆ ต่อมาเมื่อการพนันแพร่ระบาดสู่สังคมคนไทย จึงได้มีการออกหอยที่เป็นอักษรไทย จึงมีชื่อเรียกว่า “หอย ก ข” จนกระทั่ง พ.ศ. 2374 ถึง 2375 ประเทศไทยมีปัญหาฝิ่นแล้ง ทำให้เกิดข้าวยากหมากแพง จนรัฐบาลต้องนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นห่วงว่าปัญหาฝิ่นแล้งทำให้เงินทองหายาก และรัฐบาล

เก็บภาษีได้น้อยลง ช่วงนั้นเอง เจ้าสัวผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นนายอากรสุราได้ถวายคำแนะนำให้รัฐออกหวย เพื่อแก้ปัญหาเงินทองหายาก รัชกาลที่ 3 จึงทรงให้จัดตั้งโรงหวยขึ้นอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2378 และแต่งตั้งให้เจ้าสัวเป็นนายอากรหวย มีตำแหน่งขุนบาลหารายได้ให้รัฐบาล จากจุดเริ่มต้น พ.ศ. 2378 ระบบอากรหวยกลายเป็นแหล่งรายได้สำคัญที่สุดแหล่งหนึ่งของรัฐบาลเป็นเวลานานกว่า 80 ปี ใน พ.ศ. 2445 อากรการพนันซึ่งรวมอากรหวยมีมูลค่า 4.28 ล้านบาทหรือร้อยละ 27 ของรายได้รัฐทั้งหมดในปีนั้น (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

กิจการสลากกินแบ่งในประเทศไทย เริ่มตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อประเทศไทยยังใช้ชื่อว่า “ประเทศสยาม” และคำว่า “สลากกินแบ่ง” ยังไม่บัญญัติใช้ แต่เรียกทับศัพท์ว่า “ลอตเตอรี่” ซึ่งหมายความว่า “การเสี่ยงโชค” โดยฝรั่งชาวอังกฤษชื่อครุอาสบาสเตอร์ (ตันตระกูลเสวตศิลา) เป็นผู้นำลักษณะการออกรางวัลสลากแบบยุโรปเข้ามาเผยแพร่ จึงน่าถือได้ว่า ครุอาสบาสเตอร์ คือ “บิดาแห่งสลากกินแบ่งของประเทศไทย” (ชญาธิษฐ์ เมธารนโชติ.2546) โดยมีเหตุทางสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องทำให้มีการดำเนินการสลากกินแบ่งในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

เพื่อช่วยเหลือพ่อค้าต่างชาติ พ.ศ. 2417

ประเทศอังกฤษขอกู้เงินเพื่อใช้ในการสงคราม พ.ศ. 2460

หารายได้บำรุงกองเสือป่าอาสาสมัคร พ.ศ. 2466

สภาภาษาขอหารายได้เพื่อกิจการกุศลสาธารณประโยชน์ พ.ศ. 2476

เพื่อหาเงินมาชดเชยเงินรัฐอุปการ พ.ศ.2477

และได้มีการดำเนินการสลากกินแบ่งรัฐบาลมาโดยลำดับ จนใน พ.ศ. 2517 มีการออกพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ.2517 ให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นนิติบุคคล ลักษณะรัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงการคลัง มีวัตถุประสงค์การดำเนินการ 3 ประการ ตาม พ.ร.บ. สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ. 2517 มาตราที่ 5-9

:: หมวด 1 การจัดตั้งและวัตถุประสงค์

มาตรา 5 ให้จัดตั้งสำนักงานสลากกินแบ่งขึ้นเรียกว่า สำนักงาน สลากกินแบ่งรัฐบาล มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

(1) ออกสลากกินแบ่งรัฐบาล

(2) จัดการโรงพิมพ์อันเป็นอุปกรณ์ในการพิมพ์สลากกินแบ่งรัฐบาล หรือพิมพ์สิ่งพิมพ์อื่นที่คณะกรรมการให้ความเห็นชอบ

(3) กระทำการอื่นใดที่เกี่ยวข้องหรือที่เป็นประโยชน์แก่การดำเนิน กิจการของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

มาตรา 6 ให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นนิติบุคคล

มาตรา 7 ให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลมีสำนักงานใหญ่อยู่ใน กรุงเทพมหานคร

มาตรา 8 ให้โอนกิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้ พนักงาน และลูกจ้าง ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล กระทรวงการคลัง ไปเป็นของสำนักงาน สลากกินแบ่งรัฐบาล

สำหรับทรัพย์สินที่โอนตามวรรคหนึ่ง ที่เป็นเงินให้สำนักงานสลาก กินแบ่งรัฐบาลกันไว้ สำหรับใช้จ่ายเท่าที่มีพันธกรณี ส่วนที่เหลือให้นำส่งเป็น รายได้แผ่นดิน

มาตรา 9 ให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลมีอำนาจกระทำการ ต่าง ๆ ภายในขอบเขตแห่ง วัตถุประสงค์ตาม มาตรา 5 อำนาจเช่นว่านี้ ให้รวมถึง การจัดซื้อ จัดหา จำหน่าย เช่า ให้เช่า ให้เช่าซื้อ แลกเปลี่ยน ถือกรรมสิทธิ์ ครอบครอง และการดำเนินกิจการเกี่ยวกับทรัพย์สินและการ เรียกร้อง สิทธิอื่น ๆ ด้วย (สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล. 2550)

นอกจากนี้ยังกำหนดการจัดสรรเงินรายได้จากการจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็น 3 ส่วนดังนี้

1. ร้อยละ 60 เป็นเงินรางวัล

2. ไม่น้อยกว่าร้อยละ 28 เป็นรายได้แผ่นดิน

3. ไม่เกินร้อยละ 12 เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน โดยแบ่งเป็นร้อยละ 7 เป็นส่วนลด สำหรับผู้แทนและตัวแทนจำหน่ายสลาก ร้อยละ 2 เป็นค่าตอบแทนหน่วยงานที่ช่วยด้านการจำหน่าย สลาก รวมทั้งจังหวัดด้วย และร้อยละ 3 เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงานสลากกินแบ่ง รัฐบาล

ทำให้สามารถสรุปได้ว่าจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมทำให้รัฐบาลต้องดำเนินการสลากกินแบ่งรัฐบาล แยกเป็นหัวข้อหลักๆได้ดังนี้

1. เพื่อหารายได้เข้ารัฐ

จากสภาพเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2374 ถึง พ.ศ. 2375 เนื่องจากประเทศไทยมี ปัญหาฝนแล้ง ทำให้เกิดข้าวยากหมากแพง จนรัฐบาลต้องนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นห่วงว่าปัญหาฝนแล้งจะทำให้เงินทองหายาก และ รัฐบาลเก็บภาษีได้น้อยลง ช่วงนั้นเอง เจ้าสัวผู้หนึ่งซึ่งเป็นนายอากรสุราได้ถวายคำแนะนำให้รัฐออก หวยเพื่อแก้ปัญหาเงินทองหายาก รัชกาลที่ 3 จึงทรงให้จัดตั้งโรงหวยขึ้นอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2378 จากจุดเริ่มต้นนี้ระบบอากรหวยกลายเป็นแหล่งรายได้สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของรัฐบาล อย่างเช่น ใน พ.ศ. 2445 อากรพนันซึ่งรวมอากรหวยมีมูลค่า 4.28 ล้านบาท หรือร้อยละ 27 ของ รายได้รัฐทั้งหมดในปีนั้น (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

2. เพื่อหารายได้ไปใช้สาธารณะประโยชน์

โดยมีการออกสลากบำรุงการกุศล หรือสลากกินแบ่งที่หน่วยงานหรือองค์กร ได้รับ อนุมัติจากคณะรัฐมนตรีให้ออกสลากเพื่อหารายได้สำหรับดำเนินกิจกรรมการกุศลอันเป็นสาธารณะ ประโยชน์เป็นครั้งคราว เงินรายได้ที่เกิดขึ้นเป็นขององค์กรหรือหน่วยงานผู้ได้รับอนุญาต ภายใต้ พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2475 อย่างเช่น พ.ศ. 2476 สภาภาษาสยามได้ขออนุญาตออก

“ลอตเตอรี่สภากาชาดสยาม” เพื่อหารายได้ในกิจการกุศลสาธารณะประโยชน์ (ชญาธิษฐ์ เมธาน โชติ.2546 : เอกสาร)

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสำนักงานสลากกินแบ่ง กับนโยบายสลากพิเศษแบบเลข ท้าย 2 ตัวและ 3 ตัว

สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ได้ดำเนินการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงและระบบการควบคุมภายในมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2545 เป็นต้นมา ซึ่งได้มีการควบคุมและประเมินผลทุกด้านของสำนักงานฯ ทั้งภารกิจหลัก ภารกิจรอง และภารกิจสนับสนุนที่สำคัญของสำนักงานฯ โดยได้ทำการปรับปรุงระบบการควบคุมภายในให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ เพื่อให้การดำเนินงานของสำนักงานฯ บรรลุวัตถุประสงค์ในด้านต่างๆ คือ

1. ด้านประสิทธิผล ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ซึ่งรวมถึงการดูแลทรัพย์สิน การป้องกัน หรือลดความผิดพลาด ความเสียหาย การสิ้นเปลือง หรือการทุจริตในสำนักงานฯ
2. ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน
3. ด้านการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมติคณะรัฐมนตรี (สุพรรณิการ์ รัตนกุล. 2548)

โดยโครงการออกสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว 2 ตัว หรือ หวบบนดิน เป็นนโยบายของรัฐบาล ซึ่งมีหลักการเพื่อนำรายได้สนับสนุนการศึกษา การแพทย์ ศาสนา สังคม และสาธารณประโยชน์อื่นๆ โดยให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (นายชัยวัฒน์ พลภักดี เป็นผู้อำนวยการสำนักงานกองสลากฯในขณะนั้น) จำหน่ายตามรูปแบบที่กำหนด

หลังจากที่รัฐบาลได้ศึกษาผลการวิจัยของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลและนักวิชาการ

ในที่สุดคณะรัฐมนตรี(ครม.) ได้มีมติเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2546 ดังนี้

- 1.เห็นชอบในหลักการตามโครงการออกสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว 2 ตัว ข้างต้น
- 2.เห็นชอบให้นำรายได้ส่วนเกินของกองทุนเงินรางวัล หลังหักค่าใช้จ่ายในการบริหารงานและจ่ายรางวัลกลับคืนสู่สังคม
- 3.เห็นชอบกรณีรายได้จากการขายหรือส่วนลดจากการซื้อสลากเพื่อไปจำหน่ายของผู้แทนจำหน่าย ในระยะที่ 2 ที่จำหน่ายด้วยเครื่องจำหน่ายสลากอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ได้รับสิทธิการยกเว้นตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 310) พ.ศ. 2540 มาตรา 5 จตุทศ(2) (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

ทั้งนี้ การดำเนินการเรื่องนี้รัฐบาลมีนโยบายที่จะให้เงินนอกระบบเข้ามาอยู่ในระบบ มีการเสียภาษีถูกต้อง ป้องกันมิให้ข้าราชการประพฤติทุจริต รัฐบาลไม่ต้องการแสวงหากำไร เงินที่ได้รับจะนำไปบรรเทาความเดือดร้อนผู้มีรายได้น้อยต่อไป และให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

จำหน่ายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัวเป็นงวดแรกเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2546 มีเงินรางวัลสุทธิรวมทั้งหมด 4 ประเภท คือ

1. ผู้ที่ถูกรางวัลสลากเลขท้าย 3 ตัว รางวัลที่ 1 แบบตรงเลขตรงหลัก (3 ตัวตรง) จะได้รับเงินรางวัลบาทละ 500 บาท

2. ผู้ที่ถูกรางวัลสลากเลขท้าย 3 ตัว รางวัลที่ 1 แบบตรงเลขไม่ตรงหลัก (3 ตัวติด) รางวัลบาทละ 100 บาท

3. ผู้ที่ถูกรางวัลสลากเลขท้าย 2 ตัว รางวัลที่ 1 แบบตรงเลขตรงหลัก (2 ตัวบน) รางวัลบาทละ 65 บาท

4. ผู้ที่ถูกรางวัลสลากเลขท้าย (2 ตัวล่าง) รางวัลบาทละ 65 บาท

โดยการันตีว่า "ไม่หนี ไม่เบี้ยว" โดยหยวนบนดินมีจำหน่าย 3 ราคา คือ 20 , 50 และ 100 บาท (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

โครงการออกสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว

1. หลักการและเหตุผล

1.1 ให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการออกสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว โดยจำหน่ายตามรูปแบบที่กำหนดในโครงการ

1.2 นำรายได้จัดสรรกลับคืนสู่สังคมและประชาชนโดยตรง โดยให้การสนับสนุนด้านการศึกษาการแพทย์ ศาสนา สังคม และสาธารณประโยชน์อื่น ๆ เป็นต้น

1.3 พัฒนารูปแบบสลากที่รัฐสามารถควบคุมและกำกับดูแลได้

1.4 ผู้บริโภคหรือประชาชนได้รับการประกันและคุ้มครองสิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมาย

2. รูปแบบและวิธีการ

2.1 สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นผู้ดำเนินการขอออกสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว โดยจำหน่ายตามความต้องการของผู้ซื้อ เพื่อนำรายได้คืนสู่สังคม

2.2 ราคาสลาก ระยะที่ 1 ระยะจำหน่ายด้วยสลากใบ จะมีราคารับละ 20, 50, 100 บาท และระยะที่ 2 ระยะจำหน่ายด้วยเครื่องจำหน่ายสลากอิเล็กทรอนิกส์ ราคาหน่วยละ 10 บาท

2.3 ผลการออกรางวัล จะใช้ผลการออกรางวัลสลากกินแบ่งรัฐบาลในแต่ละงวด หรือผลการออกรางวัลที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลกำหนด

2.3 รูปแบบรางวัลและเงินรางวัล สลากที่จำหน่ายมี 5 ประเภท มีจำนวนรางวัล และเงินรางวัล ดังนี้

1) สลากเลขท้าย 3 ตัว รางวัลที่ 1 แบบตรงเลขตรงหลัก (สลาก 3 ตัวตรง) มี 1 รางวัล รางวัลละ 5,050.50 บาท เมื่อหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายคงเหลือเงินรางวัล 5,000 บาท ต่อราคาสลาก 10 บาท

2) สลากเลขท้าย 3 ตัว รางวัลที่ 1 แบบตรงเลขไม่ตรงหลัก (สลาก 3 ตัวโต๊ด) มี 6 รางวัล รางวัลละ 1,010.10 บาท เมื่อหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายคงเหลือเงินรางวัล 1,000 บาท ต่อราคาสลาก 10 บาท

3) สลากเลขท้าย 3 ตัว รางวัลเลขท้าย 3 ตัว (สลาก 3 ตัวล่าง) มี 4 รางวัล รางวัลละ 1,262.62 บาท เมื่อหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายคงเหลือเงินรางวัล 1,250 บาท ต่อราคาสลาก 10 บาท

4) สลากเลขท้าย 2 ตัว รางวัลที่ 1 (สลาก 2 ตัวบน) มี 1 รางวัล รางวัลละ 656.56 บาท เมื่อหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายคงเหลือเงินรางวัล 650 บาท ต่อราคาสลาก 10 บาท

5) สลากเลขท้าย 2 ตัว แบบตรงเลขตรงหลัก (สลาก 2 ตัวล่าง) มี 1 รางวัล รางวัลละ 656.56 บาท เมื่อหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายคงเหลือเงินรางวัล 650 บาท ต่อราคาสลาก 10 บาท

ทั้งนี้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลอาจกำหนดรางวัลพิเศษนอกเหนือจากรางวัลสลากที่กำหนดข้างต้น และปรับเปลี่ยนเงินรางวัลได้ตามความเหมาะสม สำหรับการจำหน่ายในระยะที่ 1 ซึ่งจำหน่ายด้วยสลากใบจะมี 4 ประเภท ได้แก่ สลาก 3 ตัวตรง สลาก 3 ตัวโต๊ด สลาก 2 ตัวบน สลาก 2 ตัวล่าง สำหรับการจำหน่ายในระยะที่ 2 ซึ่งจำหน่ายด้วยเครื่องจำหน่ายสลากอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากจะมีรูปแบบรางวัลข้างต้นแล้ว อาจปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมรูปแบบสลากและรางวัลประเภทอื่นได้ตามความเหมาะสม

3. การจัดสรรรายได้ การจัดสรรรายได้จากการจำหน่าย ได้จัดสรร ดังนี้

3.1 ค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน ไม่เกินกว่าร้อยละสิบ โดยแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ส่วนลดจากการซื้อสลาก ค่าตอบแทน ภาษีการพนัน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2 ส่วนที่เหลือจากค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน จะนำสมทบเข้ากองทุนเงินรางวัล เพื่อนำไปใช้สำหรับการจ่ายรางวัลสลาก และภายหลังจากการหักค่าบริหารกองทุนและการประกันความเสี่ยงในการจ่ายเงินรางวัลแล้ว หากกองทุนมีเงินส่วนเกินเหลือเหมาะสมเพียงพอในแต่ละช่วงเวลา จะจัดสรรรายได้ส่วนเกินดังกล่าวคืนสู่สังคม เพื่อสนับสนุนการศึกษา การแพทย์ ศาสนา สังคม และสาธารณประโยชน์ อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง(หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

ทั้งนี้ โครงการดังกล่าวเป็นไปตามแนวทางของรัฐบาลที่มีนโยบายที่จะให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างจริงจัง ในด้านการปราบปรามผู้มีอิทธิพลซึ่งกระทำความผิดกฎหมาย และการทำธุรกิจนอกกฎหมายต่าง ๆ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และกระบวนการยุติธรรม ในการบังคับใช้

กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะมีการเล่นพนันเสี่ยงโชคในรูปแบบต่าง ๆ ที่ผิดกฎหมาย และเป็นกระบวนการเครือข่ายทำธุรกิจนอกกฎหมายที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม อีกทั้งเป็นการเอื้อประโยชน์ให้ตกกับบุคคลเพียงบางกลุ่มโดยรัฐไม่สามารถควบคุมและจัดการให้ถูกต้องในด้านภาษี การจ่ายเงินที่ผิดกฎหมายให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐบางราย และการสร้างหลักประกันคุ้มครองสิทธิของประชาชนโดยทั่วไปได้

โดยที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลมีภารกิจและหน้าที่ในการออกสลากกินแบ่งรัฐบาล และสลากพิเศษต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเสี่ยงโชคอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยนำรายได้เข้ารัฐและบางส่วนสนับสนุนช่วยเหลือสังคมและสาธารณประโยชน์ในด้านต่าง ๆ

สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเห็นควรสนับสนุนนโยบายการป้องกันและปราบปรามธุรกิจนอกกฎหมายของรัฐบาลดังกล่าว จึงขอเสนอให้มีการออกสลากและจำหน่ายสลากพิเศษแบบตัวเลขเพิ่มเติมจากเดิม ในรูปแบบต่าง ๆ โดยในเบื้องต้นจะจำหน่ายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัวก่อน

กระทรวงการคลังได้พิจารณาแล้วเห็นชอบในหลักการให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลออกสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว ที่จะนำรายได้กลับคืนสู่สังคม อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อดำเนินการให้เป็นกิจการที่รัฐสามารถควบคุมและกำกับดูแลให้ถูกต้องอย่างเหมาะสมตามกฎหมาย
2. เพื่อให้ผู้บริโภคหรือประชาชนได้รับการประกันและคุ้มครองสิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมาย
3. แก้ไขปัญหาความยากจนตามนโยบายรัฐ (สุพรรณนิการ์ รัตนกุล. 2548)

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจและสังคม กับ นโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัว

หลังจากได้มีการจัดตั้งสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ให้มีการออกล็อตเตอรี่เป็นประจำ การเล่นหวยจึงได้เปลี่ยนมาใช้เลขท้ายของล็อตเตอรี่เป็นการออกหวยแทนหวย ก ข แบบเดิม หวยแบบเดิมจึงกลายเป็นสิ่งผิดกฎหมาย แต่เนื่องจากการเล่นหวยได้ฝังรากลึกลงในหมู่ประชาชนเสียแล้ว ถึงแม้ว่าจะมีการยกเลิกหวยแบบเดิมและมีการออกสลากกินแบ่งรัฐบาลมาแทนที่ แต่ก็ยังมีคนจำนวนมากลักลอบเล่นหวยที่ผิดกฎหมายหรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า “หวยใต้ดิน” อยู่ตราប់กระทั่งปัจจุบัน (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

หวยใต้ดินเป็นธุรกิจผิดกฎหมาย เป็นการพนันที่ยึดถือผลการออกสลากกินแบ่งโดยรัฐบาลไทยเป็นหลัก หวยใต้ดินเป็นธุรกิจที่มีมูลค่ามหาศาล เป็นแหล่งรายได้ของผู้ที่ได้ชื่อว่าติดอันดับเศรษฐีหรือเป็นนักการเมืองชั้นนำของสังคมไทย หลายคนมีอำนาจและอิทธิพลสูง ประเมินการว่า

มูลค่าของหอยไต้ดินที่ซื้อขายกันทั้งหมด ใน พ.ศ. 2538 คิดเป็นเงิน 325,184 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

ธุรกิจหอยไต้ดินเป็นธุรกิจที่ผิดกฎหมายมีความผิดในฐานะเล่นการพนันโดยไม่ได้รับอนุญาต มีโทษทั้งจำทั้งปรับ โทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือน จนถึง 3 ปี และปรับตั้งแต่ 500 บาท ถึง 5,000 บาท คนที่เล่นหอยไต้ดินส่วนใหญ่เป็นคนจนและมีระดับการศึกษาต่ำ โดยธุรกิจนี้มีเงินหมุนเวียนมหาศาลเกี่ยวข้องกับบุคคลมากมายและเกี่ยวข้องกับสังคมในหลายมิติ รวมทั้งเป็นธุรกิจผิดกฎหมายที่สามารถดำรงอยู่และเติบโตมาได้ช้านาน ดังนั้นการที่จะดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งกับธุรกิจหอยไต้ดิน จึงจำเป็นต้องรู้รายละเอียดเกี่ยวกับเครือข่ายของหอยไต้ดิน (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

เครือข่ายของธุรกิจหอยไต้ดิน

“หอย” เปรียบเสมือนสินค้าหรือตัวผลิตภัณฑ์ที่เสนอขายให้แก่ผู้บริโภค เป็นผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการเสี่ยงโชค หรือความต้องการในการเล่นพนันของลูกค้ โดยอิงกับตัวเลขธุรกิจหอยไต้ดิน มีการจัดองค์กรเครือข่ายการขายและการเก็บรายได้อย่างกว้างขวาง และระบบมีความยืดหยุ่น

ธุรกิจหอยไต้ดินมีการจัดองค์กรแบ่งได้เป็น 4 ระดับด้วยกัน ระดับยอดสุดคือเจ้ามือใหญ่อาจควบคุมการเล่นหอยของทั้งจังหวัด เจ้ามือบางคนครอบคลุมเฉพาะบางส่วนของจังหวัด เจ้ามือที่ใหญ่มากอาจมีอิทธิพลครอบคลุมมากกว่า 1 จังหวัด และทุกๆจังหวัด มีเจ้ามือหอยใหญ่บ้างเล็กบ้าง ระดับรองลงมาคือเจ้ามือย่อยหรือยี่ปี่ว ซึ่งมีเป็นจำนวนหลายร้อยคน ทำกิจกรรมหอยไต้ดินในระบบคล้ายๆกัน ขนาดของกิจการจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับ *สายป่าน* หรือความมั่งคั่งด้านการเงิน และความสามารถดึงดูดลูกค้ เครือข่ายของกิจการระดับที่ 3 รองลงมาคือ คนขายหอย พวกนี้มีหน้าที่ขายหอยแล้วส่งต่อไปให้เจ้ามือเหนือๆขึ้นไป หารายได้จากการได้ค่าคอมมิชชั่นการขายจากเจ้ามือที่ใหญ่กว่าและจากการได้ส่วนลด คนขายหอยจะกระจายตัวอยู่ทั่วไปตามหมู่บ้าน ตลาด โรงงาน สำนักงานเอกชน และราชการ เครือข่ายระดับที่ 4 รองลงมาเป็นเอเยนต์รายเล็กรายน้อย ที่มีความสัมพันธ์ กับ *ก๊ัก* หรือ *ยี่ปี่ว* อาจจะเป็นเพื่อนในสำนักงาน หรือคนในหมู่บ้านที่ช่วยเก็บเงินหอยมาส่ง *ก๊ัก* หรือ *ยี่ปี่ว* ในเมือง หรือผู้เล่นอาจติดต่อโดยโทรศัพท์ถึง *ยี่ปี่ว* โดยตรง (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ คนขายและเจ้ามือ

โดยทั่วไปลูกค้มักจะไม่รู้จักเจ้ามือ โดยเฉพาะรายใหญ่ๆ แต่จะรู้จักกับคนขายหอยหรือ *ก๊ัก* ซึ่งเป็นคนที่สัมพันธ์กับลูกค้โดยตรง ดังนั้นคนขายหอยจะเป็นผู้พิจารณาเครดิตของเจ้ามือ เพราะจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อลูกค้กรณีที่เจ้ามือหนีหรือลดเงินรางวัล

โดยเหตุที่หอยไต่ดินมีวงเงินที่เกี่ยวข้องกว่าห้าแสนล้านบาทต่อปี จึงมีผู้สนใจเข้ามาดำเนินการเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งตลาดเป็นจำนวนมาก แม้จะรู้กันดีว่าเป็นธุรกิจนอกระบบและมีความเสี่ยงต่อการขาดทุนสูงก็ตาม (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

วิถีชีวิตของคนไทยกับการเล่นหอยไต่ดิน

เป็นที่น่าสงสัยว่าทำไมคนไทยจึงนิยมเล่นหอยไต่ดินกันมาก และทำไมรัฐบาลและตำรวจจึงไม่สามารถควบคุมหอยไต่ดินได้ คำตอบของประเด็นคำถามนี้ น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะวิถีชีวิตของคนไทย กล่าวคือ อาจอธิบายความนิยมในการเล่นหอยไต่ดินของคนไทยจำนวนมากได้จากมิติทางด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความเชื่อ และความหวังของผู้คนที่มีความช้านาน ดังที่เสถียรโกเศศ (2528 : 239) ได้กล่าวไว้ว่า “คนที่ชอบเล่นหอย เมื่อเห็นสิ่งแปลกกว่าปกติ ก็มักนึกเห็นเป็นหอยไปหมด ต้นไม้ใหญ่ต้นใด ซึ่งเป็นลาดเลาว่าชอบมาพากลว่าจะป็นต้นไม้ผีสิงเทวดาสรางวิมานอยู่บนนั้น เมื่อเดินผ่านไป มีใบไม้ร่วงหรืออะไรหล่นลงมาเฉพาะหน้าก็นึกว่า ผีสิงเทวดาบนต้นไม้นั้นบอกหอยให้ เป็นต้องหยิบใบไม้ขึ้นมาพิจารณาดูว่า จะมีลวดลายอะไรเป็นเค้าตัวหอยบ้างหรือไม่ ถ้าดูไปนานๆ อาจเห็นเป็นตัว ก ข อยู่บนใบไม้นั้นก็ได้ แล้วก็เอาตัว ก ข ที่นึกเห็นไปแทงหอย” (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

จะเห็นได้ว่าการเล่นหอย ซึ่งมีพัฒนาการอยู่ในสังคมไทยกว่าร้อยปี ได้พัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตทางสังคม และวัฒนธรรมของคนไทยแล้ว เห็นได้ชัดเจนจากกระบวนการหาตัวเลขนำโชค ที่จะใช้แทงในแต่ละงวด ผู้เล่นอาจจะได้จากการตีความ จากความฝันของตนเอง การเกิดเหตุการณ์ผิดปกติ ในชุมชนเช่นมีคนที่ยักเสียชีวิต การเกิดอุบัติเหตุ มีเด็กเกิดใหม่ ทะเบียนรถที่เพิ่งซื้อใหม่ หรือกระทั่งการขอจากพระ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นต้น ซึ่งการได้ตัวเลขจากเหตุการณ์เหล่านี้จะต้องผ่านการตีความ เกิดพฤติกรรมและการแลกเปลี่ยนความคิด และช่วยกันตีความในกลุ่มผู้เล่นหอย หรือในบางชุมชนมีการจัดบันทึกสถิติการออกล็อตเตอรี่ และนำมาช่วยกันวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยอื่นๆ ทางโหราศาสตร์เพื่อหาตัวเลข ดังนั้นการจะทำให้หอยหมดไปจากสังคมไทยจึงเป็นไปได้ยากตราบดีที่สังคมไทยยังมีวัฒนธรรมความเชื่อเช่นนี้อยู่ (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

เงินนอกระบบ

ปี 2546 นับเป็นปีแห่งการประกาศเป็นศัตรูกับสิ่งผิดกฎหมายต่างๆ ของรัฐบาลก็ว่าได้ ทั้งนโยบายการปราบปรามผู้มีอิทธิพล และการประกาศสงครามกับยาเสพติดถูกนำมาปฏิบัติจริงจังโดยเป้าหมายอันดับต้นๆ ของการปราบปรามมาเพียอิทธิพล คือ อิทธิพลหอยเถื่อน หรือหอยไต่ดิน ที่สร้างความร่ำรวยให้กับบรรดาเจ้าพ่อเจ้าแม่ทุกจังหวัดทั่วประเทศมานาน หอยไต่ดินมีสัดส่วนของคนเล่นต่อจำนวนของประชากรสูงสุด โดยมีประชาชนเล่นหอยไต่ดิน ประมาณ 23.7 ล้านคน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 51.16 ของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป โดยมีวงเงินการแทงพนันประมาณ 92,000 ล้านบาทต่อปี หรือคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 28.35 ของมูลค่าวงเงินที่เกี่ยวข้องกับการพนันทั้งหมดรวมรวม 3.2 แสนล้านบาท ส่วนสลากกินแบ่งรัฐบาลมีประชาชนซื้อประมาณ 21.2 ล้าน

คน คิดเป็นร้อยละ 46.20 โดยวงเงินการซื้อสลากประมาณ 38,710 ล้านบาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 11.92 สำหรับการเปรียบเทียบสลากกินแบ่งรัฐบาลกับหวยใต้ดิน และประชากรในกรุงเทพฯ และปริมณฑลร้อยละ 65.5 เกี่ยวข้องกับการเล่นหวยใต้ดิน ส่วนกลุ่มลูกค้าจะมีพวกที่มีการศึกษาระดับประถมหรือต่ำกว่าสูงถึงร้อยละ 82.6 ระดับมัธยมศึกษาร้อยละ 73.8 อาชีวศึกษาร้อยละ 69.7 อุดมศึกษาร้อยละ 64.1 และอื่นๆ ร้อยละ 40.5 เพราะจำนวนคนเล่นหวยใต้ดินที่มีมากมายแล้ว ทำให้เงินหมุนเวียนในธุรกิจใต้ดินชนิดนี้มหาศาล (สังคิต พิริยะรังสรรค์. 2544)

ผลการสำรวจในชุดเดียวกันเปรียบเทียบให้เห็นว่า สลากกินแบ่งรัฐบาลที่ผลิตออกขาย 36 ล้านฉบับต่องวด มียอดขายรวม 34,560 ล้านบาทต่อปี ขณะที่ยอดขายหวยใต้ดินอยู่ที่ประมาณ 542,000 ล้านต่อปี หรือสูงกว่าหวยรัฐ 15.7 เท่า (สังคิต พิริยะรังสรรค์. 2544)

ผู้มีอิทธิพล

เงินจำนวนมหาศาลที่หมุนเวียนในธุรกิจหวยใต้ดิน ถูกนำไปใช้ต่อเรื่องที่ใดบ้างไม่ปรากฏชัดเจนนัก แต่มักถูกมองว่า เป็นเงินที่หมุนเวียนในธุรกิจผิดกฎหมายอย่างอื่นด้วย อาทิ ยาเสพติด ผู้มีอิทธิพล รวมไปถึงการสนับสนุนการเมืองทั้งในท้องถิ่นและระดับชาติ ฯลฯ เมื่อรัฐบาลมีนโยบายปราบปรามผู้มีอิทธิพล และรวมหวยใต้ดินเข้าไปด้วยนั้น ไม่มีกฎหมายใดที่จะเอาผิดได้อย่างชัดเจนนัก เว้นแต่กฎหมายฟอกเงินของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ในช่วงกลางปีที่ผ่านมา การจับกุมยึดทรัพย์บรรดาเจ้าพ่อเจ้าแม่ และเจ้ามือหวยเถื่อนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อวงจรหวยอย่างเห็นได้ชัด ขณะที่รายได้ส่วนหนึ่งที่ตำรวจในแต่ละท้องที่เคยได้รับส่วนแบ่งทุกเดือน ก็พลอยหดหายไปด้วย รัฐบาลในขณะนั้นประกาศนโยบายว่า เมื่อไม่สามารถแก้ปัญหาหวยใต้ดินได้ ก็ควรจะทำให้กลายเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย หรือหวยบนดินให้ได้ เพื่อนำรายได้มาใช้ประโยชน์ของรัฐ

เนื่องจากได้เล็งเห็นว่าหวยใต้ดินเป็นเศรษฐกิจนอกระบบที่มีวงเงินหมุนเวียนเป็นจำนวนมาก จึงได้พยายามเข้ามาลดบทบาทความสำคัญลง เพื่อที่จะนำเม็ดเงินจำนวนมากนี้มาทำให้ถูกกฎหมาย จึงได้มีโครงการออกสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว โดยมีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อนำรายได้จัดสรรกลับคืนสู่สังคมเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนคนยากจน ในด้านการศึกษา การแพทย์
2. เพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์
3. เพื่อดำเนินการให้เป็นกิจการที่รัฐสามารถควบคุมและกำกับดูแลได้อย่างเหมาะสมตามกฎหมาย

นอกจากนี้ยังเปิดรับสมัครคนเดินโปยหวย ซึ่งเป็นผู้ที่ทำธุรกิจเหล่านี้มาแล้ว โดยให้เหตุผลว่าคนเหล่านี้มีฐานลูกค้าอยู่แล้ว จะยิ่งทำให้มีการขายได้มากขึ้นทั้งหมดนี้ใช้เวลาดำเนินการเดือนเศษ วันที่ 1 ส.ค.2546 ก็เป็นงวดแรกที่มีการขายหวยบนดิน(หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัว กับ

เศรษฐกิจและสังคม

นับตั้งแต่เริ่มจำหน่ายหวยบนดินจนถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าการดำเนินการจำหน่ายหวยบนดินของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ประสบผลสำเร็จในแง่ที่สามารถทำให้หวยบนดินเป็นที่ยอมรับของประชาชนในฐานะทางเลือกใหม่ของสินค้าหวย จะเห็นได้จากยอดขายสลากเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว ในปี 2547 มีมูลค่าถึง 33,168 ล้านบาท และปี 2548 มีมูลค่า 40,469 ล้านบาท แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าหวยบนดินจะทำให้หวยใต้ดินหมดไป เพียงแต่ทำให้ลดการเล่นลงเท่านั้น และขณะเดียวกันผลจากการจำหน่ายหวยบนดินทำให้เกิดกลุ่มผู้เล่นหน้าใหม่เพิ่มขึ้น นอกเหนือจากกลุ่มที่เคยเล่นหวยใต้ดินมาก่อน ซึ่งกลุ่มผู้เล่นหน้าใหม่นี้ก็คือ เด็กนักเรียน นักศึกษาทั้งในระดับมัธยมและอุดมศึกษา ทั้งนี้ก็เพราะว่าหวยบนดินหาซื้อได้ง่าย ราคาถูก โดยใช้เงินเพียงเล็กน้อยก็สามารถซื้อได้ และมีรางวัลล่อใจที่สูงดึงดูดคนทุกเพศ ทุกวัยได้ ถึงแม้ว่าทางฝ่ายรัฐบาลก็ได้ชี้แจงว่ารัฐบาลมีวัตถุประสงค์เพื่อนำรายได้จัดสรรกลับคืนสู่สังคมเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนคนยากจน ในด้านการศึกษา การแพทย์ สังคม และสาธารณประโยชน์และเพื่อดำเนินการให้เป็นกิจการที่รัฐสามารถ ควบคุมและกำกับดูแลให้ถูกต้องอย่างเหมาะสมตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามนโยบายนี้ก็ได้สร้างผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจโดยที่รัฐบาลคาดไม่ถึงดังนี้ (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

1. ผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน

เครือข่ายองค์กรด้านเด็ก เยาวชน ครอบครัว สังคม ศาสนา ได้ศึกษาวิจัยถึงผลกระทบของหวยบนดินที่มีต่อเด็กและเยาวชน พบข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับสถานการณ์เด็กและเยาวชนในปี 2549 โดยระบุว่าวัยรุ่นในระดับมัธยมและอุดมศึกษามีการเล่นหวยบนดินสูงถึงร้อยละ 20 คิดเป็นเยาวชน 1.5 ล้านคน โดยมีการเล่นหวยบนดินเฉลี่ยเดือนละ 200 บาท คิดเป็นเม็ดเงินถึง 3,600 ล้านบาทต่อปี เมื่อแบ่งระดับการศึกษาพบว่าเด็กประถมเล่นหวย 6% มัธยมศึกษาตอนต้น 12% มัธยมศึกษาตอนปลาย 17% อาชีวศึกษา 25% และระดับอุดมศึกษา 27% ทั้งที่ก่อนหน้านี้จะมีหวยบนดินมีเยาวชนเล่นหวยประมาณร้อยละ 5 เมื่อมีหวยบนดินเป็นการกระตุ้นให้เด็กติดการพนันเพิ่มขึ้นถึง 4 เท่าหรือเป็นจำนวนเพิ่มขึ้น 1 ล้านคน การที่มีเด็กติดการพนันเพิ่มเพราะราคาหวยบนดินนั้นถูกมาก ใช้เงินเพียง 20 บาทก็สามารถซื้อได้ และยังมีรางวัลล่อใจที่สูงเย้ายวนใจเกินกว่าที่เยาวชนจะหักห้ามใจได้(หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

2.ผลกระทบต่อคนจน

วิชาเศรษฐศาสตร์การคลังมีวลีหนึ่งที่รู้จักกันมานานว่า "ลอตเตอรี่ (หวย ซึ่งมาจากคำว่า "อวย" ในภาษาจีน) คือภาษีคนจน" (Lottery is poor man's tax) กล่าวคือหวยเป็นสิ่งที่ซ้ำเติมคนจนให้จนยิ่งขึ้น เพราะคนจนจะแบกภาระ "ภาษี" (หรือภาระทางการเงินจากการเล่นหวย) เป็นสัดส่วนมากกว่าคนรวย เข้าลักษณะที่เรียกว่า ถดถอย (Regressive) กล่าวคือ คนยิ่งรวยจะยิ่งแบกภาระ

น้อยลงหรือคนยิ่งจนจะยิ่งแบกภาระมากขึ้น ที่ว่าเป็นภาษีคนจนก็เพราะทุกคนซื้อลอตเตอรี่หรือหวยในราคาเดียวกัน ไม่ว่าจะมีเงินมากหรือน้อย มีโอกาสถูกและถูกกินเท่ากัน ได้รางวัลเท่ากัน อย่างไรก็ตาม ดี ราคาลอตเตอรี่ 40 บาทนั้นเป็นสัดส่วนของรายจ่ายที่ต่ำมาก (ราคาอาหารด้วยรายได้) สำหรับคนรวย แต่เป็นสัดส่วนที่สูงกว่าสำหรับคนจน ซึ่งสัดส่วนนี้ก็คือภาระ "ภาษี" ที่ผู้ซื้อต้องแบกนั่นเอง ดังนั้น คนจนจึงแบกภาระ "ภาษี" มากกว่าโดยเปรียบเทียบ เข้าข่ายคนมีรายได้สูงขึ้นแบกภาระน้อยลง หรือลักษณะถดถอยดังกล่าว อธิบายได้ง่ายๆ อีกอย่างว่าระบบการเล่นหวยหรือลอตเตอรี่ก็เหมือนกับว่าทุกคนไม่ว่ารวยหรือจนเอาเงิน 40 บาทมาลงขันเหมือนกันหมด และเจ้ามือหักไว้ส่วนหนึ่ง ที่เหลือใครจับสลากได้คนนั้นก็ได้เงินไป ระบบอย่างนี้เท่ากับเป็นการลงโทษคนจนเพราะเงินลงขันเท่ากัน มีโอกาสถูกรางวัลเท่ากัน แต่คนจนมีรายได้น้อยกว่า ดังนั้น 40 บาทนี้จึงเป็นภาระหนักกว่าสำหรับคนจน (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

หากมองกรณีราคา 40 บาทนี้ไม่ชัดเจน ลองคิดว่าเป็น 40,000 บาท ดูแล้วจะเห็นว่าไม่เป็นธรรมกับคนจนอย่างไร และยังเลวร้ายมากขึ้นเมื่อพิจารณาเงินค่าตัง้นั้นมาเป็นเงินใช้จ่ายของรัฐบาล นอกจากเงินนี้จะไม่ผ่านกระบวนการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรตามหลักการที่ถูกต้องแล้ว ยังเป็นการสร้างความอยุติธรรมในสังคมยิ่งขึ้นด้วยระบบหารายได้แบบนี้อีกด้วย (ด้วยหลักวิชาเศรษฐศาสตร์การคลังการหาเงินจากหวยจึงไม่เป็นวิธีที่ใช้กันแพร่หลาย) เพราะระบบการเก็บเงินจากราษฎรที่เป็นธรรมนั้นต้องมีลักษณะก้าวหน้า (Progressive) คือคนยิ่งรวยยิ่งต้องจ่ายแบกภาระมากขึ้น แต่ระบบนี้ก็กลับสร้างความถดถอย (Regressive) คือคนยิ่งจนยิ่งแบกภาระหนักขึ้น (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

ในประเทศไทยคนเล่นหวยกันอย่างกว้างขวางในทุกชั้นรายได้ แต่เนื่องจากคนจนมีจำนวนมาก จึงอนุมานได้ว่าเงินค่าตังเหล่านี้มาจากคนจนเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ยิ่งมีรายได้จากหวยมากเท่าใดก็หมายความว่ายิ่งลงโทษคนจนมากเท่านั้น ด้วยการถ่วงความอยุติธรรมมากยิ่งขึ้น การได้กำไรจากหวยก็คือการไปดูดรายได้มาจากคนจน โครงการช่วยเหลือสังคมจากกำไรหวยทั้งหลายจึงเท่ากับเป็นการเอื้ออาทรจากน้ำใจคนจน (อย่างไม่รู้ตัวและอย่างไม่ตั้งใจ) โดยแท้ การเลิกหยวนั้นเป็นความฝัน เพราะมนุษย์โดยเฉพาะคนไทยนั้นติดการพนันเป็นยาฝิ่น เมื่อหวยก็เลิกไม่ได้ และไม่รู้ด้วยว่าระบบนี้กำลังลงโทษตนเอง คำถามก็คือผู้คนเหล่านี้รู้หรือไม่ว่าในการเล่นหวยตนเองมีโอกาสถูกได้เงินมากน้อยเพียงใด(หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

3.ผลกระทบต่อการศึกษานาคตของชาติ

ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ การสร้างความเข้าใจ หรือแม้แต่ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผ่านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ล้วนแต่เป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization) เช่นเดียวกับบทบาทผู้นำประเทศและนักการเมือง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของประเทศ คำพูดและพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลเหล่านี้ล้วนเป็นต้นแบบสำหรับการเรียนรู้ของเยาวชน และการที่รัฐอ้างว่า “การพนันเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำให้หมดไปได้ในสังคม จึงต้องมีการจัดระเบียบ” ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นต่อไปใน

อนาคตสิ่งผิดกฎหมายต่างๆที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ยาเสพติด ก็อาจจะทำให้ถูกกฎหมาย เช่นเดียวกัน หากเป็นเช่นนั้นแล้ว ในอนาคตการพนันอาจกลายเป็นเรื่องธรรมดา กลายเป็นวิถีประจำไปจริงๆ การที่รัฐมีนโยบายเช่นนี้ย่อมกระทบต่อกระบวนการขัดเกลาทางสังคม และก่อให้เกิดความขัดแย้งในกระบวนการเรียนรู้ที่ครูสอนกับสิ่งที่ปรากฏในสังคม (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

4. ผลกระทบต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

สังคมไทยเป็นสังคมชาวพุทธ ถูกปลูกฝังให้ยึดมั่นในศีลในธรรม เคารพเชื่อฟังพระสงฆ์ การพนันทุกประเภทจัดเป็นอบายมุขที่ควรหลีกเลี่ยง แต่เมื่อมีโครงการทำห่วยได้ดินให้ถูกกฎหมาย ย่อมกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน จากเดิมที่ไม่เคยซื้อห่วย เพราะเป็นสิ่งผิดกฎหมายก็อาจจะหันมาซื้อเพราะตอนนี้ห่วยได้กลายเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายแล้ว นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์ว่ารายได้จากการจำหน่ายได้นำไปใช้จ่ายด้านสาธารณประโยชน์ต่างๆ เช่น นำรายได้สนับสนุนการศึกษา การแพทย์ ศาสนา ทำให้ประชาชนหลงผิดเข้าใจว่าการซื้อห่วยของตนได้มีส่วนช่วยสนับสนุนให้เด็กได้มีการศึกษา ทั้งๆที่จริงแล้วไม่อาจทราบได้ว่ารายได้จากการจำหน่ายสลากเลขท้าย 3 ตัว 2 ตัวนั้นถูกนำไปใช้เพื่อเป็นทุนการศึกษาเด็กมากน้อยเพียงใด และนอกเหนือจากนั้น ไม่อาจทราบได้เช่นกันว่ารัฐบาลได้นำรายได้ส่วนนี้ไปใช้ในทางการเมืองมากน้อยเพียงใด (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

5. ประเทศสูญเสียความสามารถทางการผลิต

ผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชี้ชัดว่า ห่วยบนดินมีแต่ผลเสียทำให้คนขี้เกียจ ห่วยเป็นกิจกรรมที่ทำร้ายคนจน เพราะในทางเศรษฐศาสตร์ ห่วยคือภาษีคนจนที่ลงขันกันแล้วเอามาให้คนที่ถูกรางวัล เป็นการเอาเปรียบคนจนเพราะโดยส่วนมากแล้วคนที่ซื้อห่วยมักจะเป็นคนจนมากกว่าคนรวย อีกทั้งคนจนหรือคนรวยก็ซื้อห่วยในราคาเท่ากัน นอกจากนี้ ห่วยยังเป็นการมอมเมาประชาชน โดยเฉพาะในวันห่วยออก ประชาชนจะไม่สนใจการทำงาน ทำให้ประเทศสูญเสียความสามารถทางการผลิตไปประมาณ 184,000 ล้านบาทต่อปี

อธิการบดีมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กล่าวว่า “เงินที่รัฐบาลอ้างว่าเป็นรายได้จากการขายห่วยประมาณ 70,000 ล้านบาทต่อปี นั้นแท้จริงแล้วไม่ใช่รายได้ แต่เป็นการสูญเสีย เป็นการดูดเงินของประชาชนที่ควรจะต้องใช้จ่ายในระบบมาเท่านั้น เพราะแทนที่ประชาชนจะเอาเงินส่วนนี้ไปใช้จ่ายในระบบ แต่กลับเก็บเงินไว้เพื่อมาซื้อห่วย ซึ่งเป็นผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจมหภาค นอกจากนี้ ยังเป็นการปลูกฝังความเชื่อที่ว่าคนสามารถรวยได้โดยไม่ต้องทำงาน ทำให้ประชาชนไม่ขยันถือเป็นการสูญเสียที่มากกว่าการสูญเสียในด้านอื่นๆ” (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

จะเห็นได้ว่า นโยบายของรัฐบาลที่นำห่วยได้ดินมาอยู่บนดินนั้น ไม่ได้มีการประเมินผลกระทบที่มองไม่เห็นและที่คาดไม่ถึงไว้ ซึ่งตามนโยบายของรัฐต้องการให้ประชาชนลดการเล่นห่วย แต่รัฐไม่ได้คำนึงว่าจะมีประชาชนเล่นห่วยมากขึ้น เพราะห่วยได้ดินก็ยังไม่สามารถลดหรือหายไปได้เลย และที่น่าเป็นห่วงก็คือ กลุ่มที่เล่นห่วยได้ขยายวงกว้างไปสู่กลุ่มที่ไม่ค่อยเล่นจากเดิมเมื่อตอนที่

หอยเป็นสิ่งผิดกฎหมาย เมื่อรัฐทำให้ถูกกฎหมายก็เริ่มหันมาเล่นกันมากขึ้น เช่น กลุ่มนักศึกษา กลุ่มข้าราชการ เป็นต้น(หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

ดังนั้น แม้ผลสรุปจะออกมาว่าหอยบนดินเริ่มเป็นที่ยอมรับของคนไทย ซึ่งเป็นเครื่องมือดึงเงินนอกระบบเข้ามาอยู่ในระบบ โดยหอยบนดินกลายเป็นสินค้าที่ประชาชนติดมากขึ้น แต่หอยบนดินก็ถือเป็นภาระหนี้ ซึ่งผู้ซื้อแม้แต่ขาดทุนแม้ว่าภาครัฐจะเก็บเป็นรายได้ภาษีและนำส่วนที่เล่นหอยย้อนกลับมาช่วยสังคมในด้านต่าง ๆ แต่หอยบนดินก็ยังไม่ใช่เครื่องมือที่เหมาะสมต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้าแต่อย่างใด (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

6.หนี้ครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น

จากการสำรวจทัศนคติของประชาชน เพื่อการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดี การออม การจัดสวัสดิการ และการเกื้อกูลกัน โดยภาคประชาชน โดยระบุว่า จากการสำรวจข้อมูลและพฤติกรรมของภาคประชาชน เรื่องการออมจากกลุ่มตัวอย่าง 4,984 ครัวเรือนพบว่า รายได้ครัวเรือนโดยเฉลี่ยเท่ากับ 21,519 บาทต่อเดือน มีค่าเฉลี่ยการออมเท่ากับ 2,897 บาทต่อเดือน หรือ 13.5% ของรายได้ โดยครัวเรือนส่วนใหญ่ 56% กันเงินส่วนหนึ่งไว้เพื่อการออม (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

นอกจากนี้ พบว่าแต่ละครัวเรือนมีหนี้สินเฉลี่ย 147,738 บาท คิดเป็น 6.8 เท่าของรายได้ โดยแต่ละครัวเรือนมีภาระการชำระหนี้ต่อเดือนเฉลี่ย 5,143 บาท ซึ่งนับว่าสูงเมื่อเทียบกับรายได้ จากผลการสำรวจทำให้เห็นว่า ครัวเรือนไทยส่วนใหญ่ 56% ตระหนักถึงการออม แต่เป็นที่น่าสังเกตว่ายังมีครัวเรือนอีกกว่า 40% ยังไม่อยู่ในฐานะที่จะออมได้ ซึ่งเป็นประเด็นทางสังคมที่น่าเป็นห่วง หากพิจารณาอัตราการออมต่อรายได้ที่ระดับ 13% นับว่าค่อนข้างน้อย ต่ำกว่าค่าโฆษณาที่ว่า ออมส่วนหนึ่ง ใช้จ่ายสามส่วน ซึ่งหมายถึง 25% (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

ดังนั้น รัฐบาลควรให้ความสนใจกับการส่งเสริมให้เกิดการออมทรัพย์ และการจัดสวัสดิการภาคประชาชน โดยอาศัยความคิดริเริ่มของชุมชน รวมทั้งการขับเคลื่อนระบบบำนาญแห่งชาติ ด้วยการสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเชิงลึกก่อนดำเนินการ

7.ผลต่อการกระจายรายได้

นักเศรษฐศาสตร์การคลังเรียกหอยว่าเป็น “ภาษีคนจน” เนื่องจากคนที่ซื้อหอยส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มีรายได้น้อย การออกหอยของรัฐบาลแต่ละประเทศเป็นแนวทางการเก็บภาษีทางอ้อมเพื่อนำเงินไปพัฒนาประเทศแบบหนึ่ง ซึ่งการออกหอยถือเป็นภาระภาษีทางอ้อมแบบที่คนเสียภาษีไม่รังเกียจและ “สมัครใจ” ที่จะจ่าย โดยที่คนเล่นหอยไม่ได้คิดว่าการซื้อหอยเป็นการลงโทษตนเองซึ่งเป็นคนเสียภาษีทางอ้อมประเภทนี้ทันทีที่เงินออกจากกระเป๋า การเก็บภาษีโดยอ้อมผ่านทางหอยนั้นเป็นการเก็บภาษีในประเภทที่เรียกว่า “ถดถอย” (Regressive) หมายถึงคนมีเงินมากแบกภาระอัตราภาษีน้อย ในขณะที่คนมีรายได้น้อยต้องแบกอัตราภาษีมาก ทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม สร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคมมากยิ่งขึ้น(หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

นอกจากนี้ ธุรกิจการพนันไม่ว่าจะเป็นหวยใต้ดินหรือหวยบนดินล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพลทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ยิ่งส่งผลต่อการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมในสังคมมากยิ่งขึ้น เพราะรายได้ส่วนใหญ่ไปกระจุกตัวอยู่กับผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่น พ่อค้า นักธุรกิจ แลตำรวจ ซึ่งเป็นคนกลุ่มเล็กๆ ในสังคม และถึงแม้ว่าจะมีการนำหวยใต้ดินขึ้นมาอยู่บนดิน โดยมีสำนักงานสลากกินแบ่งเป็นเจ้ามือแต่เงินรายได้จากการจำหน่ายสลากก็ไม่ได้อยู่ในงบประมาณแผ่นดิน รายได้ส่วนนี้รัฐบาลนำไปใช้จ่ายเพื่อสังคมจริงแท้แค่ไหนไม่มีใครทราบได้ ดังนั้นหวยบนดินก็ไม่ได้ทำให้การกระจายรายได้มีความเป็นธรรมขึ้นมาได้ (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

1.5 ความสัมพันธ์ระหว่างสำนักงานสลากกินแบ่ง กับเศรษฐกิจและสังคม

เมื่อคณะรัฐมนตรี(ครม.) ได้มีมติเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2546 ให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล จำหน่ายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัวและ 2 ตัวเป็นงวดแรกเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2546 มีเงินรางวัลรวมทั้งหมด 4 ประเภท คือ

1. ผู้ที่ถูกรางวัลสลากเลขท้าย 3 ตัว รางวัลที่ 1 แบบตรงเลขตรงหลัก (3 ตัวตรง) จะได้รับเงินรางวัลบาทละ 500 บาท
2. ผู้ที่ถูกรางวัลเลขท้าย 3 ตัว รางวัลที่ 1 แบบตรงเลขไม่ตรงหลัก (3 ตัวใดตัว) รางวัลบาทละ 100 บาท
3. ผู้ที่ถูกรางวัลสลากเลขท้าย 2 ตัว รางวัลที่ 1 แบบตรงเลขตรงหลัก (2 ตัวบน) รางวัลบาทละ 65 บาท
4. ผู้ที่ถูกรางวัลสลากเลขท้าย (2 ตัวล่าง) รางวัลบาทละ 65 บาท

โดยหวยบนดินมีจำหน่าย 3 ราคา คือ 20 , 50 และ 100 บาท อย่างไรก็ตามยอดจำหน่ายหวยบนดินในช่วงแรกๆ ยังมีไม่มาก เพราะเงินรางวัลที่จ่ายน้อยกว่าหวยใต้ดิน ข้าราชการยังมีจำนวนน้อยกว่า ขณะที่หวยใต้ดินให้เครดิตทางงวดนี้จ่ายงวดหน้า แถมยังแทงงวดหน้าได้อีก โดยที่ผู้ซื้อยังได้รับส่วนลดอีก 20-30% คอหวยจึงมองว่าหวยใต้ดินใช้เงินซื้อน้อยกว่าและยังได้รับเงินรางวัลใกล้เคียงกัน ด้วยเหตุนี้ทำให้หวยบนดินของรัฐบาลมียอดซื้อเข้ามาเพียงงวดละ 500-600 ล้านบาท หรือเดือนละประมาณ 1,000-1,200 ล้านบาท ซึ่งน้อยมาก และส่งผลต่อความสามารถในการจ่ายเงินรางวัล เพราะหวยบนดินเป็นของรัฐ "รับแทงไม่อัน" ถ้าซื้อเลขเดียวกันเป็นจำนวนมาก สำนักงานสลากกินแบ่งฯ อาจ "ล้มนละลาย" ได้ ซึ่งเงื่อนไขจุดนี้จะแตกต่างกับหวยใต้ดิน ซึ่งถ้าซื้อเลขเดียวกันมากๆ ก็จะไม่รับแทง หรือถ้ารับแทงเมื่อถูกรางวัล ก็จะได้เงินไม่เต็มจำนวน หรือเจ้ามือเบี้ยวไม่จ่าย (กำเนิดหวยบนดิน.2550,24 มกราคม: หนังสือพิมพ์แนวหน้า)

สมใจนึก เองตระกูล อดีตปลัดกระทรวงการคลัง ในฐานะประธานกรรมการสำนักงานสลากฯ และ พล.ต.ต.สุรสิทธิ์ สังขพงศ์ ผู้อำนวยการสำนักงานสลากกินแบ่งฯ จึงมีแนวคิดที่จะเพิ่มรางวัลแจ็กพอตของหวยบนดินขึ้น เพื่อหยุดการเติบโตใหญ่ของหวยใต้ดินให้ได้ รางวัลแจ็กพอต ถูกนำเข้ามาดำเนินการครั้งแรกในงวดวันที่ 16 เมษายน 2547 จากนั้นเป็นต้นมายอดการจำหน่ายสลากก็พุ่งทะลุเป็นงวดละ 1,500 ล้านบาท จนถึงงวดล่าสุดเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2549 ยอดการจำหน่ายพุ่งขึ้นไปถึง 2,800 ล้านบาท เพราะรางวัลแจ็กพอตมีเงินก้อนโตที่ดึงดูดใจคอหวย แทบไม่น่าเชื่อว่า ยอดการจำหน่ายหวยบนดิน ตั้งแต่งวดแรกจนถึงงวดวันที่ 16 พฤศจิกายน 2549 ก็พบว่า

สำนักงานสลากกินแบ่งฯ มีรายได้จากการนี้รวมทั้งสิ้น 131,000 ล้านบาท และมีกำไรสุทธิประมาณ 30,000 ล้านบาท(กำหนดหยวนบนดิน.2550,24 มกราคม: หนังสือพิมพ์แนวหน้า)

การจัดสรรรายได้ นำส่งรัฐ

กำหนดการแบ่งส่วนรายได้ ค่าใช้จ่ายแบ่งเป็น

- เงินรางวัล 60%
- รายได้แผ่นดิน 28%
- ค่าใช้จ่ายในการบริหาร 12%

สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล นำส่งเงินรายได้ตามหน้าที่ที่บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ.สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ.2517 สมทบเป็นรายได้แผ่นดินเป็นประจำรายได้นี้ประกอบด้วย

- เงินร้อยละ 28 ของค่าจำหน่ายสลาก
- ดอกผลของเงินร้อยละ 28 ของค่าจำหน่ายสลาก
- เงินรางวัลค้างจ่ายครบกำหนดอายุความ 2 ปี
- ดอกผลของเงินรางวัลค้างจ่าย ร้อยละ 50 ของรายได้สูงกว่าค่าใช้จ่าย และ
- รายได้อื่นตามที่รัฐบาลกำหนด

เพื่อให้รัฐนำไปใช้ในการบริหารและพัฒนาประเทศ สรุปสถิติเงินนำส่ง ได้ดังนี้

ตาราง 4 : จำนวนเงินที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลส่งเข้าไปเป็นรายได้แผ่นดิน

ปีงบประมาณ	จำนวนเงิน
2542	7,304.89 ล้านบาท
2543	9,373.44 ล้านบาท
2544	4,885.69 ล้านบาท
2545	5,456.17 ล้านบาท
2546	7,504.82 ล้านบาท
2547	8,872.30 ล้านบาท
2548	10,358.49 ล้านบาท
2549	11,174.31 ล้านบาท
2550	14,000.57 ล้านบาท

ที่มา : สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (2550)

สำนักงานสลากฯ กับ งานเพื่อสังคม

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2537 เป็นต้นมา เงินรายได้จากการออกสลากบำรุงการกุศลแต่ละโครงการได้พัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับ ความเป็นอยู่ ของประชาชนชาวไทยให้ดีขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ประโยชน์ในทางตรง เช่น การดำเนินงานของสภากาชาดไทย ในการสงเคราะห์ผู้ยากไร้

การก่อสร้างอาคารตรวจรักษาให้กับผู้ป่วย รวมทั้งการจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์แพทย์ที่มีประสิทธิภาพ การสนับสนุนการศึกษาสำหรับข้าราชการใน การเล่าเรียนยังต่างประเทศผ่าน สำนักงาน ก.พ. การพัฒนากีฬาของชาติ และร่วมเป็นผู้สนับสนุนหลักในการหารายได้ในการจัดแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ ตลอดจนโครงการป้องกัน และปราบปราม ยาเสพติดในระดับประเทศ

สำหรับประโยชน์ทางอ้อม จะเป็นเรื่องของการ สร้างงานเสริมอาชีพ โดยสำนักงานสลาก กินแบ่งรัฐบาลได้จัดสรร สลากบำรุงการกุศลให้กับผู้พิการ และผู้ยากไร้อาชีพนำไปจำหน่าย โดยให้ ส่วนลด 9% สำหรับผู้ขายที่พิการ และ 8% สำหรับผู้ขายทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ยากไร้

ในแต่ละปี สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ยังได้มอบเงินเพื่อส่งเสริมการศึกษา ไม่ว่าจะเป็น การก่อสร้างอาคารเรียน หรือการมอบอุปกรณ์การศึกษา การขัดเกลาและยึดเหนี่ยวจิตใจ ด้วย การทำนุบำรุงและสืบทอดศาสนาต่าง ๆ นอกจากนั้น สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ยังเล็งเห็นถึง ความสำคัญของการกีฬา โดยสนับสนุนการจัดแข่งขันกีฬาในระดับชาติตลอดมา (สำนักงานสลาก กินแบ่งรัฐบาล.2550)

ตาราง 5 : โครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนเงินรางวัลจากสำนักงานสลากกินแบ่ง

ปีงบประมาณ	มูลค่าใน วงเงินต่าง ๆ	การศึกษาและ กีฬา	การแพทย์ และ การสาธารณสุข	ศาสนา	สังคมสงเคราะห์ และอื่นๆ	ศิลปวัฒนธรรมและ สิ่งแวดล้อม	รวม
2550	23,000,000	35,881,037.00	3,989,000	15,179,000.00	36,751,900.00	6,648,000	121,448,937.00
2549	23,000,000	43,145,091.00	7,350,000	16,484,500.00	21,430,419.00	7,589,600	118,999,610.00
2548	25,000,000	26,571,380.00	6,254,200	2,813,276.41	37,516,463.50	8,350,000	106,505,319.91
2547	33,000,000	17,120,157.00	1,520,000	21,534,700.00	35,883,840.75	4,978,600	114,037,297.75
2546	28,000,000	35,427,798.65	3,491,828	47,660,278.19	26,596,642.62	9,425,200	150,601,747.46
2545	24,000,000	34,529,609.51	2,847,152	37,590,967.00	28,262,763.01	7,165,300	134,395,792.01

ที่มา : สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (2547)

เมื่อย้อนไปดูที่ปี 2548 "กำไรหยวนบนดิน" ถูกเบิกจ่ายไปแล้วทั้งสิ้น 1.8 หมื่นล้านบาท โดย รายละเอียดการบริจาค ณ วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2549 เมื่อแยกตามหน่วยงานต่าง ๆ (ตั้งแต่ตุลาคม 2546-10 กุมภาพันธ์ 2549)

ตาราง 6 : หน่วยงานที่ได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนเงินรางวัลโครงการสลาภพิเศษแบบ
เลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2546-30 กันยายน 2548

หน่วยงาน	จำนวนเงิน (บาท)
กระทรวงการต่างประเทศ	19,998,270
สำนักงาน ก.อ.รณ.	1,374,000
กระทรวงยุติธรรม	26,450,000
กระทรวงศึกษาธิการ	3,957,100,522
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	3,316,387,520
มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะศึกษาศาสตร์	3,000,000
กระทรวงสาธารณสุข	2,000,000
สำนักงานกฤษฎีกา	931268602
-สำนักงาน ก.พ.	950,248,352
-สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ	18979750
รวม	8,276,558,664

ที่มา : กองทุนเงินรางวัลหอยบนดิน.(2549,11 ธันวาคม) มติชนรายวัน.หน้า 11.

1.6 ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายสลาภพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัว กับ สำนักงานสลากกินแบ่ง

จากการดำเนินการสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเกี่ยวกับนโยบายสลาภพิเศษแบบเลข
ท้าย 2 ตัวและ 3 ตัว ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกันของสังคม ทั้งในส่วนที่เห็นด้วยว่ามีผลดี
และในส่วนที่ไม่เห็นด้วยว่ามีผลเสีย

ในส่วนผลดีก็คือรัฐบาลมีงบประมาณในการดำเนินงาน

สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นรัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นมาเพื่อหารายได้เข้ารัฐตาม
พระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ปี พ.ศ. 2517 รัฐบาลได้ให้กระทรวงการคลังเป็นผู้
ควบคุม การบริหารงานผ่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และมีการตั้งคณะกรรมการ
สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลขึ้นมากำกับดูแลการบริหารงานโดยประธานของคณะกรรมการนั้น
กฎหมายได้กำหนดให้เป็นปลัดกระทรวงการคลังโดยตำแหน่ง สำหรับผู้ที่ตรวจสอบการทำงานและ
การใช้จ่ายเงินของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล กฎหมายได้ให้อำนาจสำนักงานคณะกรรมการตรวจ
เงินแผ่นดิน (สตง.) ทำหน้าที่ตรวจสอบบัญชีการใช้จ่ายของสำนักงานสลากกินแบ่งตามกฎหมาย
มาตราที่ 32 เช่นเดียวกับ รัฐวิสาหกิจทั่วไป

ส่วนการใช้จ่ายเงินรายได้จากการขายสลากกินแบ่งรัฐบาลของสำนักงานสลากกินแบ่ง
รัฐบาล ตามกฎหมายในมาตราที่ 22 ได้ระบุไว้ว่าเงินร้อยละ 60 ให้เป็นเงินรางวัลจ่ายให้แก่ผู้ที่ซื้อ

สลากกินแบ่ง ที่เหลือร้อยละ 40 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกร้อยละ 28 ให้นำเป็นรายได้ส่งให้รัฐบาลถือเป็น เงินรายได้ของแผ่นดิน ส่วนที่สอง ร้อยละ 12 ให้เป็นเงินค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

การที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจะนำเอาผลกำไรแต่ละปีและเงินรายได้ไปใช้จ่ายเพื่อการสาธารณกุศลต่าง ๆ นั้น กฎหมายให้อำนาจจ่ายได้แต่มีจำนวนไม่มากนัก นับตั้งแต่รัฐบาลชุดปัจจุบันเข้ามาบริหารประเทศ รัฐบาลก็ได้ออกมติคณะรัฐมนตรีให้สำนักงานสลากกินแบ่งจัดการออกสลากชนิดใหม่ขึ้นมาอีกประเภทหนึ่งเรียกกันว่าสลากบนดินเพื่อหารายได้เพิ่มขึ้นจากสลากกินแบ่งรัฐบาลที่ ขายคู่ละ 80 บาทตามปกติ สลากบนดิน ที่ออกจำหน่ายใหม่นี้มี 3 ราคาด้วยกันคือ 20, 50 และ 100 บาท เงินรายได้จากการขายสลากบนดินส่วนนี้ มีรายงานว่ามีการตั้งเป็นกองทุนขึ้นมาแยกออกมาจากรายได้จากการขายสลากกินแบ่งรัฐบาลเดิม และก็มีการนำเอากำไรที่ได้จากการขายสลากบนดินไปใช้จ่ายกันตามอำเภอใจ เปิดโอกาสให้หน่วยราชการต่าง ๆ ยื่นหนังสือขอมาใช้ในเรื่องของการกุศลต่าง ๆ ได้ เช่น ให้เป็นเงินทุนการศึกษา เงินกองทุนช่วยเหลือการกีฬา เงินบริจาคให้แก่องค์กรการสาธารณกุศลต่าง ๆ

ในส่วนผลเสียคือทำให้ประชาชนตกอยู่ภายในอบายมุข

ห่วยบนดินได้ส่งผลกระทบทางด้านลบต่อสังคมเศรษฐกิจไทยหลายด้านด้วยกัน กล่าวคือ ห่วยบนดินสามารถเข้ามาแทนที่ห่วยใต้ดินได้ก็จริง แต่กลับทำให้มีกลุ่มผู้เล่นหน้าใหม่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ในด้านเศรษฐกิจห่วยบนดินจัดเป็น “ภาษีคนจน” เนื่องจากคนที่ซื้อห่วยส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มีรายได้น้อย ทำให้การกระจายรายได้ไม่มีความเป็นธรรม เป็นการสร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคมมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่า นโยบายของรัฐบาลที่นำห่วยใต้ดินมาอยู่บนดินนั้น ไม่ได้มีการประเมินผลกระทบที่มองไม่เห็นและที่คาดไม่ถึงไว้(หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550)

2. การสัมภาษณ์

จะเป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับผลกระทบของนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัวต่อหลักธรรมทางพุทธศาสนา

2.1 ด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคม

จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องด้านผลกระทบของนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัวที่มีต่อหลักธรรมทางพุทธศาสนา เมื่อนำมาวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อห่วยบนดินซึ่งกระทบกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมได้ผลสรุปว่า สภาพเศรษฐกิจและสังคมได้รับผลกระทบโดยตรงจากห่วยบนดิน จะเห็นว่า “เมื่อรัฐบาลนำห่วยขึ้นมาบนดินให้ถูกกฎหมาย ปรากฏว่าทำให้ประชาชนเล่นห่วยเพิ่มขึ้นเป็น 65 %” (น.ส.กาญจณีพร พรทิพย์. 2549) และพระภิกษุฝ่ายวิชาการได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า

“ในอดีตทั้งหอยไต่ดินและลอดเตอรื ถือว่ายังไม่มอมเมาประชาชน เพราะรางวัลที่ให้ ถึงจะมากแต่ก็ไม่มากมายเหมือนกับรางวัลของหอยบนดิน ซึ่งมีรางวัลแจ็กพอต ถูกที่เหมือนกับเป็นเศรษฐีเพียงข้ามคืนเลยทีเดียว มันเป็นการกระตุ้นให้เกิดความอยากรวยขึ้นกับประชาชนทุกระดับ เมื่อก่อนเฉพาะคนจน แต่เมื่อมีหอยบนดิน ทั้งคนจนคนรวยต่างก็ซื้อกันทั้งนั้น”

(ผศ.ดร.พระมหาสมจินต์ สมมาบุญญ. 2550 : สัมภาษณ์)

ในส่วนของพระภิกษุฝ่ายบริหาร ก็มีความคิดเห็นเช่นเดียวกันคือ

“ในอดีตหอยมีแต่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ให้ประชาชนยังไม่หลง ไม่มัวเมาเท่าไร แต่ปัจจุบันมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งลอดเตอรื สลากการกุศลต่างๆ และยังมีหอย 2 ตัว 3 ตัว ที่ถูกกฎหมายอีก มันทำให้มีทางเลือกสำหรับประชาชนในการเล่นหอย ทำให้ประชาชนติดอยู่ในอบายมุขมากขึ้น”

(พระสุนทรธรรมาภรณ์. 2550 : สัมภาษณ์)

ในด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับหอยบนดินนั้น จัดว่าขัดกับหลักธรรมเรื่อง ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ หรือบ้างก็เรียกว่า หัวใจเศรษฐกิจ อุ อา กะ สะ คือ ประโยชน์ปัจจุบัน 4 อย่าง ได้แก่

- 1.อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่นในการประกอบกิจเลี้ยงชีวิตในฐานะหน้าที่ของตน
- 2.อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา รักษาทรัพย์ที่ตนหามาได้ไม่ให้เป็นอันตราย
- 3.กัลยาณมิตตตา คบเพื่อนดี
- 4.สมชีวิตา เลี้ยงชีพพอประมาณ พอเพียงกับกำลังทรัพย์ที่ตนหามาได้ (พระเทพโกศล.

2550 : สัมภาษณ์)

แต่ในส่วนของสังคมแล้ว หากจะยกหลักธรรมทางพุทธศาสนาขึ้นมาเพื่อการเทียบเคียง ข้อที่เหมาะสมที่จะนำมาปฏิบัติคือ สันโดษ ยินดีตามที่ตัวเองได้ คือว่ามีความพอเพียง แบ่งออกเป็น 3 คือ

- 1.ยถารูปสันโดษ คือ ยินดีตามที่เหมาะสมแก่ฐานะของตัวเอง
- 2.ยถาลาภสันโดษ คือ ยินดีตามที่ได้ตัวเองได้ คือการได้ที่สมเหตุสมผล ก็ดีใจตามการได้นั้น
- 3.ยถาพลสันโดษ คือ ยินดีตามความรู้ความสามารถที่เรามี

สรุปคือ ควรมีความพอเพียงนั่นเอง แต่สันโดษนั้นต้องตีความให้ถูก ไม่ใช่ว่าการงอมืองอเท้า อันนี้ต้องเข้าใจให้ถูก (ผศ.ดร.พระมหาสมจินต์ สมมาบุญญ. 2550 : สัมภาษณ์)

ด้านเศรษฐกิจ

ในด้านเศรษฐกิจนั้น ควรจะยึดหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ข้อที่ 4 คือ สมชีวิตา เลี้ยงชีพพอประมาณ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาให้ดีจะเห็นว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นปรัชญาของการดำเนินชีวิตก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการเลี้ยงชีพพอประมาณ คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย

เลี้ยงชีวิตแต่พอดี มีรายได้มากใช้น้อย มีรายได้น้อยใช้น้อย ต้องมีรายได้สูงกว่ารายจ่ายเสมอ (ไม่เป็นหนี้สิน) รายรับส่วนที่เหลือให้เก็บรวบรวมสะสม ไว้ให้มากยิ่งขึ้น ขึ้นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ภายในหน้า ยึดหลักการ ดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง คือ "มัตถยัสถ์" "ไม่เอียงไปในทาง ส่วนสุดข้างหนึ่งข้างใด คือ ตระหนี่ หรือ พุ่มเฟิย มาประยุกต์ใช้ ให้เหมาะสม ทั้งให้มันพัฒนาตนเองให้เกิดปัญญา รู้จักทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิตประจำวันของตน "เศรษฐกิจพอเพียง" นั้น เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลก ยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอ สมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว" ทรงตรัสว่า คำว่า "พอ เพียง" ในที่นี้หมายถึง "พอมีพอกิน" และ "พอมีพอกิน" ก็หมายความว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอกมีพอกินก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอกมีพอกินก็ยิ่งดี ประเทศไทยสมัยก่อนพอกมีพอกิน มาสมัยนี้อิสระ ไม่มีพอกมีพอกิน จึงจะต้องเป็นนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะให้ทุกคนพอเพียงได้ พอเพียงนี้ก็ หมายความว่า มีกิน มีอยู่ ไม่พุ่มเฟิย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ ซึ่งการที่รัฐบาลมีวัตถุประสงค์เพื่อนำรายได้จัดสรรกลับคืนสู่สังคมเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนคนยากจน ในด้านการศึกษา การแพทย์ สังคม และสาธารณประโยชน์ เพื่อให้เป็นกิจการที่รัฐสามารถควบคุม กำกับ ดูแลให้ถูกต้องเหมาะสมตามกฎหมายนั้นทำให้เกิดผลกระทบในหลายด้านโดยที่รัฐบาลคาดไม่ถึง (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550 : 31-32)คือ

ประเทศสูญเสียความสามารถทางการผลิต

ในด้านนี้บอกรว่าขัดกับหลักทฤษฎีที่มีกัตถประโยชน์ข้อที่ว่าด้วย อรรถฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่นในการประกอบกิจเลี้ยงชีวิตในฐานะหน้าที่ของตน คือ ผักผ่อนให้มีความขานิชานาญและรู้จัก รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจตรา หาวิธีการที่เหมาะสมที่ดีจัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี ทั้งด้านการเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งการได้เกิดมาเป็นคนนั้นก็ตอ้งยังชีพเลี้ยงชีพ ด้วยความขยันหมั่นเพียร ไม่เกียจคร้านกล่าวคือ ผู้ที่ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ ที่ตนเองรับผิดชอบ หรือในการทำงานอันเป็นอาชีพของตน พึงทำโดยความสุจริต ไม่คดโกงผู้อื่น ทำด้วยความบากบั่น อดทนต่อความยากลำบาก ไม่ละเลยหรือทอดทิ้งการงานนั้น ๆ คือทำด้วยความเอาใจใส่ดูแลในหน้าที่การงานตลอดเวลา และควรพิจารณาไตร่ตรอง สังเกต หรือพิจารณาผลการทำงานที่ได้ลงมือทำไปแล้วมีผลดี ผลเสียอย่างไร หากเห็นว่าสิ่งที่ตนทำลงไปแล้ว เป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ ก็ทำสิ่งนั้นไปอย่างสม่ำเสมอ แต่หากการงานที่ทำไปเห็นว่า มีผลเสียต่อตนเองและคนอื่น ก็งดทำเสีย ทั้งนี้ก็เพื่อให้การทำการงานนั้น ๆ ลุล่วงไปด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง สมกับคำที่ว่าขยันดีเพียงพอ ไม่ท้อแท้ ในส่วนนี้มีผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งชี้ชัดว่า หวายนดินมีแต่ผลเสียทำให้คนไข้เกียจ

หอยเป็นกิจกรรมที่ทำร้ายคนจน เพราะในทางเศรษฐศาสตร์ หอยคือภาษีคนจนที่ลงขันกันแล้วเอามาให้คนที่ถูกรางวัลเป็นการเอาเปรียบคนจนเพราะโดยส่วนมากแล้วคนที่ซื้อหอยมักจะเป็นคนจนมากกว่าคนรวย อีกทั้งคนจนหรือคนรวยก็ซื้อหอยในราคาเท่ากัน นอกจากนี้ หอยยังเป็นการมอมเมาประชาชนโดยเฉพาะในวันหอยออก ประชาชนจะไม่สนใจการทำงานทำให้ประเทศสูญเสียความสามารถทางการผลิตไปประมาณ 184,000 ล้านบาทต่อปี ดังที่พระฝ่ายบริหารได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

“การเล่นหอยทำให้เสียทรัพย์ ทำให้ประชาชนฝากความจนไว้กับการพนัน กับหอย ไม่พยายามตั้งหน้าตั้งตาทำมาหากินโดยสุจริต”

(พระครูสุจิตธรรมวิมล. 2550 : สัมภาษณ์)

ในส่วนนี้จะยกเขาข้อมูลจากสวนดุสิตโพล ซึ่งได้ทำการสำรวจประชาชนในกรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 1,175 คน ระหว่างวันที่ 31 พฤษภาคม – 1 มิถุนายน 2546 ซึ่งสรุปผลได้ดังนี้คือ

ตาราง 7 : พฤติกรรมของ “ประชาชน” ในวันหอยออกกับวันธรรมดาแตกต่างกันหรือไม่

ที่		ชาย	หญิง	ภาพรวม
อันดับที่ 1	ไม่แตกต่าง	76.14%	67.03%	71.58%
	เพราะ ทำกิจวัตรประจำวันตามปกติ,ถือเป็นการเสี่ยงโชคเฉยๆไม่จริงจังมากนัก ฯลฯ			
อันดับที่ 2	แตกต่างกัน	23.86%	32.97%	28.42%
	คือ ตื่นเต้นกว่าปกติ,ตั้งใจติดตามผล,เครียด ฯลฯ			

ที่มา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (2546,31 พฤษภาคม) สวนดุสิตโพล

หนี้ครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น

ในส่วนนี้จัดได้ว่าขัดกับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ข้อที่ว่าด้วย อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา รักษาทรัพย์ที่ตนหามาได้ไม่ให้เป็นอันตรายคือ การรักษา รู้จักคุ้มครอง เก็บรักษา ทรงไว้ ฝึกฝนซึ่งความรู้ผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังสติปัญญาของตนไม่ให้เสื่อมเสีย รวมถึงการรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยใช้จ่ายอย่างประหยัด การเก็บดีเพียงพอในความหมายอย่างแคบ ก็หมายความว่ารู้จักรักษาทรัพย์สมบัติที่ตนหามาได้โดยสุจริต ให้คงอยู่ หรือให้ได้ประโยชน์ได้นานที่สุด ไม่ใช่จ่ายแบบสุรุ่ยสุร่าย ให้รู้จักซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุด ให้รู้จักคุณค่าของเงิน ไม่ฟุ่มเฟือยเกินเหตุเกินฐานะของตน เมื่อเรารู้จักรักษาหรือจัดการกับทรัพย์สินให้เพิ่มพูนเจริญงอกงามขึ้นได้ ก็ได้ชื่อว่าเก็บดี เพียงพอ ไม่ขัดสน

ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ ได้เสนอรายการการสำรวจทัศนคติของประชาชนเพื่อการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดี การออม การจัดสวัสดิการ และการเกื้อกูลกัน โดยภาคประชาชน

โดยระบุว่า จากการสำรวจข้อมูลและพฤติกรรมของภาคประชาชน เรื่องการออมจากกลุ่มตัวอย่าง 4,984ครัวเรือนพบว่า รายได้ครัวเรือนโดยเฉลี่ยเท่ากับ 21,519 บาทต่อเดือน มีค่าเฉลี่ยการออมเท่ากับ 2,897 บาทต่อเดือน หรือ 13.5% ของรายได้ โดยครัวเรือนส่วนใหญ่ 56% กันเงินส่วนหนึ่งไว้เพื่อการออม นอกจากนี้พบว่าแต่ละครัวเรือนมีหนี้สินเฉลี่ย 147,738 บาท คิดเป็น 6.8 เท่าของรายได้ ซึ่งนับว่าสูงเมื่อเทียบกับรายได้ นับเป็นประเด็นทางสังคมที่น่าเป็นห่วง โดยเฉพาะประชาชนที่ยากจนซึ่งเป็นส่วนใหญที่ชอบเล่นหวย ถือว่าได้รับผลกระทบโดยตรงในส่วนนี้ พระภิกษุฝ่ายบริหารได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

“ดังที่ได้สอบถามชาวบ้านที่อยู่รอบวัดว่า การเอาหาย ธกส. ออมสิน และรัฐบาลมาออกในวันเดียว กันเป็นอย่างไร ชาวบ้านก็บอกว่าเสียค่าหายน้อยลง”

(พระครูสุเมธธรรมธาดา. 2550 : สัมภาษณ์)

จากความคิดเห็นของพระครูสุเมธธรรมธาดานั้น เป็นการบ่งบอกว่าการลดจำนวนรูปแบบการเล่นลงไปทำให้รายจ่ายในส่วนนี้ของประชาชนลดลงไปด้วย ถ้ารัฐบาลมองในมุมมองนี้จะเห็นว่าการลดรูปแบบของหวยลงน่าจะส่งผลดีให้กับประชาชนในส่วนรายได้ และรายจ่ายประการหนึ่งด้วย

และในส่วนของรายจ่ายนี้ สามารถอ้างอิงผลสำรวจของสวนดุสิตโพลได้อีกเช่นกัน ซึ่งได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของคนไทยทั่วประเทศ จำนวน 5,394 คน ระหว่างวันที่ 15 มิถุนายน – 15 กรกฎาคม 2546 ซึ่งสรุปผลได้ดังนี้คือ

ตาราง 8 : ผู้ที่เล่น “หวยใต้ดิน” คิดว่า ถ้ามีหวยบนดินแล้วจะเลิกเล่นหวยใต้ดินหรือไม่

ที่		ภาพรวม
อันดับที่ 1	คงไม่เลิก	68.06%
	เพราะ เล่นมานานแล้ว/เคยชิน, เล่นหวยใต้ดินง่ายกว่า, รางวัลมากกว่า, มีเงินเท่าไรก็ซื้อได้, อาจจะลองเล่นหวยบนดินดูบ้าง ฯลฯ	
อันดับที่ 2	ไม่แน่ใจ	24.30%
	เพราะ ขอดูหวยบนดินก่อน, จะลองซื้อหวยบนดินดู, คิดว่าคงจ่ายรางวัลน้อยกว่าใต้ดิน ฯลฯ	
อันดับที่ 3	คงจะเลิก เพราะ ซื้อบนดินถูกกฎหมาย, ไม่ต้องกลัวตำรวจ ฯลฯ	7.64%

ที่มา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (2546, 15 กรกฎาคม) สวนดุสิตโพล

ผลต่อการกระจายรายได้

ข้อนี้ขัดกับหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ทั้ง 4 ข้อก็ว่าได้ คือ

1. อนุฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่นในการประกอบกิจเลี้ยงชีวิตใน
ฐานะหน้าที่ของตน
2. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา รักษาทรัพย์ที่ตนหามาได้ไม่ให้
เป็นอันตราย
3. กัลยาณมิตตตา คบเพื่อนดี
4. สมชีวิตา เลี้ยงชีพพอประมาณ พอเพียงกับกำลังทรัพย์ที่ตนหามาได้

เมื่อประชาชนประกอบกิจการงานความความหมั่นเพียร คืออนุฐานสัมปทา
แล้วก็รักษาทรัพย์ที่ตนหามาได้ไม่ให้เกิดเสียหายไป คือ อารักขสัมปทา ในขณะเดียวกันก็ไม่คบคนพาล
ไม่คบคนที่แนะนำทางฉิบหายให้ คือ กัลยาณมิตตตา และสุดท้ายคือรู้จักประมาณของตนไม่ใช้เกิน
ได้คือสมชีวิตา

นักเศรษฐศาสตร์การคลังเรียกหว่านว่าเป็น “ภาษีคนจน” เนื่องจากคนส่วนใหญ่
ที่ซื้อหว่านเป็นคนที่มีรายได้น้อย การออกหว่านของรัฐบาลแต่ละประเทศเป็นแนวทางการเก็บภาษี
ทางอ้อมเพื่อนำเงินไปพัฒนาประเทศแบบหนึ่ง การเก็บภาษีโดยอ้อมผ่านทางหว่านนั้นเป็นการเก็บ
ภาษีในประเภทที่เรียกว่า “ถดถอย” (Regressive) หมายถึงคนมีเงินมากแบบภาระอัตราภาษีน้อย
ในขณะที่คนมีรายได้น้อยต้องแบกอัตราภาษีมาก ทำให้เกิดการกระจายได้ที่ไม่เป็นธรรม สร้างความ
เหลื่อมล้ำทางสังคมมากยิ่งขึ้น (วรัญญู สุจิรพันธ์พงศ์. 2550)

ด้านสังคม

ในด้านสังคมนั้นหลักธรรมที่คนในสังคมควรนำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อความอยู่
ดีมีสุขคือ ความสันโดษ ความพอใจด้วยของของตนที่มีอยู่และได้มา ซึ่งจัดเป็นสัลเลขธรรม คือ ธรรม
เครื่องขัดเกลาจิตใจ ทำให้เบากายเบาใจได้ดีมากประการหนึ่ง ความสันโดษเป็นธรรมที่มี
ความสำคัญและจำเป็นมากประการหนึ่งสำหรับทุกคน ไม่ว่าในยุคสมัยใด ยิ่งในโลกปัจจุบันที่มีความ
เจริญทางด้านวัตถุมากกว่าแต่ก่อน เช่น ด้านสิ่งก่อสร้าง การคมนาคม เศรษฐกิจ การศึกษา
และในด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่างๆ ในขณะเดียวกันพลเมืองของโลกก็เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก จน
เกินความต้องการของประเทศนั้นๆ ทั้งคนในประเทศต่างๆ ในปัจจุบันก็ยังมีความต้องการในด้าน
วัตถุเพิ่มขึ้นในสถานการณ์เช่นนี้ สันโดษยังมีความจำเป็นสำหรับทุกคนมากขึ้น

ในโลกปัจจุบัน สิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย สถานที่ทำมา
หากิน สถานที่ศึกษา แม้แต่สถานพยาบาลก็ขาดแคลนลงไม่เพียงพอแก่ปริมาณพลเมืองของโลกซึ่ง
เพิ่มขึ้นทุกปี คนทั้งหลายต้องแข่งขันกันในการทำมาหากิน และในด้านอื่นๆ จึงเกิดปัญหา
สลับซับซ้อนขึ้นมากมายในสังคมปัจจุบัน เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง ปัญหาครอบครัว ปัญหา

เยาวยชน และยาเสพติด เป็นต้น โดยเฉพาะปัญหาเรื่องปากท้องของประชาชนในเมืองใหญ่ๆ เช่นใน กรุงเทพมหานครนั้นนับว่าเห็นได้ชัดมาก

เมื่อเป็นเช่นนี้ บุคคลที่ปรับตัวให้เข้ากับความแปรผันและความเจริญของโลก ไม่ทัน ก็มีความเดือดร้อนและวิตกกังวลไปต่างๆ จนทำให้สถิติคนเป็นโรคจิตและโรคประสาท เพิ่มขึ้นทุกปี อันเป็นเหตุให้รัฐต้องสร้างโรงพยาบาลโรคจิตและโรงพยาบาลโรคประสาทเพิ่มขึ้น สังคมพิการขึ้นอย่างรุนแรง เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และปัญหาครอบครัว เป็นต้น โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ๆ ของโลก

ทั้งนี้ ก็เพราะความเจริญทางด้านจิตใจของคนเราน้อยไปตามไม่ทันความเจริญทางด้านวัตถุ ยิ่งคนที่ไม่สนใจปฏิบัติศีลธรรมหันหลังให้ศีลธรรมด้วยแล้ว ก็ยิ่งมีความเดือดร้อนมาก ศีลธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้คนเรามีความสุขอยู่ในโลกได้ โดยเฉพาะความสันโดษ เพราะธรรมะข้อนี้เหมาะแก่ทุกคน ยิ่งในสมัยปัจจุบัน ความสันโดษนี้ก็ยิ่งมีความจำเป็นมากขึ้น เพราะคนเราไม่ว่ายากจนหรือร่ำรวย ถ้าขาดสันโดษเสียแล้วก็ย่อมทำความเดือดร้อนให้กับตนเอง และผู้อื่นเสมอ

ส่วนคนที่มีสันโดษ ไม่ว่าเขาจะอยู่ในฐานะเช่นไร คือ ไม่ว่าเขาจะยากจนหรือร่ำรวย ก็ย่อมทำความสุขความเจริญให้กับตนเองและผู้อื่นเสมอ อันเป็นผลสะท้อนต่อความสงบสุข และความเจริญของบ้านเมืองอีกด้วย เพราะเหตุนี้เอง พระพุทธเจ้าจึงตรัสสรรเสริญธรรมะข้อนี้ไว้ในมงคลสูตรว่า “ความสันโดษเป็นมงคลอย่างสูง คือ เป็นความเจริญก้าวหน้าในชีวิตอย่างมาก”

ฉะนั้น จึงมีความจำเป็นสำหรับพุทธศาสนิกชนทุกคน ที่จะต้องทำความเข้าใจในธรรมะข้อนี้ให้ถูกต้อง เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันของตนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

นับตั้งแต่เริ่มดำเนินการหwyบนดิน กล่าวได้ว่าหwyบนดินเป็นทางเลือกใหม่ให้กับประชาชนที่ชื่นชอบในการเสี่ยงโชค จะเห็นได้จากยอดขายหwyบนดินในปี 2547 มีมูลค่าถึง 33,168 ล้านบาท และปี 2548 มีมูลค่า 40,469 ล้านบาท แต่นั่นไม่ใช่จะทำให้หwyใต้ดินหายไป เพียงแต่ทำให้ลดไปเท่านั้น และในขณะเดียวกันผลจากการจำหน่ายหwyบนดินทำให้เกิดกลุ่มผู้เล่นหน้าใหม่เพิ่มขึ้น ซึ่งประกอบด้วยเด็กนักเรียน นักศึกษา สาเหตุเพราะหwyบนดินหาซื้อได้ง่าย ราคาถูก และมีเงินรางวัลล่อใจสำหรับประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งก่อให้เกิดความโลภ ความอยากมีอยากได้เกินตัว ทำให้เกิดความทุกข์ขึ้นในใจของประชาชนทั่วไป ซึ่งนับเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคมโดยที่รัฐบาลคาดไม่ถึง (หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. 2550 : 31-32)คือ

ผลกระทบต่อเด็กและเยาวยชน

ในด้านนี้จัดว่าขัดกับหลักสันโดษ ข้อที่ว่าด้วย ยถาลาภสันโดษ ยินดีตามมีตามได้ คือ สิ่งใดก็ตามที่เรามีอยู่และได้มาใหม่ เรายินดีพอใจในสิ่งนั้นไม่ว่าของนั้นจะน้อยหรือมากเพียงไร

เพราะถ้าเราไม่ยินดีไม่พอใจด้วยของของเราแล้ว เราก็จะไม่อาจพบความสุขในชีวิตได้ เนื่องจากจิตใจถูกความอยากเผาให้เราร้อนและชักลากอยู่ไม่หยุดหย่อน ดิ้นรนอยู่เสมอ พร่องอยู่เป็นนิจ ไม่อิ่ม ไม่เบื่อ ตกเป็นทาสรับใช้ของตัณหา คือ ความอยากของตนอยู่ตลอดเวลา

ในเรื่องนี้ อาจจะมีบางคนแย้งว่า “ถ้าคนเราไม่ดิ้นรนหาทรัพย์สมบัติ หรือหาความเจริญก้าวหน้าในชีวิตแล้ว จะร่ำรวยได้อย่างไร ชีวิตจะก้าวหน้าได้อย่างไร?”

ข้อนี้ขอตอบว่า “ถ้าความพยายามของเราในการแสวงหาทรัพย์และการหาความเจริญก้าวหน้าในชีวิตนั้น หาได้มาในทางที่สุจริต ได้มาโดยทางชอบธรรม ไม่คดโกงใคร และความพยายามนั้นเหมาะสมแก่กำลัง ไม่เกินกำลังของตน เหมาะสมกับเพศ ภาวะและฐานะของตน คือ ไม่ทำด้วยความมกมากที่ให้อิเลศเผาลนจิตใจของตนก็ไม่ผิดหลักสันโดษ และสามารถมีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตโดยสงบสุขและโดยธรรมได้ ทั้งไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและสังคมด้วย”

เครือข่ายองค์กรเด็ก เยาวชน ครอบครัว สังคม ศาสนา ได้ศึกษาวิจัยถึงผลกระทบของหอยบนดินที่มีต่อเด็กและเยาวชน พบว่าในปี 2549 วัยรุ่นในระดับมัธยมและอุดมศึกษามีการเล่นหอยบนดินสูงถึงร้อยละ 20 คิดเป็นเยาวชน 1.5 ล้านคน ทั้งที่ก่อนจะมีหอยบนดินเยาวชนเล่นหอยประมาณร้อยละ 5 หอยบนดินจึงจัดได้ว่าเป็นการกระตุ้นให้เด็กติดการพนันเพิ่มขึ้นถึง 4 เท่า หรือเพิ่มขึ้น 1 ล้านคน กล่าวได้ว่าเมื่อมีหอยบนดินแล้วการจะห้ามเยาวชนเล่นนั้นคงเป็นไปได้ยาก ดังที่พระภิกษุเจ้าบริหารกล่าวไว้ว่า

“ห้ามเยาวชนสูบบุหรี่ ต้มเหล้า ก็เห็นเด็กสูบบุหรี่ ต้มเหล้าเหมือนเดิม นี่แหละผลของมัน”

(พระครูสมุห์ชัยณรงค์. 2550 : สัมภาษณ์)

ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ชัดเจนว่ามีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน

ในขณะเดียวกัน จากกรณีที่มีนักศึกษาส่วนหนึ่งขายหอยบนดิน ทำให้มีกระแสวิพากษ์วิจารณ์ว่าทำเพื่อหารายได้หรือเป็นการส่งเสริมเรื่องอบายมุขกันแน่ ส่วนดุสิตโพลจึงได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 1,240 คน สรุปผลได้ดังนี้

ตาราง 9 : ประชาชนเห็นว่ากรณีที่ให้นศ.ขายหวยบนดินมีโอกาสนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาจะซึ่มซั่มเรื่องของอบายมุข

ที่		ชาย	หญิง	ภาพรวม
อันดับที่ 1	ค่อนข้างซึ่มซั่ม	51.16%	43.42%	47.29%
	เพราะ ถือว่าเป็นอบายมุขส่วนหนึ่ง,การเล่นหวยก็ถือว่าการเล่นการพนันอย่างหนึ่ง ฯลฯ			
อันดับที่ 2	ซึ่มซั่มมาก	30.23%	35.53%	32.88%
	เพราะ เป็นการปลุกฝังความคิดด้านการพนันและอบายมุข,อาจจะให้ทำกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดา ฯลฯ			
อันดับที่ 3	ไม่ค่อยซึ่มซั่ม	16.28%	15.79%	16.04%
	เพราะ น.ศ.น่าจะสามารถแยกแยะออกว่าอะไรดีอะไรไม่ดี,ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลมากกว่า ฯลฯ			
อันดับที่ 4	ไม่ซึ่มซั่มเลย	2.33%	5.26%	3.79%
	เพราะ อยู่ที่ยึดสำนึกของแต่ละคน,ในส่วนของนักศึกษาถือว่ามีวิสัยทัศน์และคุณวุฒิที่จะคิดตัดสินใจได้แล้ว ฯลฯ			

ที่มา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (2547, 4 มกราคม) สวนดุสิตโพล

ผลกระทบต่อกคนจน

ในด้านนี้จัดว่าขัดกับหลักสันโดษ ข้อที่ว่าด้วย ยถาพลสันโดษ ยินดีตามกำลังคำว่า “กำลัง” ในสันโดษข้อนี้หมายถึงกำลังกาย กำลังทรัพย์และกำลังปัญญา

การปฏิบัติตามสันโดษข้อนี้ ก็คืออย่าทำอะไรให้เกินกำลังของตัวเอง ถ้าทำเกินกำลังแล้วต้องเดือดร้อน ชื่อว่าขาดสันโดษข้อนี้ เช่น เรามีกำลังพอจะยกของหนักถึง 50 กิโลกรัมหรือทำงานหนักเกินกำลังของตนก็อาจมีการชดยอก หรือล้มป่วยลงได้เพราะขาดสันโดษข้อนี้ หรือคนมีกำลังทรัพย์เพียงเล็กน้อยแต่ใช้จ่ายเกินกำลังทรัพย์ที่ตนมีอยู่และหาไม่ได้ เมื่อไม่รู้จักประมาณคือ ไม่รู้ชีวิตพอเพียงก็ยอมทำตนเองและครอบครัวให้เดือดร้อน เพราะขาดสันโดษข้อนี้ หรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีสติปัญญาเพียงเล็กน้อยแต่คิดทำการเกินตัว หรือไปทำการใหญ่เกินตัว เช่น คิดตั้งโรงงานใหญ่โต หรืออยากเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นต้น ในที่สุดก็นำความเดือดร้อนมาให้หรือประเทศที่กำลังน้อยกว่า แต่ไปต่อสู้กับประเทศที่มีกำลังเหนือกว่าตน ในที่สุดก็ต้องแพ้เขา เพราะกำลังน้อยกว่าเขา ก่อความเดือดร้อนให้แก่ทหารของตนและแก่ประเทศชาติของตนอีกด้วยดังที่ปรากฏมามากแล้วในประวัติศาสตร์ของโลก เพราะขาดสันโดษข้อนี้ แต่ถ้าหากว่า ผู้ใดสามารถทำสิ่งที่ตนเองสามารถทำได้โดยเหมาะสมแก่กำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังความสามารถสติปัญญาของตนแล้ว ก็ชื่อว่ามียถาพลสันโดษ และย่อมได้รับความสุข เพราะปฏิบัติถูกต้องตามสันโดษข้อนี้ ในประเทศไทยนั้น คนเล่นหวยกันอย่างกว้างขวางในทุกชั้นรายได้ แต่เนื่องจากคนจนมีจำนวนมาก จึงอนุมานได้ว่าเงินจากการเล่นหวยมาจากคนจนเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นยังมีรายได้จากหวยมากเท่าใดก็หมายความว่ายิ่งลงโทษคนจนมากเท่านั้น เพราะกำไรจากหวยก็คือการไปดูดรายได้มาจากคนจน โครงการช่วยเหลือสังคมจากกำไรหวยทั้งหลายจึงเท่ากับเป็นการเอื้ออาทรจากน้ำใจคนจน(อย่างไม่รู้ตัวและอย่างไม่ตั้งใจ)

ซึ่งในส่วนพฤติกรรมการเล่นหวยของประชาชนนี้ สวนดุสิตโพล ได้มีการศึกษาเรื่องผลกระทบของประชาชนที่มีต่อการเล่นหวย โดยสำรวจจากประชาชนที่พักอาศัยในกรุงเทพและปริมณฑลจำนวนทั้งสิ้น 1,175 คน ซึ่งได้ผลดังนี้

ตาราง 10 : ระหว่าง “หวยรัฐบาล” กับ “หวยใต้ดิน” “ประชาชน” ชอบซื้อของใครมากกว่า

ที่		ชาย	หญิง	ภาพรวม
อันดับที่ 1	ซื้อทั้ง 2 อย่าง	37.36%	36.47%	36.91%
	เพราะ แล้วแต่ความสะดวก, ได้ลุ้นทั้ง 2 ทางเพื่อไว้ทางใดทางหนึ่ง, มีโอกาสทั้ง 2 ทาง ฯลฯ			
อันดับที่ 2	ซื้อหวยรัฐบาล	41.76%	25.88%	33.82%
	เพราะ ถูกกฎหมาย, มีหลายรางวัล, เงินที่ซื้อเป็นการช่วยเหลือผู้ยากไร้, อุดหนุนรัฐบาล ฯลฯ			
อันดับที่ 3	ซื้อหวยใต้ดิน	20.88%	37.65%	29.27%
	เพราะ ซื้อง่าย, ราคาถูก, ลงทุนน้อยแต่ได้ผลตอบแทนมาก ฯลฯ			

ที่มา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (2546, 1 มิถุนายน) สวนดุสิตโพล

ผลกระทบต่อการศึกษานานาชาติของชาติ

ในด้านนี้จัดว่าขัดกับหลักสันโดษทั้ง 3 ข้อ ก็ว่าได้ คือ

1. ยถารูปสันโดษ คือ ยินดีตามที่เหมาะสมแก่ฐานะของตัวเอง
2. ยถาลาภสันโดษ คือ ยินดีตามที่ได้ตัวเองได้ คือการได้ที่สมเหตุสมผล ก็ดีใจ

ตามการได้นั้น

3. ยถาพลสันโดษ คือ ยินดีตามความรู้ความสามารถที่เรามี

สาเหตุเพราะข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ การสร้างความเข้าใจ หรือแม้แต่ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผ่านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ล้วนแต่เป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization) การที่รัฐอ้างว่า “การพนันเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำให้หมดไปได้ในสังคม จึงต้องมีการจัดระเบียบ” ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นต่อไปในอนาคตสิ่งผิดกฎหมายต่างๆที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ยาเสพติด ก็อาจจะทำให้ถูกกฎหมายเช่นเดียวกัน หากเป็นเช่นนั้นแล้ว ในอนาคตการพนันอาจกลายเป็นเรื่องธรรมดา กลายเป็นวิถีประจำไปจริงๆ การที่รัฐมีนโยบายเช่นนี้ย่อมกระทบต่อกระบวนการขัดเกลาทางสังคม และก่อให้เกิดความขัดแย้งในกระบวนการเรียนรู้ตามหลักการกับสิ่งที่ปรากฏในสังคม ซึ่งจะทำให้ นักเรียน นักศึกษา หรือเยาวชนหลงคิดว่าการขายหวย การซื้อหวย เป็นสิ่งที่ไม่ผิด เพราะถูกต้องตามหลักกฎหมาย และทำให้ละเลยหน้าที่ของตนเองคือการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน หรือ ยถารูปสันโดษ และเมื่อได้รายได้จากการขายหวยก็ดี จากการเล่นหวยก็ดี ทำให้ละเลยความเป็นจริงที่ว่า รายได้ที่ได้นั้นเหมาะสมกับวุฒิ ความสามารถของตัวเองหรือไม่ประการใด ซึ่งเรียกว่า ยถาลาภสันโดษ และสุดท้ายยินดีตามสมควรแก่เพศภาวะและฐานะของตน คือ สิ่งใดก็ตามถ้าทำลงไปด้วยความเหมาะสมแก่เพศ ภาวะ และฐานะของตน ผู้กระทำยินดีพอใจทำในสิ่งที่เหมาะสมที่สมควร เช่นนี้เรียกว่า มียถาสารูปสันโดษ

และในขณะเดียวกันสวนดุสิตโพลก็ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในเขต กรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวนทั้งสิ้น 1,240 คน โดยสำรวจระหว่างวันที่ 2-4 มกราคม 2547 สรุปผลได้ดังนี้

ตาราง 11 : ประชาชนคิดว่า “ผลดี” ของการที่นักศึกษาเป็นผู้อยู่อาศัยบนดิน

ที่		ชาย	หญิง	ภาพรวม
อันดับที่ 1	ทำให้นักศึกษามีรายได้พิเศษระหว่างเรียน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	50.00%	52.50%	51.25%
อันดับที่ 2	เป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย, เป็นการประกอบอาชีพที่สุจริต	23.08%	21.25%	22.17%
อันดับที่ 3	สามารถนำรายได้ไปใช้ช่วยเหลือทางครอบครัว	17.31%	15.00%	16.15%
อันดับที่ 4	สามารถนำรายได้ไปใช้เป็นทุนการศึกษา	9.61%	11.25%	10.43%

ที่มา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (2547, 4 มกราคม) สวนดุสิตโพล

ตาราง 12 : ประชาชนคิดว่า “ผลเสีย” ของการที่นักศึกษาเป็นผู้อยู่อาศัยบนดิน

		ชาย	หญิง	ภาพรวม
อันดับที่ 1	อาจเป็นการมอมเมาเยาวชน/หมกมุ่นอยู่ในอบายมุข	39.58%	47.89%	43.74%
อันดับที่ 2	อาจทำให้เสียการเรียน, ไม่มีสมาธิในการเรียน	27.08%	21.13%	24.11%
อันดับที่ 3	ภาพพจน์ของสถานศึกษาและผู้เรียนเสื่อมลง	18.75%	15.49%	17.12%
อันดับที่ 4	อาจจะนำเงินที่ได้ไปใช้ในทางที่ผิด	10.42%	11.27%	10.84%
อันดับที่ 5	เป็นการส่งเสริมในสิ่งที่ไม่เหมาะสมแก่เยาวชน	4.17%	4.22%	4.19%

ที่มา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (2547, 4 มกราคม) สวนดุสิตโพล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และจากเอกสาร ซึ่งให้เห็นว่า หอพักบนดินที่รัฐบาลนำขึ้นมาทำให้ถูกกฎหมายนั้นมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งในขณะเดียวกันถ้าเทียบกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาแล้ว ก็จะได้เห็นว่าผลของหอพักบนดินที่ทำให้เกิดเป็นระบบเศรษฐกิจและสังคมแบบใหม่นี้ขัดแย้งกับหลักธรรม ทั้งในส่วนที่กฎธรรมมีกตัตประโยชน์ และความสันโดษ

2.2 ด้านสถาบัน กระบวนการ และพฤติกรรมของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

ผลการศึกษาปัจจัยของนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัวที่มีผลกระทบต่อหลักธรรมทางศาสนาพบว่า ปัจจัยทางด้านสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นปัจจัยหนึ่งที่คาดว่าจะมีความขัดแย้งกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยการนำเสนอข้อมูลในส่วนนี้จะแยกการนำเสนอออก 2 ด้าน ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

- 2.1.1 ด้านผลดี ผลเสีย ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล
- 2.1.2 ด้านความเหมาะสมในการดำเนินการ
- 2.1.3 ด้านผลดี ผลเสีย ของสลากพิเศษ ลอตเตอรี่ และหวยบนดิน
- 2.1.4 ด้านนโยบายของหวยบนดินที่ว่าด้วยการนำไปใช้สาธารณประโยชน์
- 2.1.5 ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมของภาคสังคม และประชาชน
- 2.1.6 ด้านการดำเนินการเพื่อลดการขายเกินราคา
- 2.1.7 ด้านสลากอัตโนมัติในอนาคต
- 2.1.8 ด้านสื่อ

2.2 ด้านบทบาท จุดยืนของพุทธศาสนา

- 2.2.1 มหาเถรสมาคม
- 2.2.2 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- 2.2.3 สถาบันการศึกษา
  - มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
  - มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2.1 ด้านสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

การดำเนินการของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลนั้น จัดว่าดำเนินการมาเป็นระยะเวลานานแล้ว ซึ่งรัฐบาลทำการออกสลากกินแบ่งเพื่อนำรายได้มาสู่รัฐ และได้้นำรายได้จากส่วนนี้ไปใช้ในสาธารณะประโยชน์ต่างๆ ดังที่ปรากฏให้เห็น ซึ่งในส่วนนี้พระมหาทองดี ปญฺญาวชิโร ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า

“การจะตอบคำถามเกี่ยวกับสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลให้สมบูรณ์ คงต้องมองกันใน 2 มิติ คือ มิติทางด้านศีลธรรม มิติทางด้านเศรษฐกิจ และต้องตอบกันใน 2 บทบาท คือ บทบาทที่เป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา บทบาทที่สมมติตัวเองเป็นนักเศรษฐศาสตร์ ดังนี้

1. บทบาทที่เป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา มองมิติทางด้านศีลธรรม

ผมมองว่า ขึ้นชื่อว่าการพนัน ไม่ว่าจะในรูปแบบวิธีการ หรือมีชื่อเรียกอย่างไร เช่น สลากกินแบ่ง สลากกินรวบ หวยบนดิน หวยใต้ดิน สลากออนไลน์ สลากการกุศล หรือเป็นการพนันขั้นต่อรูปแบบอื่น ๆ เช่น ฟุตบอล การชกมวย ไฮโล หรือการชนไก่ เป็นต้น ย่อมได้ชื่อว่า “การพนัน” ทั้งสิ้น และการพนันนั้น ทางพุทธศาสนาถือว่าเป็น “โภคานํ อปายมุข” หมายถึง “ทางเสื่อมของโภคทรัพย์ทั้งหลาย” ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่ไม่ควรสนับสนุนหรือส่งเสริมให้มีขึ้นในสังคม ในทางตรงกันข้ามควรจรรณงค์ให้มีการลดละและเลิกไปในที่สุด

ข้อดี คงไม่มี

ข้อเสีย ตามทัศนะของพระพุทธศาสนา การพนันทำให้เกิดโทษ 6

ประการ คือ

1. เมื่อชนะย่อมก่อเวร
2. เมื่อแพ้ก็เสียดายทรัพย์ที่เสียไป
3. ทรัพย์หมดสิ้นไป
4. เมื่อเข้าที่ประชุมชน ก็ไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำ
5. เป็นที่รังเกียจของเพื่อนฝูง
6. ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้ที่จะหาคู่ครองให้ลูกของเขา เพราะเห็นว่า

ผู้เล่นการพนันจะเลี้ยงลูกเมียไม่ไหว

นอกจากนี้ อาจเกิดอาชญากรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน เช่น การปล้นฆ่า การวิ่งราว ขโมย และการยกยอกทรัพย์ เป็นต้น หรือเกิดปัญหาสังคมด้านอื่น เช่น

1. เป็นบ่อเกิดหวนไต่ดินติดตามมา และเมื่อมีหวนไต่ดินเกิดขึ้นก็ย่อมมีปัญหาเกิดที่ติดตามมา เช่น เกิดระบบส่วย และเป็นแหล่งฟอกเงินของผู้มีอิทธิพล หรือผู้ประกอบการมิฉฉาชีพ เป็นต้น

2. ทำให้ผู้บริโภคต้องมีภาระทางการเงินมากขึ้นจากการขายสลากกิน

ราคา

3. การจัดจำหน่ายแก้ยี่ปั่ว หรือผู้แทนจำหน่ายที่ไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม
 หนึ่ง เมื่อละเว้นอธิบายขมขอมได้รับประโยชน์ 6 ประการ คือ

1. ไม่เสียทรัพย์ไปโดยเปล่าประโยชน์
2. ไม่หมกมุ่นในสิ่งที่หาสาระมิได้
3. ประกอบหน้าที่การงานได้เต็มที่
4. ชีวิตไม่ตกต่ำ
5. เป็นที่รักและไว้วางใจของผู้อื่น
6. สามารถประกอบอาชีพหน้าที่การงานได้ด้วยความสำเร็จ

2. บทบาทที่สมมติตัวเองเป็นนักเศรษฐศาสตร์ มองมิติทางด้านเศรษฐกิจ

ดังที่ได้กล่าวไว้เบื้องต้นว่า สลากกินแบ่งจัดเป็นการพนันประเภทหนึ่ง และการพนันนี้เอง เมื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา ทำให้ทราบได้ว่ามีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนานแม้ในครั้งพุทธกาลก็มีการเล่นพนันเช่นเดียวกัน

อนึ่ง คนส่วนใหญ่ไม่ได้มองว่าการเล่นพนันเป็นปัญหาที่ร้ายแรงเหมือนอาชญากรรมประเภทอื่นๆ เช่น การค้ายาเสพติด ปัญหาโสเภณี การฆ่าคนตาย หรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นต้น ดังนั้น การพนันจึงได้ชื่อว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนไทยไปแล้ว

จากการศึกษางานวิจัยที่ว่าด้วยการพนันในสังคมไทย ของผาสุก พงษ์ไพจิตร สังคิต พิริยะรังสรรค์ และนวนน้อย ตรีรัตน์ เรื่อง หวย ช่อง บ่อน ยาบ้า : เศรษฐกิจนอกกฎหมายกับนโยบายสาธารณะในประเทศไทย (2543) และสังคิต พิริยะรังสรรค์ และคณะ เรื่อง เศรษฐกิจการพนัน (2546) โดยการวิจัยพบว่าการเล่น 8 ชนิด ที่ทำให้ผู้เล่นขาดทุนมากที่สุด ดังนี้

1. หวยใต้ดิน เป็นกิจกรรมที่ผู้เล่นการพนันขาดทุนมากที่สุดคือ ประมาณ 162,600 ล้านบาทต่อปี
2. บ่อนการพนันในประเทศผู้เล่นขาดทุนประมาณ 94,000-148,000 ล้านบาทต่อปี
3. หวยออมสิน 32,000 ล้านบาทต่อปี
4. หวย ร.ก.ส. 32,5000 ต่อปี
5. บ่อนชายแดนและบ่อนต่างประเทศ ระหว่าง 14,000-17,000 ล้านบาทต่อปี
6. พนันฟุตบอลประมาณ 12,000-16,000 ล้านบาทต่อปี
7. หวยหุ้น ประมาณ 4,000-4,800 ล้านบาทต่อปี และ
8. หวยรายวันประมาณ 1,200-1,500 ล้านบาทต่อปี

ซึ่งโดยสรุปแล้ว จำนวนเงินที่ผู้เล่นการพนันขาดทุนในปี อยู่ระหว่าง 353,000-415,000 ล้านบาท และเงินส่วนหนึ่งในจำนวนนี้ก็จัดเป็นงบประมาณส่วนหนึ่งที่รัฐที่นำไปจัดสรรใช้ในสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ แก่สังคม นอกจากนี้ หากจะมีการยกเลิกสลากกินแบ่งรัฐบาลที่ถือว่าเป็นการพนันที่ถูกกฎหมาย แต่การเลิกดังกล่าวก็ไม่ได้ช่วยให้การพนันชนิดอื่น ๆ หดไป ทั้งนี้ เพราะผู้ที่นิยมการเล่นพนันก็จะหาวิธีการหรือช่องทางอื่น ๆ โดยเฉพาะการข้ามเขตไปเล่นยังเขตดินแดนติดต่อกันระหว่างประเทศโดยเฉพาะประเทศกัมพูชา เป็นต้น และนั่นอาจจะทำให้มีเม็ดเงินเป็นจำนวนกว่าแสนล้านบาทไหลออกนอกประเทศในแต่ละปี แล้วหากจะยกเลิกจริง ๆ ใครจะสามารถตอบปัญหา หรือแก้ปัญหาเหล่านี้ได้”

ในส่วนนี้จัดได้ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะประเทศไทยเป็นสังคมชาวพุทธ ถูกปลูกฝังให้ยึดมั่นในศีลในธรรม เคารพเชื่อฟังพระสงฆ์ การพนันทุกประเภทจัดเป็นอบายมุขที่ควรหลีกเลี่ยง แต่เมื่อรัฐบาลดำเนินการออกสลากกินแบ่งแล้ว ย่อมกระทบโดยตรงต่อหลักธรรมทางพุทธศาสนา แต่ว่าจะขัดกับหลักธรรมข้อไหนบ้างนั้น พระภิกษุฝ่ายวิชาการได้แสดงไว้ว่า

“ขัดกับหลักกรรมหลายข้อด้วยกัน

1. สัมมาอาชีวะ
2. เรื่องอบายมุข
3. เรื่องกรรมสิทธิ์ ความเชื่อในหลักกรรม คือเหตุและผล
4. สันโดษ ยินดีตามที่ได้ตัวเองได้ ความพอเพียง”

(ผศ.ดร.พระมหาสมจินต์ สมมาปญฺโญ. 2550 : สัมภาษณ์)

“ทำให้ประชาชนมัวเมาอยู่ในสิ่งที่เป็นอบายมุข”

(พระมหาทวี มหาปญฺโญ. 2550 : สัมภาษณ์)

และพระภิกษุฝ่ายบริหารก็ได้แสดงไว้เช่นกันคือ

“ขัดกับหลักกรรมทางพุทธศาสนาแน่นอน โดยเฉพาะหลักอบายมุข การพนันก็เป็นหนึ่งในนั้นด้วย เพราะทำให้คนมัวเมา ขาดสติ ไม่รักตัวเอง ไม่รักครอบครัว โดยนำเงินที่ไปเล่นพนันไปเป็นค่าใช้จ่ายให้ตัวเอง ค่าใช้จ่ายให้ครอบครัว”

(พระราชวิมลเมธี. 2550 : สัมภาษณ์)

“ขัดกับหลักอบายมุขอย่างชัดเจน ข้อห้ามเล่นการพนัน”

(พระสุนทรธรรมาภรณ์. 2550 : สัมภาษณ์)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ชี้ให้เห็นว่า การมีสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลนั้น ในทางพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทถือว่าเป็นเรื่องที่ผิดโดยส่วนตัว เพราะการพนันเป็นอบายมุขคือหนทางแห่งความเสื่อมความฉิบหาย ดังที่พระฝ่ายวิชาการได้กล่าวไว้ว่า

“สำหรับปัญหานี้ก็คงตอบได้ทันทีว่า “ขัดกับหลักกรรมเรื่องอบายมุข 6” ซึ่งความข้อนี้ปรากฏในสังคาลสูตร ดังความตอนหนึ่งว่า “...สมัยหนึ่งพระพุทธเจ้าได้ประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน ใกล้กรุงราชคฤห์ในเวลาเช้าวันหนึ่งพระองค์ได้ทรงเสด็จเที่ยวบิณฑบาตในกรุงราชคฤห์เพื่อโปรดสัตว์ ครั้นเสด็จไปถึงหนทางใหญ่แห่งหนึ่งได้ทอดพระเนตรเห็นบุตรเศรษฐีคนหนึ่ง ชื่อสังคาลกะ ซึ่งต่อมาพระองค์ได้ตรัสสอนเธอว่า

ดูก่อนบุตรเศรษฐี อริยสาวกย่อมไม่เสพทางเสื่อมแห่งโกละ 6 คือ

1. การประกอบเนื่องๆ ซึ่งการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นทางเสื่อมแห่งโกละ
2. การประกอบเนื่องๆ ซึ่งการเที่ยวไปในตรอกต่างๆ ในกลางคืน เป็นทางเสื่อมแห่งโกละ

3. การเที่ยวดูมหรสพเป็นทางเสื่อมแห่งโกละ
  4. การประกอบเนื้อๆ ซึ่งการพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นทางเสื่อมแห่งโกละ
  5. การประกอบเนื้อๆ ซึ่งการคบคนชั่วเป็นมิตร เป็นทางเสื่อมแห่งโกละ
  6. การประกอบเนื้อๆ ซึ่งความเกียจคร้าน เป็นทางเสื่อมแห่งโกละ
- ในทางเสื่อมแห่งโกละนี้ มีโทษมาก และต้องเสื่อมเสียโภคทรัพย์ทุกประการทั้งยังเป็นปัจจัยเสี่ยงที่จะให้เกิดในอบายมีนรก เป็นต้น”

(พระมหาทองดี ปญญาวิชโร. 2550 : สัมภาษณ์)

2.1.1 ด้านผลดี ผลเสีย ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

ในส่วนของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลนั้นมีดำเนินการมาเป็นระยะเวลานานแล้ว ดังนั้น ด้านผลดี ผลเสียจึงมีปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน ในส่วนผลดีก็มีปรากฏให้เห็นตามที่รัฐบาลได้รายงานให้สังคมได้รับรู้ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การแพทย์ สังคม และส่วนอื่น แต่ในส่วนที่เสียนั้นก็ถือว่าเสียต่อสังคมโดยรวม หากจะนำหลักธรรมขึ้นมาเปรียบเทียบ ก็สามารถจัดเข้ากับหลักธรรมเรื่องอบายมุข จากการสัมภาษณ์พระภิกษุฝ่ายวิชาการท่านให้ความคิดเห็นว่า

“เรื่องอบายมุข ถ้าจะมองตามหลักการทางพุทธศาสนาเป็นผลเสียทั้งนั้น ไม่ถือว่าเป็นข้อดีเลยและมีผลกระทบต่อสังคม แต่ในส่วนประโยชน์ที่เกิดจากห่วยบนดิน แล้วนำไปใช้สาธารณะประโยชน์ต่างๆ ถือว่าเป็นการได้อย่างเสียอย่าง ในการวิเคราะห์นั้น ต้องมองให้ออกว่าวิถีชีวิตของสังคมยากที่จะรักษาศีล และ รักษาธรรมได้ 2 อย่างพร้อมกัน และไม่สามารถเอาหลักธรรมทุกอย่างไปครอบคลุมวิถีชีวิตของฆราวาสได้”

(ผศ.ดร.พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ. 2550 : สัมภาษณ์)

และพระภิกษุฝ่ายบริหารก็ได้แสดงความคิดเห็นไว้ในการสนับสนุนว่า

“ผลประโยชน์ในส่วนนี้มันมาก การที่จะปล่อยให้คนอื่นไปทำมันก็จะเป็นการเสียไปโดยไม่ได้อะไร ดังนั้นการที่รัฐบาลจะจัดทำเองแล้วนำเงินที่ได้ไปใช้ในสาธารณะประโยชน์ต่างๆ ก็เป็นการดี เพราะเราต้องยอมรับว่าห่วยนี้ไม่สามารถขูดรากถอนโคนได้ ถ้ารัฐบาลไม่ทำ ผลประโยชน์ก็จะตกอยู่ที่คนบางกลุ่ม ดังนั้นอย่าไปกังวลเรื่องนี้ให้มากนัก เปรียบเหมือน อุจจาระเราอย่าคิดว่ามันไม่มีประโยชน์ถ่ายไปแล้วทิ้ง แต่อุจจาระสามารถเอาไปทำปุ๋ยปลูกข้าว เป็นผลผลิตให้เรากิน เมื่อเรากินก็ถ่ายเป็นอุจจาระ เป็นวัฏฏจักร”

(พระราชปริยัติสุธี. 2550 : สัมภาษณ์)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ก็พอจะมองออกว่าหากมองตามมุมมองของพุทธศาสนาโดยตรงแล้ว การพนันไม่ว่าจะเป็นอย่างไรก็แล้วแต่ จะเป็นสิ่งผิดกฎหมาย หรือถูกกฎหมายก็ผิดหลักธรรมทั้งนั้น เพราะไม่ทำให้เกิดประโยชน์กับบุคคลผู้เข้าไปเกี่ยวข้องโดยประการทั้งปวง หากแต่ว่า การจะมองเพียงมุมมองเดียวโดยขาดการมองในอีกหลายมุมจะทำให้เกิดผลกระทบในอีกหลายส่วน ซึ่งหน้าที่ในส่วนนี้จัดว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องคิดเปรียบระหว่างผลดีผลเสีย ต่อสังคม ประเทศโดยรวม ดังที่ได้สัมภาษณ์ฆราวาสผู้ส่วนเกี่ยวข้องได้ความเห็นว่ “รัฐบาลมีหน้าที่ในการดูแลประชาชนไม่ให้หมกมุ่นในอบายมุขมากเกินไป แต่ไม่ควรจะเข้มงวดมากเกินไป เพราะจะทำให้เกิดความไม่สงบภายในสังคมได้” (ศ.กิตติ บุญเจือ. 2550 : สัมภาษณ์)

2.1.2 ด้านความเหมาะสมในการดำเนินการ

การสำรวจข้อมูลทั้งจากเอกสารและการสัมภาษณ์ในเรื่องความเหมาะสมของการดำเนินการ ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลต่อนั้น เป็นที่ยอมรับกันอยู่แล้วว่าไม่สามารถยกเลิกไปได้ แต่การจะดำเนินการนี้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะหากรัฐบาลยึดหลักอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมก็จะดี หากรัฐยึดประโยชน์ของรัฐเองแล้วผลกระทบจะบังเกิดกับสังคมโดยรวม

หากจะนำหลักธรรมขึ้นมาเปรียบเทียบกับความเหมาะสมในการดำเนินการของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลนั้น จัดว่าขัดกับหลักธรรมเรื่อง อกายมุข ข้อที่ว่าด้วยการพนัน ดังที่พระฝ่ายวิชาการได้ให้ความคิดเห็นในเรื่องนี้ไว้ว่า

“วิถีชีวิตของสังคมเป็นวิถีที่ซับซ้อนพอควร ไม่สามารถเอาหลักการทุกข้อของพุทธศาสนาไปจับวิถีชีวิตของชาวบ้านได้ หว่ยไม่ว่าจะเป็นใต้ดินหรือบนดินก็จัดว่าไม่ได้อยู่แล้ว เป็นเรื่องของอบายมุข แต่ว่ามันเป็นสิ่งที่กำจัดให้พ้นจากสังคมไปได้ยาก เพราะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตในสังคมไปแล้ว ไม่ว่าจะเป็นอดีตหรือปัจจุบันครั้งไหนก็แล้วแต่ เพียงแต่ว่าเมื่อไม่สามารถกำจัดให้พ้นไปได้ ก็ควรทำให้มันเป็นประโยชน์มากที่สุดก็แล้วกัน”

(ผศ.ดร.พระมหาสมจินต์ สมมาบุญญ. 2550 : สัมภาษณ์)

ส่วนมุมมองในส่วนพระภิกษุฝ่ายบริหารให้ความคิดเห็นว่

“ถ้าหากจะพูดตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาจริง ๆ ควรจะยกเลิกสลากกินแบ่งไปเลย แต่เมื่อมองดูแบบทางโลกแล้วก็เข้าใจกันว่าคงไม่สามารถยกเลิกได้ ดังนั้นเมื่อยกเลิกไม่ได้ เมื่อจะให้ยังคงอยู่ก็ต้องทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคม บ้านเมือง ประเทศชาติให้มากที่สุด”

(พระพิพัฒน์ศาสนธำรง. 2550 : สัมภาษณ์)

และในทำนองเดียวกัน

“ถ้าจะถามว่าประชาชนส่วนใหญ่ นั้น หากจะให้เลิกเล่นหวยแล้ว จะเลิกได้หรือไม่ ส่วนใหญ่ก็เลิกไม่ได้ จึงเห็นควรว่าน่าจะปรับปรุง คือทำอย่างไรให้คนที่ชอบการพนัน ได้รู้ถึงโทษการพนัน ให้เห็นผลเสียของการพนัน น่าจะเป็นสิ่งที่ดี”

(พระราชวิมลเมธี. 2550 : สัมภาษณ์)

แต่ก็มีพระภิกษุในฝ่ายวิชาการมีความคิดเห็นแตกต่างไปคือ

“ในฐานะที่เป็นพระ เห็นควรว่าควรจะยกเลิกไปเลย ลองดูว่าจะเสียหายอย่างไร ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ก็เพราะประชาชนติดไปแล้ว บางประเทศไม่มียังอยู่ได้ ยิ่งเราเป็นประเทศพุทธศาสนาควรจะยกเลิกไปเลย มันอาจจะมีผลกระทบเบื้องต้น แต่อนุชนรุ่นหลังก็จะชินกับการไม่มีหวยไปเอง จะได้ตั้งหน้าตั้งตาทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต โดยไม่ต้องหวังลมๆแล้งๆ ควรจะเลิกไปเลยดีกว่า”

(พระเทพโกศล. 2550 : สัมภาษณ์)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ชี้ให้เห็นว่า หากจะเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนามาเทียบกับสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลแล้วจะเห็นว่าสำนักงานนี้ไม่ควรที่จะดำเนินการต่อไป แต่ในทางพุทธศาสนานั้น การปฏิบัติตามหลักธรรมก็ดี การรักษาข้อปฏิบัติต่างๆก็ดี พระพุทธเจ้าทรงตรัสให้สาวกปฏิบัติไปตามทางสายกลาง คือไม่หย่อนเกินไป ไม่ตึงเกินไป โดยที่รัฐบาลมีหน้าที่ในการดูแลประชาชนไม่ให้หมกมุ่นในอบายมุขมากเกินไป แต่ไม่ควรจะเข้มงวดมากเกินไปเพราะจะทำให้เกิดความไม่สงบภายในสังคมได้ (ศ.กীরติ บุญเจือ. 2550 : สัมภาษณ์) ดังนั้น สำนักงานสลากกินแบ่งภายใต้การดูแลของรัฐบาลต้องดำเนินการในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนสูงสุด โดยไม่ควรละเลยผลกระทบในเรื่องสังคมและเศรษฐกิจ

2.1.3 ด้านการเปรียบเทียบระหว่างสลากพิเศษ ลอตเตอรี่ และหวยบนดิน

ในส่วนของการเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลระหว่างสลากพิเศษ ลอตเตอรี่ และหวยบนดินนั้น ต่างมีส่วนดี และส่วนเสียที่เหมือนกันและต่างกัน หากจะนำหลักธรรมขึ้นมาเปรียบเทียบ จัดว่าขัดกับหลักธรรมเรื่อง อบายมุข ข้อที่ว่าด้วยการพนัน

ในส่วนแรกจะเป็นการสอบถามถึงรูปแบบการซื้อหวยชนิดต่างๆ ว่าชนิดไหนมีความสะดวกกว่ากัน ชนิดไหนสนับสนุนให้ประชาชนมีความเชื่อว่าเป็นชนิดที่ดีที่สุด

สลากพิเศษ หวยบนดิน ลอตเตอรี่ แบบไหนมีส่วนดีมากกว่ากัน

จากการสอบถามถึงความแตกต่างระหว่างสลากพิเศษ หวยบนดิน และ ลอตเตอรี่ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของหวยทั้งสิ้น ได้ความเห็นได้ดังนี้

“สลากพิเศษคุ้มค่ากว่า เพราะตรวจได้หลายงวด”

(สร้อยสุตา สุคนธชาติ.2550 : สัมภาษณ์)

และมีความคิดเห็นเพิ่มเติมอีกคือ

“สลากพิเศษคุ้มค่ากว่า แต่ราคาแพงกว่าอย่างอื่น เนื่องจากเงินที่ใช้ซื้อสลาก จะถูกนำไปเป็นเงินออม มีการคิติดอกเบี้ยเงินฝากให้
ลอตเตอรี่ ราคาไม่แพง เมื่อเทียบเงินรางวัลกับราคาของสลาก ถ้าหากถูกรางวัลก็มีความคุ้มค่า
ห่วยบนดิน ราคาถูก มีรางวัลใหญ่ถ้าหากถูกรางวัลก็มีความคุ้มค่าเหมือนลอตเตอรี่”

(น.ต.ปัญญา ชัดไพบูลย์.2550 : สัมภาษณ์)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้ จะเห็นว่า ในเรื่องความคุ้มค่านั้นสลากพิเศษมีความคุ้มค่ามากกว่าอย่างอื่น เพราะสามารถใช้ได้หลายงวด ขณะที่ลอตเตอรี่กับห่วยบนดินนั้นใช้ได้เพียงงวดต่องวด เพียงแต่ว่าสลากพิเศษต้องจ่ายเงินจำนวนมากจึงจะสามารถซื้อได้ไม่เหมือนลอตเตอรี่และห่วยบนดิน

ความนิยมระหว่าง สลากพิเศษ ห่วยบนดิน ลอตเตอรี่ อย่างไหนมีมากกว่ากัน
เมื่อเปรียบเทียบถึงความนิยมระหว่างสลากพิเศษ ห่วยบนดิน และลอตเตอรี่
แล้ว สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนถึงความนิยมที่ผู้บริโภคทั่วไปมีต่อผลิตภัณฑ์ของสำนักงานสลากกินแบ่งนี้ ดังที่ได้สอบถามมาคือ

“ห่วยบนดิน ได้รับความนิยมมากกว่า”

(สร้อยสุตา สุคนธชาติ.2550 : สัมภาษณ์)

และในลักษณะเดียวกันอีกคนหนึ่ง

“ห่วยบนดิน เป็นที่นิยมมากที่สุด”

(น.ต.ปัญญา ชัดไพบูลย์.2550 : สัมภาษณ์)

จากคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ บ่งบอกว่าประชาชนส่วนใหญ่นิยมห่วยบนดินมากที่สุด เพราะมีราคาไม่แพงมาก ประชาชนทุกชนชั้นสามารถซื้อได้ และมีความแน่นอนในการจ่ายรางวัล ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าห่วยบนดินนั้นเป็นที่นิยมมากที่สุด

ความยากง่ายในการได้รับเงินรางวัล

สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งของการเล่นหวยก็คือการรับเงินรางวัล ผลិតภักดิ์ชนิดไหนที่สามารถรับรางวัลได้สะดวกกว่าอย่างอื่น ย่อมจะได้รับความนิยมไปด้วย ดังที่ได้สัมภาษณ์ไว้คือ

“หวยบนดินรับง่าย สลากพิเศษรับยากสุด”

(สร้อยสุดา สุนทรชาติ.2550 : สัมภาษณ์)

“หวยบนดินรับง่ายสุด ส่วนอีก 2 แบบใกล้เคียงกัน”

(น.ต.ปัญญา ชัดไพบูลย์.2550 : สัมภาษณ์)

จากผลของการสัมภาษณ์ในส่วนของการรับเงินรางวัลนั้น บ่งบอกว่าหวยบนดินนั้น มีความยืดหยุ่นกับลูกค้าสูงกว่าอย่างอื่น จึงนับว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้หวยบนดินได้รับความนิยมมาก

ข้อดี ข้อเสีย สลากพิเศษ ลอตเตอรี่ และหวยบนดิน

ในการเปรียบเทียบถึงข้อดี ข้อเสีย ระหว่างผลิตภักดิ์ทั้ง 3 อย่างนั้น สามารถทำให้รู้ถึงปัจจัยที่สนับสนุนทำให้คนซื้อสลากชนิดนั้นได้ด้วย ดังที่ได้สัมภาษณ์ไว้

“ข้อดีของสลากพิเศษ คือสามารถคืนเงินได้ และสามารถตรวจรางวัลได้ตามระยะเวลาที่กำหนด

ข้อเสียคือ การขึ้นเงินมีขั้นตอนยุ่งยาก

ลอตเตอรี่ ข้อดีคือหาซื้อง่าย ถ้าถูกได้เงินจั่วๆ ข้อเสียคือตรวจได้แค่หนึ่งเดียว

หวยบนดิน ข้อดีคือ ซื้อถูกได้เงินจั่ว ไม่ต้องลงทุนมาก ข้อเสียคือ ไม่ขายถึงวันที่หวยออก”

(สร้อยสุดา สุนทรชาติ.2550 : สัมภาษณ์)

“สลากพิเศษ ข้อดีคือ เงินที่ใช้ซื้อสลากถูกนำไปเป็นเงินออม มีดอกเบี้ย ข้อเสียคือ มีโอกาสถูกรางวัลไม่มาก หาซื้อได้ยาก เปิดขายสลากเป็นช่วงๆ ลอตเตอรี่ ข้อดีคือ หาซื้อได้ง่าย ราคาไม่แพง คุ่มค่าสนับสนุนรายได้เข้ารัฐบาล ข้อเสียคือมีการขายเกินราคา
หวยบนดิน ข้อดีคือหาซื้อได้ง่าย ราคาถูก มีโอกาสถูกได้ง่าย รายได้เข้ารัฐบาลเงินรางวัลพิเศษสูง”

(น.ต.ปัญญา ชัดไพบูลย์.2550 : สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์จะเห็นว่า ผลិតภัณฑ์แต่ละชนิดต่างก็มีทั้งข้อที่ดี และข้อที่ไม่ดีผสมกันไป แต่หากจะนับข้อดีแล้ว หวายนดินนั้นจะมีข้อดีมากที่สุด ข้อดีในที่นี้หมายถึงการตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ว่าสังคมส่วนมากต้องการอะไร ซึ่งก็ได้บ่งบอกว่า หวายนดินนั้นเป็นรูปแบบที่ประชาชนต้องการมาก

ส่วนต่อจากนี้จะเป็นการแสดงผลของการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการออก ลอตเตอรี่ และหวายนดิน โดยรวมทั้งเรื่องการดำเนินการ การขาย รางวัล ซึ่งหากมองตามมุมมองของหลักธรรมทางพุทธศาสนานั้น รูปแบบของลอตเตอรี่จะเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์มากกว่าหวายนดิน แต่หากมองตามมุมมองของนักบริหารแล้ว หวายนดินก็คงเป็นสิ่งที่ดีกว่าทั้งในด้านรายได้และการนำผลประโยชน์ไปใช้ในส่วนต่างๆ แต่ในส่วนนี้จะวิเคราะห์เฉพาะในส่วนที่ขัดแย้งกับหลักธรรมของพุทธศาสนา

ผลดี ผลเสียสลากพิเศษ ลอตเตอรี่ และหวายนดินตามหลักพุทธศาสนา

ในส่วนผลดีและผลเสียของผลิตภัณฑ์ทั้ง 3 อย่างคือ สลากพิเศษ ลอตเตอรี่ และหวายนดินหากเทียบตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาแล้วนั้น นับว่าขัดกับหลักอบายมุข ทั้ง 3 อย่างนี้ต่างก็มีข้อดีข้อเสีย หากแต่ว่าสลากพิเศษ และลอตเตอรี่นั้นจัดได้ว่ามีข้อเสียน้อยกว่าหวายนดิน อาจจะเป็นเพราะในเรื่องของราคาซึ่งสูงกว่าหวายนดิน และรางวัลซึ่งถ้าเทียบกับหวายนดินแล้ว ถือว่าน้อยมาก และต่างกัน พระภิกษุฝ่ายวิชาการได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

“ลอตเตอรี่จัดเป็นอบายมุขก็จริง แต่อย่างน้อยก็เป็นเรื่องที่ถูกต้องตามกฎหมายมาแต่เดิม และในความรู้สึกของเราก็ไม่ถือว่าลอตเตอรี่เป็นเรื่องเสียหายแต่อย่างใดเพราะเป็นไปตามกฎหมาย และรายได้ของลอตเตอรี่ก็นำเข้ารัฐ นำไปใช้ประโยชน์ต่อสังคมโดยไม่เข้ากระเป๋ใคร และเราก็อยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ เพราะฉะนั้นทั้งในอดีตและปัจจุบันลอตเตอรี่ก็ถูกมองว่าเป็นเรื่องที่ไม่ผิดนัก แม้ในทางพุทธศาสนา จะจัดเป็นเรื่องอบายมุข

แต่หวายนดิน เป็นเหมือนจะทำสิ่งที่ไม่ดีให้เป็นสิ่งที่ดี นำสิ่งผิดกฎหมายทั้งหลักการและวิธีการ ทำให้ถูกกฎหมาย เหมือนเอาวิธีของโจรมาทำให้ถูกเพื่อนำผลประโยชน์เข้ารัฐ โดยเอากฎหมายมารองรับสรุป โดยภูมิหลัง โดยกฎหมาย โดยความรู้สึก ลอตเตอรี่จะดูดีกว่าหวายนดิน และหวายนดิน ทำให้คนไปหมกมุ่นอยู่ในอบายมุขมากกว่าลอตเตอรี่”

(ผศ.ดร.พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ. 2550 : สัมภาษณ์)

และพระภิกษุฝ่ายบริหารก็ให้ความคิดเห็นในทำนองเดียวกันคือ

“ระหว่างลอตเตอรี่กับหวยบนดิน โดนส่วนตัวแล้วลอตเตอรี่จะดีกว่า เพราะลอตเตอรี่ราคาถูกละหลายตั้งค์ คนที่จะซื้อได้คงจะต้องมีหน้าที่การงานคงจะเป็นกลุ่มคนที่ไม่มากนัก ส่วนหวยบนดินนั้น 20 บาท นี่ก็ซื้อได้แล้ว คนที่ซื้อ 20 บาท นี่มันมาก ทำให้เกิดผลเสียไปทั่ว”

(พระสุนทรธรรมาภรณ์. 2550 : สัมภาษณ์)

จากการวิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของพระภิกษุทั้งฝ่ายวิชาการและฝ่ายบริหาร แล้ว พอจะมองเห็นว่า มุมมองในส่วนของลอตเตอรี่จะมีส่วนที่ดีกว่าหวยบนดิน ที่ว่าดีกว่านี้คือดีกว่าในด้านไม่สนับสนุนให้ประชาชนติดอยู่ในอบายมุขมากเกินไป ซึ่งจะแตกต่างกับหลักการของ เศรษฐศาสตร์ทั่วไปที่มุ่งหวังกำไรมากกว่า

ความเหมาะสมในการดำเนินการ

ในส่วนนี้หากนำหลักธรรมมาเป็นตัวตั้ง จะเทียบได้กับข้อสัมมาอาชีวะ คือ การงดเว้นจากกายทุจริต 3 และจิตทุจริต 4 ที่เกี่ยวกับการงานที่เป็นอาชีพ ซึ่งการสำรวจข้อมูลทั้งจากเอกสารและการสัมภาษณ์ในเรื่องความเหมาะสมของการดำเนินการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่างๆ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลต่อไปนั้น เป็นที่ยอมรับกันอยู่แล้วว่าไม่สามารถยกเลิกไปได้ทั้งหมด แต่การจะดำเนินการนี้เป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะหากรัฐบาลยึดหลักอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมก็จะดี หากรัฐยึดประโยชน์ของรัฐเองแล้วผลกระทบจะบังเกิดกับสังคมโดยรวม ดังที่พระฝ่ายวิชาการได้ให้ความคิดเห็นในเรื่องนี้ไว้ว่า

“เมื่อเลิกไม่ได้แล้ว การนำของที่มีมาอยู่แล้วมาใช้ให้เป็นประโยชน์ดีกว่าปล่อยให้เสียไป การที่รัฐนำเงินที่ผิดกฎหมายขึ้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์นั้นว่าเหมาะสมกว่าที่จะปล่อยให้รายได้ส่วนนี้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์”

(พระราชปริยัติสุธี. 2550 : สัมภาษณ์)

ซึ่งต่างจากความคิดเห็นของพระภิกษุฝ่ายวิชาการที่กล่าวไว้ว่า

“ในฐานะที่เป็นพระ เห็นควรว่าควรยกเลิกไปเลย ลองดูว่าจะเสียหายอย่างไร ที่มีอยู่ในปัจจุบันก็ เพราะประชาชนติดไปแล้ว บางประเทศไม่มียังอยู่ได้ ยิ่งเราเป็นประเทศพุทธศาสนาควรยกเลิกไปเลย มันอาจจะมีผลกระทบเบื้องต้น แต่ต่อชนรุ่นหลังก็จะชินกับการไม่มีหวยไปเอง จะได้ตั้งหน้าตั้งตาทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต โดยไม่ต้องหวังลมๆแล้งๆ ควรจะเลิกไปเลยดีกว่า”

(พระเทพโกศล. 2550 : สัมภาษณ์)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การจะดำเนินการต่อไปนั้นถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาลโดยตรงที่จะตัดสินใจดำเนินการหรือไม่ หากแต่การดำเนินการนั้นต้องเลือกพิจารณาว่าสิ่งไหนเป็นประโยชน์แก่สังคม แก่ประเทศโดยรวม สิ่งไหนที่ได้ประโยชน์ในบางส่วนแต่ทำให้ส่วนที่เหลือซึ่งเป็นส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบ แล้วก็ตัดสินใจให้เหมาะสม ให้ควร

2.1.4 ด้านนโยบายของหอยบนดินที่ว่าด้วยการนำไปใช้สาธารณประโยชน์

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบของนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวต่อหลักธรรมทางศาสนาพบว่า ปัจจัยทางด้านนโยบายของหอยบนดินที่ว่าด้วยการนำรายได้ไปใช้ในสาธารณประโยชน์ต่างๆ เป็นปัจจัยหนึ่งที่กำลังจะมีความขัดแย้งกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาข้อที่ว่า กรรมสัทธา ความเชื่อในหลักกรรม คือเหตุและผล เช่น จบปริญญาดรี ได้เงินเดือนเท่านี้ จบปริญญโท ได้เงินเดือนเท่านี้ จบปริญญเอก ได้เงินเดือนเท่านี้ เชื่อว่า เมื่อเหตุเป็นอย่างนี้ จึงได้ผลเช่นนี้ ซึ่งในส่วนที่รัฐนำรายได้จากการขายสลากกั๊ดี ขายหอยบนดินกั๊ดี ไปใช้ในสาธารณประโยชน์ต่างๆ จะทำให้ประชาชนมองข้ามหลักธรรมข้อนี้ไป แต่การจะบอกว่าการนำรายได้จากหอยบนดินไปใช้ในสาธารณประโยชน์ต่างๆ นั้นว่าเป็นเรื่องผิดโดยตรงก็คงไม่ได้ เพราะกั๊ดีจัดว่ามีประโยชน์อย่างมากเหมือนกัน

หากจะมีความสงสัยว่าการถวายจตุปัจจัยไทยธรรมแก่พระภิกษุสามเณร วัดวาอาราม โดยหลักการเรียกว่าเป็นทาน คือเป็นการให้ ซึ่งในทางพุทธศาสนากล่าวไว้ว่าเป็นการทำความดี แล้วการซื้อหอยบนดินเพื่อให้เงินส่วนนี้ไปช่วยในส่วนสาธารณประโยชน์ต่างๆ จะจัดว่าเป็นอบายมุขโดยส่วนเดียวเลยหรือจะจัดว่าเป็นทานได้หรือไม่

เริ่มต้นต้องเข้าใจถึงความหมายของคำว่า ทาน ก่อนว่ามีลักษณะอย่างไร และอย่างไรไม่เรียกว่าการให้ทาน

ทานมัย บุญที่เกิดจากการให้ทาน การให้ทาน คือ การให้เป็นวัตถุสิ่งของของตนแก่ผู้อื่น เป็นบุญชนิดหนึ่ง เรียกว่า บุญ เกิดจากการให้จุดมุ่งหมายของการให้ทานของคนเรามีหลายอย่าง เช่น

๑. ให้เพื่อบูชาคุณ เช่น ให้แก่พระสงฆ์ พ่อแม่ หรือครูอาจารย์ ผู้มีคุณแก่คนและสังคมโดยรวม
๒. ให้เพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น มอบเงินทองหรือสิ่งของให้แก่พระศาสนา หรือเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์แก่ประเทศชาติ
๓. ให้เพื่ออนุเคราะห์ เช่น ให้ญาติพี่น้อง ลูกหลาน ผู้น้อย เพื่อช่วยเหลือ หรือให้ด้วยความรักความเอ็นดู
๔. ให้เพื่อสงเคราะห์ เช่น ให้แก่คนตกทุกข์ได้ยาก คนประสบภัยพิบัติ หรือแก่สัตว์ดิรัจฉาน เป็นต้น
๕. ให้เพื่อชำระกิเลสเพื่อสร้างคุณดี เช่น ให้ทานเพื่อสำเร็จมรรคผล หรือ

การบำเพ็ญทานบารมีของพระพุทธเจ้าเพื่อสำเร็จพระโพธิญาณ

แต่การให้ดังต่อไปนี้ ไม่จัดเป็นทาน คือ ให้ยาพิษ ให้น้ำเมา ให้ของเสพติดให้โทษ ให้สินบน ให้ค่าจ้าง ให้อาวุธเพื่อฆ่าตนเองหรือฆ่าผู้อื่น เพราะไม่ใช่ให้ด้วยกุศลจิต

การให้ทานทุกชนิด ย่อมมีผลทั้งสิ้น แม้แต่บุคคลเทน้ำลงในหลุมหรือบ่อเล็กๆ ด้วยหวังว่าจะให้สัตว์เล็ก ๆ ได้อาศัยน้ำนั้นเป็นอยู่ พระพุทธองค์ยังตรัสว่า เป็นบุญ ไม่จำเป็นต้องพูด ถึงทานที่ให้แก่มนุษย์ แต่ทานที่จะให้ผลมากได้นั้น ก็ต้องเป็นทานที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ของที่ให้ทานนั้น เป็นของที่ได้มาด้วยความบริสุทธิ์ ไม่ใช่ของโกง หรือลักจากผู้อื่นมา

2. ของที่ให้นั้น เป็นของดี ของบริสุทธิ์ หรือของมีค่ามาก

3. ปฏิภาณผู้รับทาน เป็นผู้มีคุณธรรมสูง หรือกิเลสเบาบาง ปฏิบัติเพื่อทำลายกิเลส หรือปราศจากกิเลส

4. ให้แก่สงฆ์ คือ เป็นสังฆทาน

5. ทายกผู้ให้มีใจเลื่อมใส ในกาลทั้ง 3 คือ

1. ปุพเพเจตนา ก่อนแต่ให้มีใจยินดี
2. มุญจนเจตนา กำลังให้มีใจเลื่อมใส
3. อปรเจตนา ให้เสร็จแล้วมีใจเบิกบาน

ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า

ปุพเพเว ทานา สุมโน ททํ จิตฺตํ ปสาทเย

ทตฺวา อุตฺตมโน โหติ เอสา ยญฺญสฺส สมฺปทา.

ทายกผู้ให้ทานนั้น ก่อนให้ก็มีใจยินดี กำลังให้ก็ทำ

ใจให้เลื่อมใส ให้เสร็จแล้วก็มีใจเบิกบาน ข้อนี้ คือความสมบูรณ์ของบุญ

(ทาน).

ดังนั้น การซื้อหอยบนดินจึงไม่จัดว่าเป็นการให้ทาน เพราะว่าเริ่มต้นที่เจตนาทั้งผู้จัดทำขึ้นมา และผู้ซื้อต่างก็ไม่ได้มีจิตที่ประกอบด้วยกุศล หวังจะช่วยเหลือ หรือสงเคราะห์ ต่างก็หวังจะได้รับประโยชน์ทั้งสองฝ่ายจากกันและกัน ซึ่งกลับกลายเป็นว่าต่างก็มีความโลภแทน พระภิกษุฝ่ายวิชาการได้แสดงไว้ว่า

“มาถึงตรงนี้แล้วต้องพูดถึงปลายเหตุ คือ ต้องให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็นอานิสงค์ต่อสังคม บ้านเมือง ประเทศจริง ๆ ถ้านำไปใช้ประโยชน์จริง ก็ถือว่าเป็นสิ่งดี แต่ขออย่าเอาไปกินเล็กกินน้อย เบียดเบียนรายทาง เพราะคนที่ได้รับประโยชน์ปลายทางก็จะมีน้อย ให้ถือว่าถ้ามีคนได้รับประโยชน์จากการนำไปทำประโยชน์เป็นผลดีทั้งนั้น ไม่ว่าจะนำไปใช้ในการศึกษา เรื่องสุขภาพ ถนนหนทาง บรรเทาสาธารณภัย รักษาสถาบันสถาน

แต่การนำรายได้ในส่วนนี้ไปใช้สาธารณประโยชน์จะต้องไม่นำไปปะปนกับหลักการทางศาสนา เพราะทางศาสนา ดีกับชั่ว จะเอามาหักลบกลบกันไม่ได้อยู่แล้ว เช่น เราทำความชั่วไป 10 อย่าง

ทำความดีไว้อย่างหนึ่งแต่เป็นความดีที่ยิ่งใหญ่ จะบอกว่าความดีนี้ลบหักความชั่วที่เราทำไว้ทุกอย่าง อันนี้ไม่ถูก เพราะความดีความชั่วแยกกัน และคนเราก็มีความดี ความชั่วเป็นสมบัติทุกคน การที่เอา สิ่งผิดกฎหมายไปใช้ประโยชน์ สิ่งผิดกฎหมายก็ถือว่าเป็นความผิด แต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ก็ถือว่าเป็นความดี”

(ผศ.ดร.พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ. 2550 : สัมภาษณ์)

และบางรูปได้กล่าวว่า

“ถ้าไม่มีห่วยแล้ว รัฐก็ควรจะนำเงินภาษี เงินรายได้จากส่วนอื่นมาใช้ประโยชน์แทนในส่วนนี้ได้ มาให้เป็นทุนการศึกษา เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ขั้นพื้นฐานอยู่แล้วที่รัฐต้องทำประโยชน์ให้กับสังคม ซึ่งคนที่สำเร็จการศึกษาจากเงินห่วยในส่วนนี้ เขาก็จะเรียกว่าจบการศึกษาเพราะการพนัน ซึ่งจะจิตใจเด็กไปตลอดชีวิต ดังนั้นเรื่องรายได้หามาจากทางอื่นได้เยอะ”

(พระเทพโกศล. 2550 : สัมภาษณ์)

ในส่วนของพระภิกษุฝ่ายบริหาร ท่านได้กล่าวไว้ว่า

“มีทั้งผลดี ผลเสีย และผลกระทบต่อสังคม ผลดีคือสามารถนำรายได้ในส่วนนี้ไปใช้สาธารณประโยชน์ โดยส่วนหนึ่ง ในด้านผลเสียคือทำให้ประชาชนเสียเงินเสียทอง มีหน้าซำยังทำให้ประชาชนติดอยู่ในอบายมุขการพนัน โดยเป็นการสนับสนุนจากรัฐอีกด้วย”

(พระพิพัฒน์ศาสนธำรง. 2550 : สัมภาษณ์)

“ถ้านำเงินไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่นให้เด็กเรียนดีแต่ไม่มีทุน ให้เด็กพิการ อันนี้เห็นชอบ แต่ถ้านำไปใช้ อย่างอื่นไม่เห็นด้วยเลย”

(พระสุนทรธรรมาภรณ์. 2550 : สัมภาษณ์)

“ถ้าพูดถึงการนำไปใช้ประโยชน์มันก็เป็นผลดีอยู่แล้ว เพราะไหนๆก็มีแล้ว เลิกไม่ได้ เอาเถอะ ถ้าอย่างนั้นก็เอามาใช้ให้เป็นประโยชน์กับประชาชน กับสังคมก็ดีเหมือนกัน”

(พระราชวิมลเมธี. 2550 : สัมภาษณ์)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งให้เห็นว่า โดยหลักทางพุทธศาสนา แล้วการนำรายได้จากหอยไปใช้สาธารณประโยชน์ต่าง ๆ นั้น ไม่จัดว่าเป็นการให้ที่ผลหรืออานิสงค์ มาก แต่เมื่อไม่สามารถยกเลิกละทิ้งได้ การนำรายได้ในส่วนนี้ไปใช้ในสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ นั้น ก็ ดีกว่านำไปใช้ในส่วนอื่น ดังที่พระภิกษุฝ่ายวิชาการได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

“ถ้าพิจารณาตามมุมมองมิติทางด้านเศรษฐศาสตร์ การนำรายได้จากการขายสลากกินแบ่งไป ใช้ในสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เช่น การให้ทุนการศึกษา การส่งเสริมสุขภาพอนามัยของประชาชน ในชาติ หรือด้านการกีฬา เป็นต้น ก็น่าจะเป็นผลดีมากกว่าผลเสีย ทั้งนี้ เพราะหากรัฐไม่มีการจัด จำหน่ายสลากเม็ดเงินจำนวนนี้ก็จะไปตกแก่ผู้มีอิทธิพลบางกลุ่มภายในประเทศหรือไหลออก นอกประเทศ

1. กำหนดกรอบของการนำเม็ดเงินที่ได้จากการจำหน่ายสลากกินแบ่ง ไปใช้ในสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ให้ชัดเจนว่าจะนำไปใช้ในโครงการไหน ใช้อย่างไร มีการติดตามผล ประเมินผลและตรวจสอบ ความถูกต้องเหมาะสมของโครงการอย่างเพียงพอ
2. ควบคุมการจำหน่ายสลากไม่ให้เกินราคา
3. มีการจัดพิมพ์สลากให้เพียงพอ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อ
4. มีการจัดสรรสลากให้แก่ตัวแทนจำหน่ายอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม
5. กำหนดอายุของผู้ซื้อว่า ควรมีอายุไม่ต่ำกว่ากี่ปี
6. รัฐต้องไม่ดำเนินการใด ๆ เพื่อสนับสนุนส่งเสริม หรือประชาสัมพันธ์อันจะเป็นการชักนำเพื่อให้ ประชาชนมัวเมากับการซื้อสลากกินแบ่ง หรือทำให้ผู้ซื้อรายใหม่ ๆ เกิดขึ้น
7. รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวงวัฒนธรรม หรือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นต้น ต้องดำเนินการรณรงค์และ ให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อเลิกเล่นการพนันในทุกรูปแบบ โดยจัดสรรงบประมาณเพื่อรณรงค์ให้ เพียงพอและต่อเนื่อง เสมือนการรณรงค์เพื่อเลิกเหล้าและบุหรี่ เป็นต้น”

(พระมหาทองดี ปญญาวิโร. 2550 : สัมภาษณ์)

2.1.5 ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมของภาคสังคม และประชาชน

จากการสำรวจเอกสาร กฎหมาย ระเบียบของโครงการหอยบนดินนั้นจะเห็น ว่าเจ้าหน้าที่ซึ่งดำเนินการในเรื่องหอยนั้น จะเป็นพนักงานของรัฐ และในส่วนความจำเป็นของการ เข้าไปมีส่วนร่วมของภาคประชาชนนั้นหากจะนำหลักธรรมขึ้นมาเปรียบเทียบ จัดว่าขัดกับหลักธรรม เรื่องสัมมาอาชีวะ และอบายมุข ดังที่พระภิกษุฝ่ายวิชาการได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

“เรื่องอบายมุขนี้ ถ้าให้คนส่วนมากเข้ามีส่วนร่วมก็ไม่มีประโยชน์ยิ่งจะยุ่งยาก ไม่ควรจะให้คนจำนวนมากเข้าไปมีส่วนร่วม ควรจะรณรงค์ให้เล็กมากกว่า และน่าจะผลักดันนโยบายเกี่ยวกับอาชีพอื่น เพื่อช่วยเหลือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขายหวย เช่น คนพิการ ผลักดันโครงการสร้างอาชีพ ถึงจะยาวนาน 5 ปี 10 ปี ก็ยังเป็นประโยชน์มากกว่า”

(ผศ.ดร.พระมหาสมจินต์ สมมาบุญญ. 2550 : สัมภาษณ์)

และพระภิกษุฝ่ายบริหารกล่าวว่า

“ไม่ว่าจะเป็นคนพิการ หรือหน่วยงานไหนๆก็ไม่ควรจะไปมีส่วนร่วมให้มาก เพราะจะเป็นการเข้าไปยุ่งกับอบายมุขมากเกินไป”

(พระสุนทรธรรมาภรณ์. 2550 : สัมภาษณ์)

“ไม่เห็นจะมีประโยชน์อะไรที่จะให้คนเข้าไปมีส่วนร่วม เพราะแค่นี้ก็ยุ่งมาก ที่ยุ่งเพราะเต็มไปด้วยคดี 4 ประการ ขอเพียงแต่มีธรรมาภิบาลในการทำงาน แค่นี้ก็จะปลดปล่อยในเรื่องต่างๆแล้ว”

(พระครูสมุห์ณรงค์ชัย. 2550 : สัมภาษณ์)

“ยิ่งเปิดให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมมาก ยิ่งจะแสดงให้เห็นว่าหวยมีโอกาสเลืกยากขึ้น เพราะยิ่งคนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับมาก มันก็จะกลายเป็นสิ่งที่สังคมขาดไม่ได้”

(พระครูสมุณห์ธรรมธาดา. 2550 : สัมภาษณ์)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งให้เห็นว่าการเข้าไปมีส่วนร่วม อาจจะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ในกิจการงานอื่น แต่ในเรื่องหวยนี้ซึ่งจัดเป็นเรื่องอบายมุขโดยตรงไม่ควรให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมให้มากจะยิ่งเป็นการดี

2.1.6 ด้านการดำเนินการเพื่อลดการขายเกินราคา

การวิจัยในด้านการขายสลากเกินราคา นี้ไม่ว่าจะมองตามหลักของทางโลก หรือทางธรรม ก็ล้วนแล้วแต่ผิดทั้งนั้น ทางโลกถือว่าผิดกฎหมายเกี่ยวกับการขายเกินราคา ส่วนทางธรรมก็ถือว่าขัดกับหลักความสันโดษ ยินดีตามที่ตัวเองได้ คือว่ามีความพอเพียง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ข้อคือ

1. ยถารูปสันโดษ คือ ยินดีตามที่เหมาะแก่ฐานะของตัวเอง

2.ยถาลาภสันโดษ คือ ยินดีตามที่ได้ตัวเองได้ คือการได้ที่สมเหตุสมผล ก็ดีใจตามการได้นั้น

3.ยถาพลสันโดษ คือ ยินดีตามความรู้ความสามารถที่เรา มี
อีกทั้งตกอยู่ภายใต้อำนาจโลกะ หรือความโลภ คือ ความอยากได้ในทางทุจริตในทางไม่ชอบ ไม่ถูก อยากได้ อยากมี อยากเป็น ในสิ่งที่ไม่ใช่ของตน ไม่พอใจในสิ่งที่ตนเองมี เป็นต้นเหตุให้คนกระทำความผิด

โลภะนั้น จัดเป็นมลทินภายใน เป็นศัตรูภายใน ก่อความเสียหาย ทำให้ใจกำเริบ คนรู้เท่าไม่ทันว่ามันเป็นภัยที่เกิดขึ้นข้างใน พอความโลภเข้าครอบงำ เวลานั้นมีแต่ความมืดตื้อ มีจิตถูกโลภครอบงำแล้วยอมหาเรื่องก่อความทุกข์แก่ผู้อื่น ซึ่งพระภิกษุฝ่ายวิชาการได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า

“ในเรื่องการขายเกินราคานี้ เหตุผลส่วนหนึ่งมาจากสื่อด้วย เมื่อสื่อนำเสนอข่าวมาก ทำให้ความต้องการมากขึ้น คนขายก็ถือโอกาสขึ้นราคา ซึ่งในเรื่องนี้ จัดเป็นเรื่องของกิเลส ความโลภอยากได้เกินอาชีพของตัวเอง การขายห่วยก็ถือว่าเป็นอาชีพที่ไม่เหมาะสมอยู่แล้ว การขึ้นราคาให้ห่วยแพงขึ้นก็ยิ่งเป็นการทำให้ขัดกับหลักของจริยธรรมของคนค้าขายไปอีก ดังนั้นคนขายต้องมีจริยธรรมยึดมั่นในหน้าที่ของตน ว่าสังคมกำหนดว่าซื้อมาเท่านี้ ขายเท่านี้ กำไรเท่านี้”

(ผศ.ดร.พระมหาสมจินต์ สมมาปัญญา. 2550 : สัมภาษณ์)

และพระภิกษุฝ่ายบริหารก็มีความคิดเห็นในลักษณะเดียวกัน

“ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายขายเกินราคาก็ต้องหยุดความอยากได้ที่เกินพอดี ถ้าหยุดความอยากได้เกินพอดีมันก็จะหายไป เพราะคนขายอยากได้กำไรมากๆ คนซื้ออยากได้เลขเด็ดๆ โดยเฉพาะเลขเด็ดๆนี้แหละสำคัญ ถ้าไม่มีแล้วเรื่องนี้ก็จะพลอยลดยไปด้วย”

(พระราชวิมลเมธี. 2550 : สัมภาษณ์)

และอีกมุมมองหนึ่งของพระภิกษุฝ่ายบริหาร

“ตรงนี้เป็นปลายเหตุแล้วสำหรับเรื่องสลากเกินราคา ต้องไปดูที่ต้นเหตุว่าเริ่มแรกระบบการดำเนินการมันโปร่งใสหรือเปล่า ยี่สิบห้า ปีแล้ว ยังไง ไม่มีการยึดเงินใต้โต๊ะเกี่ยวกับการขอรับสลากก่อนนะ ต้องขจัดตรงนี้ก่อน แล้วก็ลงจับพวกที่ขายเกินราคาซัก 2-3 ราย ต่อจากนั้นความเที่ยงธรรมก็จะเริ่มปรากฏแล้วที่สุตก็ลงนำหลักทางศาสนา คือ อคติ 4 ไปปฏิบัติ”

(พระครูสมุห์ชัยณรงค์. 2550 : สัมภาษณ์)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ชี้ให้เห็นว่า เพราะการอยากได้เกินมี ทั้งในส่วนของคนรับสลาก คนขาย และคนซื้อ เมื่อต่างยังมีความอยากได้เกินที่ตัวเองมี อยากมี เหมือนที่คนอื่นมี ก็ยังยากที่จะทำให้การขายสลากเกินราคาหายไปได้

2.1.7 ด้านสลากอัตโนมัติในอนาคต

จากการสอบถามถึงรูปแบบการขายหวยในอนาคต ซึ่งรัฐบาลกำลังศึกษาถึง ผลในส่วนต่างๆอยู่นั้น จัดเป็นรูปแบบที่สนับสนุนให้ประชาชนเล่นหวยมากขึ้น หากจะนำหลักธรรม ขึ้นมาเปรียบเทียบ จัดว่าขัดกับหลักธรรมเรื่องอบายมุข ข้อที่ว่าด้วยห้ามเล่นการพนัน ซึ่งพระภิกษุ ฝ่ายวิชาการได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“ถ้าหากมีสลากอัตโนมัติ ยังจะทำให้คนเล่นหวยหนักเพิ่มขึ้นอีก คนที่ไม่เคยเล่นก็จะพลอยเล่น เพราะความสะดวกในการซื้อ ควรที่จะไม่ให้การเล่นที่เป็นอบายมุขแผ่ขยายมากกว่าที่จะมาทำการ พัฒนาให้แผ่ขยายไป”

(ผศ.ดร.พระมหาสมจินต์ สมมาปญฺญ. 2550 : สัมภาษณ์)

และพระภิกษุฝ่ายบริหารก็มีแนวคิดเหมือนกันว่า

“หากจัดให้มีการขายแบบอัตโนมัติหรือแบบออนไลน์มีผลเสียแน่นอน เพราะตอนนี้คนหลงหวยแล้ว คนไม่มีสติแล้ว ยิ่งจะสนับสนุนให้สะดวกสบายก็ยิ่งจะไปกันใหญ่ ซื้อง่ายขายคล่องมันก็นั่นอยู่แล้ว”

(พระราชวิมลเมธี. 2550 : สัมภาษณ์)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ชี้ให้เห็นว่า การขายหวยแบบที่มี อยู่นั้นก็นับว่าส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสังคมอยู่แล้ว ถ้ารัฐดำเนินการสลากอัตโนมัติให้เกิดขึ้นมา “จะมีความสะดวกในการซื้อ ทำให้ประชาชนเล่นหวยง่ายขึ้นกว่าเดิม เป็นการสนับสนุนให้ประชาชน มัวเมาในอบายมุข” (พระครูโสภณธรรมวิภาช. 2550 : สัมภาษณ์) ยิ่งจะกระทบต่อสังคม เพราะเมื่อ คนไม่มีวินัยเรื่องการเงิน ก็จะไปกดไปซื้อจากตู้ยูนิตนั่นแหละ ยิ่งจะลามไปถึงเยาวชน เหมือน กับห้าม เยาวชนสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า ก็เห็นเด็กสูบบุหรี่ ดื่มเหล้าเหมือนเดิม นี่แหละผลของมัน” (พระครูสมุห์ชัย ณรงค์. 2550 : สัมภาษณ์)

2.1.7 ด้านสื่อ

สถาบันสื่อนี้ ถือว่าเป็นสถาบันที่ส่งผลต่อสังคมโดยตรง เพราะเป็นสถาบันที่ส่งข่าวให้สังคมรับรู้ข่าวสารในเรื่องต่างๆ และในการเสนอข่าวเรื่องห่วยของสื่อเหล่านั้นส่วนมากจะเป็นการเสนอในส่วนที่ชี้้นำให้คนสนใจ ซึ่งจัดเป็นการชักนำ ชักชวน ให้สังคมหลงไหลห่วยชะส่วนมาก หากจะนำหลักธรรมขึ้นมาเปรียบเทียบ จัดว่าขัดกับหลักธรรมเรื่องตัณหา ดังที่พระภิกษุฝ่ายวิชาการได้กล่าวไว้ว่า

“ในสมัยอดีตเรื่องห่วยไม่ค่อยจะถูกนำเสนอทางสื่อมากนัก เพราะในอดีตรางวัลที่ให้ถึงจะมาก แต่ก็ไม่มากมายเหมือนห่วยบนดิน เมื่อก่อนเฉพาะคนจนที่เล่นห่วยใต้ดิน คนที่พอมีฐานะมีรายได้ก็จะซื้อลอตเตอรี่ แต่พอมีห่วยบนดินทั้งคนจนทั้งคนรวยต่างก็ซื้อกันทั้งนั้น ถือว่าเป็นการกระตุ้นให้เกิดความอยาก อิจฉาริษยา อยากถูกเหมือนคนอื่น โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ซึ่งถือว่าเป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนทุกระดับ จัดว่าเป็นข้อเสีย และมีผลกระทบต่อวิถีชีวิต ทศนคติของสังคม ช้ำยังทำให้เหมือนเป็นแพชชั่น ซึ่งเรื่องอบายมุขนั้น สื่อไม่ควรจะนำเสนอด้วยซ้ำไป และน่าจะลองติดตามดูว่าคนที่ถูกห่วยแจ็กพอดนั้น ผ่านไป 4 ปีแล้ววิถีชีวิตของเขาเป็นยังงั เพื่อจะนำมาให้สังคมได้รับทราบ น่าจะได้ประโยชน์มากกว่า”

(ผศ.ดร.พระมหาสมจินต์ สมมาบุญญ. 2550 : สัมภาษณ์)

ฝ่ายพระภิกษุฝ่ายบริหารแสดงความคิดเห็นไว้ว่า

“สื่อที่มีส่วนที่ดีคือ ทำให้คนเห็นถึงความโปร่งใสของการดำเนินการ แต่ในข้อเสีย คือทำให้คนต้องมัวเมา ยึดติดอยู่อยู่กับห่วยตลอด เพราะสื่อนำเสนอข่าวเหมือนเป็นซุสให้ยิ่งมัวเมายิ่งขึ้น เป็นการสนับสนุนให้ประชาชนเสียโอกาสในการทำงานอย่างอื่นที่เป็นประโยชน์กับตัวเองและครอบครัว เพราะคนที่เล่นส่วนใหญ่เห็นคนอื่นรวย ก็พลอยหวังลมๆแล้งๆ เป็นการทำให้สังคมอ่อนแอลงไปด้วย”

(พระราชวิมลเมธี. 2550 : สัมภาษณ์)

และอีกรูปก็ได้แสดงความคิดเห็นว่า

“สื่อเป็นตัวชี้้นำ พุดนำทุกอย่าง คนบริโภคไม่มีโอกาสได้ร้องเรียกว่าต้องการอะไร ยิ่งสื่อออกข่าวสารเกี่ยวกับห่วยมากเท่าไร ก็ยิ่งจะเป็นการชี้้นำ ชักชวนให้สังคมสนใจห่วยมากขึ้น”

(พระครูวิมลศีลคุณ. 2550 : สัมภาษณ์)

และยังมีอีกรูปหนึ่งก็ได้แสดงกล่าวไว้เช่นเดียวกันว่า

“ไม่เห็นด้วยที่สื่อจะนำเสนอเรื่องอบายมุข หวย หรือการพนันบ่อยๆ เพราะจะทำให้ประชาชนคุ้นเคย และสนใจ ดูตัวอย่าง ชาวบ้านที่อาตมาได้สอบถามถึงข่าวสารต่างๆที่ออกทางทีวี วิทยู ไม่ค่อยจะรู้หรอก แต่พอเรื่องหวยห่วยก็ตั้งหน้าตั้งตาฟังเหลือเกิน มันก็ทำให้ชาวบ้านหมกมุ่นในเรื่องหวย ควรที่จะเอาเวลา หรือเนื้อที่ในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับอบายมุขไปใช้ในทางที่ดีกับสังคมมากกว่า”

(พระครูสุเมธธรรมธาดา. 2550 : สัมภาษณ์)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ชี้ให้เห็นว่า การนำเสนอข่าวนั้น จัดเป็นตัวกิเลสสำหรับประชาชนคนเสพทั้งหลาย เพราะทำให้เกิดความอยากได้ อยากมี อยากเป็น ตามที่ข่าวเสนอ ซึ่งสื่อควรจะนำเสนอสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคมมากกว่าที่เป็นอยู่

2.2 ด้านบทบาทจุดยืนของสถาบันพุทธศาสนา

ในส่วนนี้จะแสดงผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับจุดยืนของพุทธศาสนาในวิกฤตศรัทธาเช่นนี้ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติ ซึ่งพระภิกษุฝ่ายวิชาการได้เสนอว่า

“จุดยืนของสถาบันทางพระพุทธศาสนาจะต้องมั่นคงต่อคำสอนของพระพุทธองค์ ผู้เป็นพุทธบิดา ซึ่งได้วางหลักไว้ว่า บุคคลผู้เป็นสาวกย่อมไม่เสพทางเสื่อมแห่งโกศะ 6 หรือ “**อบายมุข 6**” หมายถึง ช่องทางของความเสื่อม, ทางแห่งความพินาศ, เหตุย่อยยับแห่งภคทรัพย์ ได้แก่

1. ติดสุราและของมีนเมา
2. ชอบเที่ยวกลางคืน
3. ชอบเที่ยวดูการละเล่น
4. ติดการพนัน
5. คบคนชั่ว
6. เกียจคร้านการงาน

นอกจากนี้ จะต้องมียุทธศาสตร์สำคัญในการเป็นผู้นำเพื่ออบรมสั่งสอนประชาชน ให้เห็นโทษของการเล่น การพนันในทุก ๆ รูปแบบ ควรจะให้มีการรณรงค์เพื่อลด, ละ หรือเลิกการพนันอันเป็นมัจฉาอาชีวะ เพื่อมาประกอบสัมมาอาชีวะ ตามหลักธรรม 3 ประการ คือ ครองตน ครองคน ครองงาน”

(พระมหาทองดี ปญฺญาวชิโร. 2550 : สัมภาษณ์)

และอีกท่านหนึ่งได้แสดงไว้ว่า

“คิดว่าพระเราตั้งแต่พระผู้ใหญ่ไล่ลงมา เราควรจะต้องต้านอบายมุขและแนะนำประชาชนให้รู้ถึงโทษ ภัย และผลเสียของการติดอบายมุข เล่นพนัน หรือจะมีการคัดค้านอย่างที่มีคนมาแล้วอันนั้นก็สิ่งที่ดี ก็จะทำให้ประชาชนเห็นว่าพระนี่เอาจริงเอาจัง ทำหน้าที่รักษาคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ ตอนแรกอาจ

จะกระทบพระมั่ง อัจฉริยะดียวมั่ง 5 ปี 10 ปี แต่นานๆไปเขาจะเห็นคุณงามความดีของ พุทธศาสนา และเข้าใจสิ่งที่เราทำเอง”

(พระเทพโกศล. 2550 : สัมภาษณ์)

พระภิกษุฝ่ายบริหารได้แสดงไว้อย่างน่าสนใจว่า

“ตามความเป็นจริงแล้ว หากคนศึกษาพระธรรมวินัยจริงๆ ทุกอย่างที่เป็นข้อห้ามข้อบังคับพระพุทเจ้า ได้ตรัสไว้แล้ว เพียงแค่นำไปปฏิบัติเท่านั้น แต่คนเราบางที่ไม่ได้ศึกษา หรือบางทีชอบสิ่งที่เป็นกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ดังนั้นถ้าหากมีกฎ ระเบียบไว้เป็นตัวบทกฎหมายก็เห็นสมควร”

(พระราชวิมลเมธี. 2550 : สัมภาษณ์)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งให้เห็นว่า พระพุทธศาสนาดำรงอยู่มา ได้ 2550 ปี เป็นการบ่งบอกว่าเป็นสถาบันที่มีความจริงในด้านหลักธรรม ขอเพียงแค่ประชาชนทุกคนนำหลักธรรมไปปฏิบัติจริงๆ จะคนละข้อหรือสองข้อ หรือยิ่งมากได้ยิ่งดี ก็จะเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง แก่สังคม แก่ประเทศชาติ และแก่โลกนี้

2.2.1 มหาเถรสมาคม

ในส่วนของสถาบันหลักของคณะสงฆ์คือมหาเถรสมาคมนั้น จัดเป็นคณะบริหารที่มีอำนาจบังคับบัญชาคณะสงฆ์ทั่วสังฆมณฑล ดังนั้นการแสดงออกของมหาเถรสมาคมแต่ละครั้ง แต่ละอย่าง แต่ละเรื่องย่อมได้รับการสนใจจากสังคม ดังนั้นพระภิกษุฝ่ายวิชาการมีความคิดเห็นว่า

“มีประกาศของสมเด็จพระสังฆราช ห้ามพระไปห่วย ให้อห่วย แต่ไม่ได้ห้ามให้พระเล่นห่วย ดังนั้นน่าจะมีกฎ หรือ ระเบียบเกี่ยวกับเรื่องอบายมุขให้ชัดเจน และมีคนคอยดูแลเรื่องกฎระเบียบให้ดำเนินไปได้ และควรมีบทบาทต่อสังคมในเรื่องอบายมุขมากกว่าที่เป็นมา คือ

- 1.ในการเทศน์ อบรม ในที่ต่างๆ ควรมีสักเรื่องที่พูดให้ประชาชนได้ฟังเรื่องอบายมุข และควรพูดไปตลอด
- 2.สถานะ บทบาท จุดยืนของศาสนบุคคลคือพระภิกษุ สามเณร ต้องกล้านำเสนอความคิดเห็นว่า อบายมุขผิดหลักธรรม
- 3.ควรมีกระบอกเสียงของมหาเถรสมาคม ที่มีความรู้ความสามารถและเป็นที่ยอมรับนับถือ พูดออกสื่อ”

(ผศ.ดร.พระมหาสมจินต์ สมุมาบุญญ. 2550 : สัมภาษณ์)

ในส่วนพระภิกษุฝ่ายบริหารก็เสนอความคิดเห็นว่า

“ในส่วนของมหาเถรสมาคมน่าจะมีคำสั่งมายังว่า ให้วัดช่วยกันรณรงค์ว่า การพนันทุกอย่างเป็นอบายมุข และบอกถึงโทษของอบายมุข เพราะพระพุทธรูปเจ้าก็ทรงตรัสไว้ว่า การพนันทุกอย่างเป็นเครื่องฉิบหาย และควรจะมีการดำเนินการตามหลักของกาพัฒนาคือ เริ่มต้น ดัดต่อ ดัดตาม”

(พระสุนทรธรรมาภรณ์. 2550 : สัมภาษณ์)

และอีกรูปแสดงความคิดเห็นว่า

“มหาเถรสมาคมควรจะประกาศชี้ถึงผลเสียหรือโทษของอบายมุข โทษของการพนันให้ประชาชนได้รู้ตามหลักพุทธศาสนา แต่ในเรื่องของหวน้นมหาเถรสมาคมไม่ควรห้าม หรือไม่ควรสนับสนุน ควรวางตัวเป็นกลาง”

(พระครูสุจิตธรรมวิมล. 2550 : สัมภาษณ์)

แต่ก็มีความคิดเห็นที่เป็นอีกแนวทางหนึ่งคือ

“โดยส่วนตัวแล้ว คิดว่าไม่ควรจะนำเรื่องนี้เข้าไปเกี่ยวกับมหาเถรสมาคม และมหาเถรสมาคมก็ควรวางตัวเป็นกลาง ไม่สนับสนุน ไม่ห้าม เหตุก็เพราะ 1. คนทุกคนสามารถทำความดีด้วยตนเองได้ 2. ส่งเสริมให้คนอื่นทำความดีได้ 3. อนุโมทนาที่คนอื่นทำดี”

(พระครูสุนทรธรรมธาดา. 2550 : สัมภาษณ์)

ในส่วนฆราวาสผู้มีความรู้ทางด้านศาสนาแสดงความคิดเห็นไว้ว่า

“ครอบบรมบุคลากรทั้งที่เป็นนักบวชและศาสนิกชนให้มีความรู้ มีความสามารถ มีความเข้มแข็ง เมื่อศาสนามีบุคลากรที่เข้มแข็ง จึงให้ศาสนาค่อยๆชี้แนะประชาชนให้ละ ละ เลิก อบายมุข และควรดำเนินไปเรื่อยๆ เพราะเหตุที่ว่าประชากรเกิดขึ้นมาเรื่อยๆ จะให้ทุกคนรู้เหมือนกันหมดไม่ได้ จึงต้องค่อยสั่งสอนกันไปอย่างต่อเนื่อง”

(ศ.กীরติ บุญเจือ. 2550 : สัมภาษณ์)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ชี้ให้เห็นว่า ศาสนาพุทธนั้นจัดว่าเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่ในประเทศไทยนับถือ แต่การนับถือนั้นเป็นการนับถือในนาม การนับถือ

โดยการเข้าไปศึกษาข้อวัตรปฏิบัติจริงๆนั้นมีน้อย ดังนั้นข้อดี ข้อเสีย ในส่วนต่างๆตามหลักธรรมของพุทธศาสนานั้น คนส่วนใหญ่ไม่รู้ หากมหาเถรสมาคมจะแสดงบทบาทอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้สังคมได้รับทราบถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนาก็น่าจะเป็นส่วนที่ดี

2.2.2 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ในส่วนของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาตินั้น โดยหลักการแล้วหน้าที่และบทบาทในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนานั้น พระภิกษุฝ่ายวิชาการได้ให้ความคิดเห็นว่า

“สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยหลักการนำตัวให้เป็นเลขา เป็นลูกศิษย์ของมหาเถรสมาคม และควรแสดงบทบาท จุดยืน เพื่อให้ประชาชนลด ละ เลิกอบายมุข อีกทั้งยังน่าจะทำงานร่วมกับมหาเถรสมาคมด้วย คือ เมื่อมหาเถรสมาคมมีมติให้ทำอะไร สำนักงานพุทธศาสนาก็ควรจะช่วยสนับสนุนนำไปเสนอข่าวทางสื่อ หรือเมื่อมีกระบอกเสียงของมหาเถรสมาคม ก็แจ้งไปแก่อีกสื่อต่างๆ ให้ได้รับทราบ เพราะหลายครั้ง ทั้งที่มีมติอะไรต่างๆ แต่เมื่อสื่อไม่ได้สนใจไม่นำเสนอ ผลที่ได้ก็น้อย จุดตรงนี้สำนักงานพุทธศาสนาควรจะเข้ามาช่วยผลักดัน อำนาจความสะดวกโดยการชักชวนสื่อให้เข้ามานำเสนอ ดังนั้นจะถือว่าเป็นการทำงานตามหน้าที่ ทำงานให้เหมาะสมกับตำแหน่ง”

(ผศ.ดร.พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ, 2550 : สัมภาษณ์)

พระภิกษุฝ่ายบริหารได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า

“ว่าตามหลักจริงๆแล้ว สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติต้องทำหน้าที่รับใช้พระ คอยให้บริการความสะดวกในกิจธุระของคณะสงฆ์ เมื่อคณะสงฆ์มีมติออกมาเช่นไร ก็ชวนช่วยในการดำเนินการตามนั้น นี่คือหน้าที่ของสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ”

(พระสุนทรธรรมาภรณ์, 2550 : สัมภาษณ์)

และบางรูปได้กล่าวไว้ว่า

“สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ ก็ทำหน้าที่กระจายข่าวตามมติที่มหาเถรสมาคมได้ออกไปยังประชาชน ไปยังวัดวาอารามต่างๆ”

(พระสุจิตธรรมวิมล, 2550 : สัมภาษณ์)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งให้เห็นว่า โดยแท้จริงแล้ว หน้าที่ บทบาท ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาตินั้น คือการทำหน้าที่ตามที่มหาเถรสมาคมกำหนดไว้ โดยคอยอำนวยความสะดวกในสิ่งที่คณะสงฆ์ทำไม่สะดวก

2.2.3 สถาบันการศึกษา

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ในส่วนของสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์นอกจากกองบาลีสนามหลวง และ กองธรรมสนามหลวงแล้ว มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยจัดเป็นสถาบันที่ผลิตบุคลากรทางพุทธศาสนาให้มีความรู้ทั้งทางโลกทั้งทางธรรม เพื่อช่วยประคับประคองพระธรรมวินัยให้ดำเนินไป เหมือนนารรถไฟช่วยยัด ประคองให้ตัวรถไฟไปถึงจุดหมายได้ฉะนั้น ในส่วนนี้พระภิกษุฝ่ายวิชาการได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า

“สถาบันศึกษาน่าจะเป็นผู้แทนของมหาเถรสมาคมได้ เพราะทางผู้หลักผู้ใหญ่ก็ได้ให้ โอกาสเข้าประชุมในมหาเถรสมาคมด้วย จึงควรจะเป็นกระบอกเสียงของมหาเถรสมาคมด้วย หรือควร จะมีการแต่งตั้งผู้แทนเพื่อจะได้ออกมาแสดงบทบาท ความคิดเห็นในเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม สรุป ควรดำเนินการอย่างน้อยๆ 2 ประการคือ

1. กำหนดตัวบุคคลเพื่อเป็นตัวแทนในการแสดงความคิดเห็น ในเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม
2. หาช่องทางเอกสารไปสื่อ เอกสารให้เข้าถึงสังคม”

(ผศ.ดร.พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ. 2550 : สัมภาษณ์)

พระภิกษุฝ่ายบริหารกล่าวว่า

“เชื่อว่าเมื่อมหาเถรสมาคมมีกฎออกมา ทั้งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัยก็นำไปปฏิบัติตามอยู่แล้ว”

(พระสุนทรธรรมาภรณ์. 2550 : สัมภาษณ์)

และบางรูปกล่าวว่า

“สถาบันการศึกษาควรจะเน้นการเรียนการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องอบายมุขโดยเฉพาะ และน่าจะมีการ สอดแทรกลงในแต่ละวิชา เพื่อจะได้ให้ทั้งครูและนักศึกษาได้คิด ได้สนทนากันให้บ่อย และจะได้ช่วยหา แนวทางในการแก้ไข”

(พระครูสุจิตธรรมวิมล. 2550 : สัมภาษณ์)

ส่วนพระวาสาผู้มีความรู้ทางด้านศาสนากล่าวว่า

“ควรอบรมบุคลากรทั้งที่เป็นนักบวชและศาสนิกชนให้มีความรู้ มีความสามารถ มีความเข้มแข็ง เมื่อศาสนามีบุคลากรที่เข้มแข็ง จึงให้ศาสนาค่อยๆชี้แนะประชาชนให้ละ ละ เลิก อบายมุข และควรดำเนินไปเรื่อยๆ เพราะเหตุที่ว่าประชากรเกิดขึ้นมาเรื่อยๆ จะให้ทุกคนรู้เหมือนกันหมดไม่ได้ จึงต้องค่อยสั่งสอนกันไปอย่างต่อเนื่อง”

(ศ.กิริติ บุญเชื้อ. 2550 : สัมภาษณ์)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ชี้ให้เห็นว่า ทุกสถาบันทางพุทธศาสนาควรจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ต่างช่วยประคับประคองกันไป เพื่อดำรงหลักธรรมและแนะนำหลักธรรมให้ประชาชนได้เข้าใจ

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัยเรื่อง “นโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวของรัฐบาลที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมทางพุทธศาสนา” มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวของรัฐบาลที่มีต่อ สภาพเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล และผลกระทบต่อพฤติกรรมของพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้แยกทำการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้คือ บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในฝ่ายของศาสนา และในฝ่ายของฆราวาส

ในการสัมภาษณ์จะมีการแบ่งการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ฝ่ายศาสนา

1.1 พระภิกษุฝ่ายบริหาร จำนวน 9 รูป

1.2 พระภิกษุฝ่ายวิชาการ จำนวน 5 รูป

2. ฝ่ายฆราวาส

2.1 ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านศาสนา จำนวน 1 คน

2.2 บุคคลทั่วไป จำนวน 2 คน

สรุปผลการวิจัย

1. ส่วนเอกสาร

ในส่วนนี้จะเป็นการสรุปข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เศรษฐกิจและสังคม นโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัว

ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจและสังคมกับสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

จากสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยในอดีตเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้รัฐบาลต้องดำเนินการสลากกินแบ่งขึ้นมา แยกเป็นหัวข้อหลักๆคือ เพื่อหารายได้เข้ารัฐ และเพื่อหารายได้ไปใช้สาธารณะประโยชน์

ความสัมพันธ์ระหว่างสำนักงานสลากกินแบ่ง กับนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย

2 ตัวและ 3 ตัว

สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลเห็นควรสนับสนุนนโยบายป้องกันและปราบปรามธุรกิจนอกกฎหมายของรัฐบาล จึงขอเสนอให้มีการออกสลากและจำหน่ายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว

ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจและสังคม กับ นโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัว

เนื่องจากรัฐบาลได้เล็งเห็นว่าหวยใต้ดินเป็นเศรษฐกิจนอกระบบที่มีเงินหมุนเวียนเป็นจำนวนมาก จึงได้พยายามเข้ามาลดบทบาทความสำคัญลง เพื่อที่จะนำเงินนอกระบบนี้ทำถูกกฎหมายและรัฐสามารถบริหารและกำกับดูแลได้

ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัว กับ เศรษฐกิจและสังคม

จากการดำเนินการเกี่ยวกับนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวของรัฐบาล อาจกล่าวได้ว่าการดำเนินการประสบผลสำเร็จในแง่ที่ทำให้หวยบนดินเป็นที่นิยมของประชาชน และทำให้รัฐบาลมีรายได้แน่นอนมีได้หมายความว่าทำให้หวยใต้ดินหมดไป แต่กลับทำให้เกิดกลุ่มผู้เล่นหน้าใหม่เพิ่มขึ้น คือเด็กนักเรียน นักศึกษาทั้งในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างสำนักงานสลากกินแบ่ง กับเศรษฐกิจและสังคม

จากการดำเนินการของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เงินรายได้จากการออกสลากบำรุงการกุศลแต่ละโครงการได้พัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับ ความเป็นอยู่ ของประชาชนชาวไทยให้ดีขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ประโยชน์ในทางตรง

ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัว กับ สำนักงานสลากกินแบ่ง

จากการดำเนินการสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเกี่ยวกับนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัว ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกันของสังคม ทั้งในส่วนที่เห็นด้วยว่ามีผลดี และในส่วนที่ไม่เห็นด้วยว่ามีผลเสีย ในส่วนผลดีก็คือรัฐบาลมีงบประมาณในการดำเนินงานในส่วนผลเสียคือทำให้ประชาชนตกอยู่ภายในอบายมุข

2. การสัมภาษณ์

จะเป็นการสรุปการสัมภาษณ์เกี่ยวกับผลกระทบของนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัวต่อหลักธรรมทางพุทธศาสนา

1.ด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคม

จากการศึกษานโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวของรัฐบาลนั้น จะพบว่าในส่วนเศรษฐกิจและสังคมได้รับผลกระทบหลากหลายอย่าง ซึ่งแต่ละอย่างนั้นก็จัดว่าขัดกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาทั้งนั้น คือ ขัดกับทิวฏฐัมมิกัตถประโยชน์ และ สันโดษ ดังนี้

1.1 ด้านเศรษฐกิจ

ขัดกับหลักธรรมในข้อทิวฏฐัมมิกัตถประโยชน์ ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน ซึ่งสามารถแยกเป็นข้อต่างๆได้ในด้านผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ ดังนี้คือ

ประเทศสูญเสียความสามารถทางการผลิต

ในส่วนนี้กล่าวได้ว่าเพราะขัดกับหลักทฤษฎีหมักตถประโยชน์ข้อที่ว่าด้วย อุตสาหกรรมสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่นในการประกอบกิจเลี้ยงชีวิตในสุรหน้าที่ของตน
หนี้ครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น

เพราะการไม่นำหลักทฤษฎีหมักตถประโยชน์ข้อที่ว่าด้วย อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา รักษาทรัพย์ที่ตนหามาได้ไม่ให้เป็นอันตรายคือ การรักษา รู้จักคุ้มครอง เก็บ รักษาไปปฏิบัติ จึงทำให้ประชาชนที่ยากจนซึ่งเป็นส่วนใหญ่ชอบเล่น

ผลต่อการกระจายรายได้

ในส่วนนี้นับว่าขัดกับหลักทฤษฎีหมักตถประโยชน์ทั้ง 4 ข้อ คือ

- 1.อุตสาหกรรมสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่นในการประกอบกิจเลี้ยงชีวิตในสุรหน้าที่ของตน
- 2.อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา รักษาทรัพย์ที่ตนหามาได้ไม่ให้เป็นอันตราย
- 3.กัลยาณมิตรตตาคบเพื่อนดี
- 4.สมชีวิตา เลี้ยงชีพพอประมาณ พอเพียงกับกำลังทรัพย์ที่ตนหามาได้

1.2 ด้านสังคม

ในส่วนนี้ขัดหลักธรรมที่เหมาะสมกับสังคม คือ สันโดษ ความพอใจด้วยของของตนที่มีอยู่และได้มา ซึ่งจัดเป็นสัลเลขธรรม คือ ธรรมเครื่องขัดเกลากิเลส ทำให้เบากายเบาใจได้ดีมากประการหนึ่งแบ่งออกเป็น 3 คือ

- 1.ยถารูปสันโดษ คือ ยินดีตามที่เหมาะแก่ฐานะของตัวเอง
- 2.ยถาลาภสันโดษ คือ ยินดีตามที่ตัวเองได้ คือการได้ที่สมเหตุสมผล กิติใจตามการไต่ถาม
- 3.ยถาพลสันโดษ คือ ยินดีตามความรู้ความสามารถที่เรามี

ผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน

เพราะไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมเรื่องสันโดษ ข้อ ยถาลาภสันโดษ ในปี 2549 วัยรุ่นในระดับมัธยมและอุดมศึกษามีการเล่นหอยบนดินสูงถึงร้อยละ 20 คิดเป็นเยาวชน 1.5 ล้านคน ทั้งที่ก่อนจะมีหอยบนดินเยาวชนเล่นหอยประมาณร้อยละ 5 หอยบนดินจึงจัดได้ว่าเป็นการกระตุ้นให้เด็กติดการพนันเพิ่มขึ้นถึง 4 เท่า หรือเพิ่มขึ้น 1 ล้านคน

ผลกระทบต่อคนจน

เพราะไม่ปฏิบัติตามหลักสันโดษ ข้อ ยถาพล ดังนั้นคนเล่นหวยกันอย่างกว้างขวางในทุกชั้นรายได้ แต่เนื่องจากคนจนมีจำนวนมาก จึงอนุมานได้ว่าเงินจากการเล่นหวยมาจากคนจนเป็นส่วนใหญ่

ผลกระทบต่อการศึกษา อนาคตของชาติ

นับว่าขัดกับหลักธรรมเรื่องสันโดษทั้ง 3 ข้อ เพราะการที่รัฐอ้างว่า “การพนัน เป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำให้หมดไปได้ในสังคม จึงต้องมีการจัดระเบียบ” ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นต่อไปในอนาคตสิ่งผิดกฎหมายต่างๆที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ยาเสพติด ก็อาจจะทำให้ถูกกฎหมาย เช่นเดียวกัน หากเป็นเช่นนั้นแล้ว ในอนาคตการพนันอาจกลายเป็นเรื่องธรรมดา กลายเป็นวิถีประจำไปจริงๆ

2.ด้านสถาบัน กระบวนการ และพฤติกรรมของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

จากการศึกษาปัจจัยของนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ที่มีผลกระทบต่อหลักธรรมทางศาสนาพบว่า ปัจจัยทางด้านสถาบัน กระบวนการ และพฤติกรรมของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความขัดแย้งกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยการนำเสนอข้อมูลในส่วนนี้จะแยกการนำเสนอออก 2 ด้าน ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

การมีสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลนั้น ในทางพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ดีโดยส่วนตัว เพราะการพนันเป็นอบายมุขคือหนทางแห่งความเสื่อมความฉิบหาย โดยขัดกับหลักธรรมหลายข้อด้วยกันคือ

1. สัมมาอาชีวะ
2. เรื่องอบายมุข
3. เรื่องกรรมสิทธิ์ ความเชื่อในหลักกรรม คือเหตุและผล
4. สันโดษ ยินดีตามที่ได้ตัวเองได้ ความพอเพียง

2.1.1 ด้านผลดี ผลเสีย ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

หากมองตามมุมมองของพุทธศาสนาโดยตรงแล้ว การพนันไม่ว่าจะเป็นอย่างไรก็ดีแล้วแต่ จะเป็นสิ่งผิดกฎหมาย หรือถูกกฎหมายก็ผิดหลักธรรมทั้งนั้น โดยเฉพาะเรื่องอบายมุข เพราะไม่ทำให้เกิดประโยชน์กับบุคคลผู้เข้าไปเกี่ยวข้องโดยประการทั้งปวง หากแต่ว่า การจะมองเพียงมุมมองเดียวโดยขาดการมองในอีกหลายมุมจะทำให้เกิดผลกระทบในอีกหลายส่วน ซึ่งหน้าที่ในส่วนนี้จัดว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องคิดเปรียบระหว่างผลดี ผลเสีย ต่อสังคม ประเทศโดยรวม

2.1.2 ด้านความเหมาะสมในการดำเนินการ

หากจะเอาหลักกรรมทางพุทธศาสนามาเทียบกับสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล แล้วจะเห็นว่าสำนักงานนี้ไม่ควรที่จะดำเนินการต่อไปเพราะขัดต่อหลักกรรมเรื่องอบายมุข ข้อว่าด้วยการพนัน

2.1.3 ด้านผลดี ผลเสีย ของสลากพิเศษ ลอตเตอรี่ และหวยบนดิน

หากมองตามหลักกรรมทางพุทธศาสนาแล้ว จัดเป็นอบายมุขทั้งสิ้น คือทางแห่งความเสื่อมทั้งนั้น ส่วนเรื่องการค้าเงิน การขาย รางวัล ซึ่งหากมองตามมุมมองของหลักกรรมทางพุทธศาสนานั้น รูปแบบของลอตเตอรี่จะเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์มากกว่าหวยบนดิน แต่หากมองตามมุมมองของนักบริหารแล้ว หวยบนดินก็คงเป็นสิ่งที่ดีกว่าทั้งในด้านรายได้และการนำผลประโยชน์ไปใช้ในส่วนต่างๆ

ผลดี ผลเสีย

มุมมองในส่วนของลอตเตอรี่จะมีส่วนที่ดีกว่าหวยบนดิน ที่ว่าดีกว่านี้คือดีกว่าในด้านไม่สนับสนุนให้ประชาชนติดอยู่ในอบายมุขมากเกินไป ซึ่งจะแตกต่างกับหลักการของเศรษฐกิจศาสตร์ทั่วไปที่มุ่งหวังกำไรมากกว่า

ความเหมาะสมในการดำเนินการ

การจะดำเนินการต่อไปนั้นถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาลโดยตรงที่จะตัดสินใจดำเนินการหรือไม่ หากแต่การดำเนินการนั้นต้องเลือกพิจารณาดูว่าสิ่งไหนเป็นประโยชน์แก่สังคม แก่ประเทศโดยรวม สิ่งไหนที่ได้ประโยชน์ในบางส่วนแต่ทำให้ส่วนที่เหลือซึ่งเป็นส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบ แล้วก็ตัดสินใจให้เหมาะ ให้ควร

2.1.4 ด้านนโยบายของหวยบนดินที่ว่าด้วยการนำไปใช้สาธารณประโยชน์

การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบของนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ต่อหลักกรรมทางศาสนาพบว่า ปัจจัยทางด้านนโยบายของหวยบนดินที่ว่าด้วยการนำรายได้ไปใช้ในสาธารณประโยชน์ต่างๆ ขัดกับหลักกรรมว่าด้วยกรรมสิทธิ์ ความเชื่อในหลักกรรม

2.1.5 ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมของภาคสังคม และประชาชน

เป็นการขัดกับหลักกรรมว่าด้วยเรื่องสัมมาอาชีวะด้วย เพราะเป็นสิ่งที่ไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว

2.1.6 ด้านการดำเนินการเพื่อลดการขายเกินราคา

ทางโลกถือว่าผิดกฎหมายเกี่ยวกับการขายเกินราคา ส่วนทางธรรมก็ถือว่าขัดกับหลักความสันโดษ ยินดีตามที่ได้เองได้ คือว่ามีความพอ อีกทั้งตกอยู่ภายใต้อำนาจโลกะ หรือความโลภ

2.1.7 ด้านสลากอัตโนมัติในอนาคต

หากจะนำหลักกรรมขึ้นมาเปรียบเทียบ จัดว่าขัดกับหลักกรรมเรื่องอบายมุข ข้อที่ว่าด้วยห้ามเล่นการพนัน

2.1.8 ด้านสื่อ

การนำเสนอข่าวนั้นจัดเป็นตัวกิเลสสำหรับประชาชนคนเสพทั้งหลาย เพราะทำให้เกิดความอยากได้ อยากมี อยากเป็น ตามที่ข่าวเสนอ ซึ่งสื่อควรจะนำเสนอสิ่งที่เป็นประโยชน์ แก่สังคมมากกว่าที่เป็นอยู่หากจะนำหลักธรรมขึ้นมาเปรียบเทียบ จัดว่าขัดกับหลักธรรมเรื่องตัณหา

2.2 ด้านบทบาทจุดยืนของสถาบันพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาดำรงอยู่มาได้ 2550 ปี เป็นการบ่งบอกว่าเป็นสถาบันที่มีความจริงในด้านหลักธรรม ขอเพียงแต่ประชาชนทุกคนนำหลักธรรมไปปฏิบัติจริง ๆ จะคนละข้อหรือสองข้อ หรือยิ่งมากได้ยิ่งดี ก็จะเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง แก่สังคม แก่ประเทศชาติ และแก่โลกนี้

2.2.1 มหาเถรสมาคม

ศาสนาพุทธนั้นจัดว่าเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่ในประเทศไทยนับถือ แต่การนับถือนั้นเป็นการนับถือในนาม การนับถือโดยการเข้าไปศึกษาข้อวัตรปฏิบัติจริง ๆ นั้นมีน้อย ดังนั้น ข้อดี ข้อเสีย ในส่วนต่างๆตามหลักธรรมของพุทธศาสนานั้น คนส่วนใหญ่ไม่รู้ หากมหาเถรสมาคม จะแสดงบทบาทอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้สังคมได้รับทราบถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนาก็น่าจะเป็นส่วนที่ดี

2.2.2 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

โดยแท้จริงแล้ว หน้าที่ บทบาท ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาตินั้น คือการทำหน้าที่ตามที่มหาเถรสมาคมกำหนดไว้ โดยคอยอำนวยความสะดวกในสิ่งที่คณะสงฆ์ทำไม่สะดวก

2.2.3 สถาบันการศึกษา

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ทุกสถาบันทางพุทธศาสนาควรจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ต่างช่วย ประคับประคองกันไป เพื่อดำรงหลักธรรมและแนะนำหลักธรรมให้ประชาชนได้เข้าใจ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลกระทบของนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวของรัฐบาลที่มีต่อหลักธรรมทางพุทธศาสนา สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยในอดีตตั้งแต่ พ.ศ. 2378 ซึ่งประเทศไทยเกิดฝนแล้งทำให้ข้าวขาดแคลนมากพอ จนพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นห่วงว่าปัญหาฝนแล้งจะทำให้เงินทองหายาก และรัฐบาลเก็บภาษีได้น้อยลง จึงทรงให้จัดตั้งโรงหวยขึ้นอย่างเป็นทางการ ซึ่งระบบการหวยกลายเป็นแหล่งรายได้สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของรัฐบาล และกิจการสลากกินแบ่งในประเทศไทยก็ได้รับการพัฒนาปรับปรุงมาโดยลำดับ โดยมีการจัดตั้งเป็นสำนักงานสลากกินแบ่ง

รัฐบาลเมื่อ พ.ศ. 2517 มีวัตถุประสงค์เพื่อ ออกสลากกินแบ่งรัฐบาล จัดการโรงพิมพ์อันเป็นอุปกรณ์ในการพิมพ์สลากกินแบ่งรัฐบาล หรือพิมพ์สิ่งพิมพ์อื่นที่คณะกรรมการให้ความเห็นชอบ และกระทำการอื่นใดที่เกี่ยวข้องหรือที่เป็นประโยชน์แก่การดำเนินการของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งหลังจากนั้น สำนักงานสลากกินแบ่งก็ได้ทำการออกสลากเอง และมีหน่วยงานต่างๆขอทำการออกสลากเพื่อนำรายได้ไปใช้ในส่วนงานสาธารณะประโยชน์ต่างๆ ทำให้สรุปได้ว่าจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมทำให้รัฐบาลต้องดำเนินการสลากกินแบ่งรัฐบาล แยกเป็นหัวข้อหลักๆคือ เพื่อหารายได้เข้ารัฐ และเพื่อหารายได้ไปใช้สาธารณะประโยชน์

จากการดำเนินการสำนักสลากกินแบ่งรัฐบาล ตามหน้าที่ที่บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ.สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ.2517 นั้น ทำให้มีการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่รัฐและสาธารณะประโยชน์ โดยกำหนดการแบ่งส่วนรายได้ ค่าใช้จ่ายแบ่งเป็น เงินรางวัล 60% รายได้แผ่นดิน 28% ค่าใช้จ่ายในการบริหาร 12% สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล นำส่งเงินรายได้ตามที่บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ.สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ.2517 สมทบเป็นรายได้แผ่นดินเป็นประจำเพื่อให้รัฐนำไปใช้ในการบริหารและพัฒนา

และตั้งแต่ปี พ.ศ.2537 เป็นต้นมา เงินรายได้จากการออกสลากบำรุงการกุศลแต่ละโครงการได้พัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับ ความเป็นอยู่ ของประชาชนชาวไทยให้ดีขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ประโยชน์ในทางตรง เช่น การดำเนินงานของสภาอากาศไทย ในการสงเคราะห์ผู้ยากไร้ การก่อสร้างอาคารตรวจรักษาให้กับผู้ป่วย รวมทั้งการจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์แพทย์ที่มีประสิทธิภาพ การสนับสนุนการศึกษาสำหรับข้าราชการใน การเล่าเรียนยังต่างประเทศผ่านสำนักงาน ก.พ. การพัฒนากีฬาของชาติ และร่วมเป็นผู้สนับสนุนหลักในการหารายได้ในการจัดแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ ตลอดจนโครงการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดในระดับประเทศ

สำหรับประโยชน์ทางอ้อม จะเป็นเรื่องของ การสร้างงานเสริมอาชีพ โดยสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้จัดสรร สลากบำรุงการกุศลให้กับผู้พิการ และผู้ยากไร้อาชีพนำไปจำหน่าย โดยให้ส่วนลด 9% สำหรับผู้ขายที่พิการ และ 8% สำหรับผู้ขายทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ยากไร้ หลังจากได้มีการจัดตั้งสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ให้มีการออกล็อตเตอรี่เป็นประจำ การเล่นหวยจึงได้เปลี่ยนมาใช้เลขท้ายของล็อตเตอรี่เป็นการออกหวยแทนหวย ก ข แบบเดิม หวยแบบเดิมจึงกลายเป็นสิ่งผิดกฎหมาย แต่เนื่องจากการเล่นหวยได้ฝังรากลึกลงในหมู่ประชาชนเสียแล้ว ถึงแม้ว่าจะมีการยกเลิกหวยแบบเดิมและมีการออกสลากกินแบ่งรัฐบาลมาแทนที่ แต่ก็ยังมีคนจำนวนมาก ลักลอบเล่นหวยที่ผิดกฎหมายหรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า “หวยใต้ดิน” อยู่ตราប់กระทั่งปัจจุบัน

หวยใต้ดินเป็นธุรกิจผิดกฎหมาย เป็นการพนันที่ยึดถือผลการออกสลากกินแบ่งโดยรัฐบาลไทยเป็นหลัก หวยใต้ดินเป็นธุรกิจที่มีมูลค่ามหาศาล เป็นแหล่งรายได้ของผู้ที่ได้ชื่อว่าติดอันดับเศรษฐีหรือเป็นนักการเมืองชั้นนำของสังคมไทย หลายคนมีอำนาจและอิทธิพลสูง ประมาณการว่า

มูลค่าของหวยใต้ดินที่ซื้อขายกันทั้งหมด ใน พ.ศ. 2538 คิดเป็นเงิน 325,184 ล้านบาท หรือประมาณ ร้อยละ 8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ

ธุรกิจหวยใต้ดินเป็นธุรกิจที่ผิดกฎหมายมีความผิดในฐานะเล่นการพนันโดยไม่ได้รับอนุญาต มีโทษทั้งจำทั้งปรับ โทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือน จนถึง 3 ปี และปรับตั้งแต่ 500 บาท ถึง 5,000 บาท คนที่เล่นหวยใต้ดินส่วนใหญ่เป็นคนจนและมีระดับการศึกษาต่ำ โดยธุรกิจนี้มีเงินหมุนเวียนมหาศาลเกี่ยวข้องกับบุคคลมากมายและเกี่ยวข้องกับสังคมในหลายมิติ รวมทั้งเป็นธุรกรรมผิดกฎหมายที่สามารถดำรงอยู่และเติบโตมาได้ช้านาน

เนื่องจากได้เล็งเห็นว่าหวยใต้ดินเป็นเศรษฐกิจนอกระบบที่มีวงเงินหมุนเวียนเป็นจำนวนมาก จึงได้พยายามเข้ามาลดบทบาทความสำคัญลง เพื่อที่จะนำเม็ดเงินจำนวนมากนี้มากำหนดให้ถูกกฎหมาย จึงได้มีโครงการออกสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ คือ

1. เพื่อนำรายได้จัดสรรกลับคืนสู่สังคมเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนคนยากจน ในด้านการศึกษา การแพทย์
2. เพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์
3. เพื่อดำเนินการให้เป็นกิจการที่รัฐสามารถควบคุมและกำกับดูแลได้อย่างเหมาะสมตามกฎหมาย

นับตั้งแต่เริ่มจำหน่ายหวยบนดินจนถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าการดำเนินการจำหน่ายหวยบนดินของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ประสบผลสำเร็จในแง่ที่สามารถทำให้หวยบนดินเป็นที่ยอมรับของประชาชนในฐานะทางเลือกใหม่ของสินค้าหวย จะเห็นได้จากยอดขายสลากเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว ในปี 2547 มีมูลค่าถึง 33,168 ล้านบาท และปี 2548 มีมูลค่า 40,469 ล้านบาท

แต่นั้นก็ไม่ได้หมายความว่าหวยบนดินจะทำให้หวยใต้ดินหมดไป เพียงแต่ทำให้ลดการเล่นลงเท่านั้น และขณะเดียวกันผลจากการจำหน่ายหวยบนดินทำให้เกิดกลุ่มผู้เล่นหน้าใหม่เพิ่มขึ้น นอกเหนือจากกลุ่มที่เคยเล่นหวยใต้ดินมาก่อน ซึ่งกลุ่มผู้เล่นหน้าใหม่นี้ก็คือ เด็กนักเรียน นักศึกษา ทั้งในระดับมัธยมและอุดมศึกษา ทั้งนี้ก็เพราะว่าหวยบนดินหาซื้อได้ง่าย ราคาถูก โดยใช้เงินเพียงเล็กน้อยก็สามารถซื้อได้ และมีรางวัลล่อใจที่สูงดึงดูดคนทุกเพศ ทุกวัยได้ ถึงแม้ว่าทางฝ่ายรัฐบาลก็ได้ชี้แจงว่ารัฐบาลมีวัตถุประสงค์เพื่อนำรายได้จัดสรรกลับคืนสู่สังคมเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนคนยากจน ในด้านการศึกษา การแพทย์ สังคม และสาธารณประโยชน์และเพื่อดำเนินการให้เป็นกิจการที่รัฐสามารถ ควบคุมและกำกับดูแลให้ถูกต้องอย่างเหมาะสมตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามนโยบายนี้ก็มิได้สร้างผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจโดยที่รัฐบาลคาดไม่ถึง

จากการดำเนินการสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเกี่ยวกับนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกันของสังคม ทั้งในส่วนที่เห็นด้วยว่ามีผลดี และในส่วนที่ไม่เห็นด้วยว่ามีผลเสีย ในส่วนผลดีก็คือรัฐบาลมีงบประมาณในการดำเนินงานในส่วนผลเสียคือทำให้ประชาชนตกอยู่ภายในอบายมุข จะเห็นได้ว่า นโยบายของรัฐบาลที่นำหวยใต้ดิน

มาอยู่บนดินนั้น ไม่ได้มีการประเมินผลกระทบที่มองไม่เห็นและที่คาดไม่ถึงไว้ ซึ่งตามนโยบายของรัฐ ต้องการให้ประชาชนลดการเล่นหวย แต่รัฐไม่ได้คำนึงว่าจะมีประชาชนเล่นหวยมากขึ้น เพราะหวยใต้ดินก็ยังไม่สามารถลดหรือหายไปได้เลย และที่น่าเป็นห่วงก็คือ กลุ่มที่เล่นหวยได้ขยายวงกว้าง ไปสู่กลุ่มที่ไม่ค่อยเล่นจากเดิมเมื่อตอนที่หวยเป็นสิ่งผิดกฎหมาย เมื่อรัฐทำให้ถูกกฎหมายก็เริ่มหันมาเล่นกันมากขึ้น เช่น กลุ่มนักศึกษา กลุ่มข้าราชการ เป็นต้น

ดังนั้น แม้ผลสรุปจะออกมาว่าหวยบนดินเริ่มเป็นที่ยอมรับของคนไทย ซึ่งเป็นเครื่องมือดึงเงินนอกระบบเข้ามาอยู่ในระบบ โดยหวยบนดินกลายเป็นสินค้าที่ประชาชนติดมากขึ้น แต่หวยบนดินก็ถือเป็นการพนัน ซึ่งผู้ซื้อแม้แต่ขาดทุนแม้ว่าภาครัฐจะเก็บเป็นรายได้ภาษีและนำส่วนที่เล่นหวยย้อนกลับมาช่วยสังคมในด้านต่างๆ แต่หวยบนดินก็ยังไม่ใช่เครื่องมือที่เหมาะสมต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้าแต่อย่างใด

ด้านผลกระทบต่อหลักธรรมทางพุทธศาสนา

ด้านเศรษฐกิจและสังคม

จากการนำนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวของรัฐบาลไปปฏิบัติ ทำให้เกิดทั้งผลดีและผลกระทบในส่วนต่างๆ ของเศรษฐกิจและสังคมทำให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางว่าการขาย “หวยบนดิน” ของรัฐบาลนั้นเหมาะสมหรือไม่ ซึ่งหากจะมองตามหลักพุทธศาสนาอย่างเดียวย่อมถือว่าขัดกับหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ แต่เมื่อมีข้อบังคับก็ต้องมีข้อให้ปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาที่นั่น ซึ่งหลักธรรมที่คนในสังคมควรนำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อความอยู่ดีมีสุข คือ ความสันโดษ ความพอใจด้วยของของตนที่มีอยู่และได้มา ซึ่งจัดเป็นสัลเลขธรรม คือ ธรรมเครื่องขัดเกลากิเลส ทำให้เบากายเบาใจได้ดีมากประการหนึ่ง ความสันโดษเป็นธรรมที่มีความสำคัญและจำเป็นมากประการหนึ่งสำหรับทุกคน ไม่ว่าในยุคสมัยใด ยิ่งในโลกปัจจุบันที่มีความเจริญทางด้านวัตถุมากกว่าแต่ก่อน เช่น ด้านสิ่งก่อสร้าง การคมนาคม เศรษฐกิจ การศึกษา และในด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่างๆ ในขณะเดียวกันพลเมืองของโลกก็เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก จนเกินความต้องการของประเทศนั้นๆ ทั้งคนในประเทศต่างๆ ในปัจจุบันก็ยังมีความต้องการในด้านวัตถุเพิ่มขึ้นในสถานการณ์เช่นนี้ สันโดษยังมีความจำเป็นสำหรับทุกคนมากขึ้น

ในโลกปัจจุบัน สิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย สถานที่ทำมาหากิน สถานที่ศึกษา แม้แต่สถานพยาบาลก็ขาดแคลนลงไม่เพียงพอแก่ปริมาณพลเมืองของโลกซึ่งเพิ่มขึ้นทุกปี คนทั้งหลายต้องแข่งขันกันในการทำมาหากิน และในด้านอื่นๆ จึงเกิดปัญหาสลับซับซ้อนขึ้นมากมายในสังคมปัจจุบัน เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง ปัญหาครอบครัว ปัญหาเยาวชน และยาเสพติด เป็นต้น โดยเฉพาะปัญหาเรื่องปากท้องของประชาชนในเมืองใหญ่ๆ เช่น ในกรุงเทพมหานครนั้นนับว่าเห็นได้ชัดมาก

เมื่อเป็นเช่นนี้ บุคคลที่ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแปรผันและความเจริญของโลกไม่ทัน ก็มีความเดือดร้อนและวิตกกังวลไปต่างๆ จนทำให้สติคิดคนเป็นโรคจิตและโรคประสาทเพิ่มขึ้นทุกปี

อันเป็นเหตุให้รัฐต้องสร้างโรงพยาบาลโรคจิตและโรงพยาบาลโรคประสาทเพิ่มขึ้น สังคมพิการขึ้นอย่างรุนแรง เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และปัญหาครอบครัว เป็นต้น โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ๆ ของโลก

ทั้งนี้ ก็เพราะความเจริญทางด้านจิตใจของคนเราน้อยไปตามไม่ทันความเจริญทางด้านวัตถุ ยิ่งคนที่ไม่สนใจปฏิบัติศีลธรรมหันหลังให้ศีลธรรมด้วยแล้ว ก็ยังมีความเดือดร้อนมาก ศีลธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้คนเรามีความสุขอยู่ในโลกได้ โดยเฉพาะความสันโดษ เพราะธรรมะข้อนี้เหมาะแก่ทุกคน ยิ่งในสมัยปัจจุบัน ความสันโดษนี้ก็ยิ่งมีความจำเป็นมากขึ้น เพราะคนเราไม่ว่ายากจนหรือร่ำรวย ถ้าขาดสันโดษเสียแล้วก็ย่อมทำความเดือดร้อนให้กับตนเอง และผู้อื่นเสมอ

ส่วนคนที่มีสันโดษ ไม่ว่าเขาจะอยู่ในฐานะเช่นไร คือ ไม่ว่าเขาจะยากจนหรือร่ำรวย ก็ย่อมทำความสุขความเจริญให้กับตนเองและผู้อื่นเสมอ อันเป็นผลสะท้อนต่อความสงบสุขและความเจริญของบ้านเมืองอีกด้วย เพราะเหตุนี้เอง พระพุทธเจ้าจึงตรัสสรรเสริญธรรมะข้อนี้ไว้ในมงคลสูตรว่า “ความสันโดษเป็นมงคลอย่างสูง คือ เป็นความเจริญก้าวหน้าในชีวิตอย่างมาก

ส่วนคนที่พอใจด้วยของของตนที่มีอยู่และได้มา คือ ไม่ว่าสิ่งใดที่ตนเองมีอยู่และได้มาก็ไม่พอใจทั้งสิ้น แต่ไปอยากได้พอใจของของคนอื่น หรือพอใจอยากได้ในสิ่งที่ตนไม่มีไม่ได้อันเกินวิสัยเกินกำลังของตน หรือไม่เหมาะสมกับเพศ ภาวะ และฐานะของตน หรืออยากได้ในสิ่งที่ไม่เป็นธรรม ไม่ชอบธรรม คนเช่นนี้จัดว่าเป็นคนไม่สันโดษ

แต่ยังมีคนบางคนที่ไม่เข้าใจคำสอนเรื่องสันโดษกล่าวว่า “คำสอนเรื่องสันโดษ สอนให้คนงอมืองอเท้า ชี้เกียจ ทำให้คนยากจนล้าหลัง ถ่วงความเจริญของประเทศชาติ จึงไม่ควรนำมาสอนในยุคปัจจุบันที่ชาติกำลังต้องการพัฒนาอยู่”

คำพูดเช่นนี้ เป็นคำพูดของคนที่ไม่เข้าใจสันโดษ ขาดความเข้าใจในคำสอนของพระพุทธเจ้า และจัดว่าเป็นภัยต่อพระพุทธศาสนา

เพราะตามความเป็นจริงแล้ว ในพระพุทธศาสนาไม่มีธรรมะข้อใดเลยที่สอนให้คนชี้เกียจ ดังลักษณะตัดสินพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าข้อหนึ่ง ที่พระพุทธองค์ตรัสแก่นางปชาบดีโคตรมีเถรีว่า “ธรรมเหล่าใดที่สอนให้คนเกียจคร้าน ธรรมเหล่านั้นไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่วินัย ไม่ใช่คำสั่งสอนของพระศาสดา”

ในพระพุทธศาสนา มีคำสอนที่สอนให้คนสร้างตนสร้างความเจริญทั้งสิ้น แม้ในด้านเศรษฐกิจ ดังที่พระพุทธองค์ทรงแนะนำไว้ว่า คนที่ตั้งตัวได้ในปัจจุบันนั้น จะต้องประกอบด้วยคุณธรรม 4 ประการ คือ

1. อุฏฐานสัมปทา มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานและในการศึกษาเล่าเรียน
2. อารักขสัมปทา การรู้จักรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความหมั่นเพียรและรู้จักรักษาการงานไม่ให้เสื่อม
3. กัลป์ยาณมิตตตา การมีเพื่อนเป็นคนดี ไม่คบคนชั่วเป็นมิตร

4. สมชีวิตตา การรู้จักเลี้ยงชีวิตตามความสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้
ไม่ให้ผิดเคืองนัก ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก

จึงเห็นได้ชัดเจนว่า ในพระพุทธศาสนามีแต่คำสอนที่ให้สร้างตัวสร้างชาติ ไม่มีคำสอนใดที่สอนให้คนขี้เกียจ งอมืองอเท้า

ด้านเศรษฐกิจ

จากการดำเนินหยาบดินทำให้เกิดรูปแบบเศรษฐกิจใหม่ขึ้นมา ซึ่งขัดกับ
หลักธรรมในข้อที่กฎฐมมิกัตถประโยชน์ เพราะถึงแม้ว่ารัฐบาลจะนำรายได้จากการจำหน่ายหยาบดิน
กลับสู่สังคมเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนคนยากจน ในด้านการศึกษา การแพทย์
สังคม และสาธารณประโยชน์ ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์แก่สังคม แต่ในขณะเดียวกันก็ได้สร้าง
ผลกระทบทางเศรษฐกิจโดยที่รัฐบาลคาดไม่ถึง

ประเทศสูญเสียความสามารถทางการผลิต

ในส่วนนี้กล่าวได้ว่าเพราะขัดกับหลักที่กฎฐมมิกัตถประโยชน์ข้อที่ว่า
ด้วย อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่นในการประกอบกิจเลี้ยงชีวิตในฐานะหน้าที่ของตน นับว่า
ชัดเจนมากในข้อนี้ เพราะหยาบดินเป็นการมอมเมาประชาชนโดยเฉพาะในวันหยาบออก ประชาชน
จะไม่สนใจการทำงานทำให้ประเทศสูญเสียความสามารถทางการผลิตไปประมาณ 184,000 ล้าน
บาทต่อปี “และทำให้เสียทรัพย์ ทำให้ประชาชนฝากความจนไว้กับการพนัน กับหยาบ ไม่พยายามตั้ง
หน้าตั้งตาทำมาหากินโดยสุจริต” (พระครูสุจิตธรรมวิมล. 2550 : สัมภาษณ์)

หนี้ครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น

เพราะการไม่นำหลักที่กฎฐมมิกัตถประโยชน์ข้อที่ว่าด้วย อารักข
สัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา รักษาทรัพย์ที่ตนหาได้ไม่ให้เป็นอันตรายเป็นการ รักษา รู้จัก
คุ้มครอง เก็บ รักษาไปปฏิบัติ จึงทำให้ประชาชนที่ยากจนซึ่งเป็นส่วนใหญ่ชอบเล่นหยาบ ถือว่า
ได้รับผลกระทบโดยตรงในส่วนนี้ “ดังที่ได้สอบถามชาวบ้านที่อยู่รอบวัดว่า การเอาหยาบ ชกส. ออม
สิน และรัฐบาลมาออกในวันเดียวกันเป็นอย่างไร ชาวบ้านก็บอกว่าเสียค่าหยาบน้อยลง”(พระครูสุ
มณเฑียรธรรมธาตา. 2550 : สัมภาษณ์) ซึ่งเป็นการบ่งบอกว่าการลดจำนวนรูปแบบการเล่นลงไปทำ
ให้รายจ่ายในส่วนนี้ของประชาชนลดลงไปด้วย ถ้ารัฐบาลมองในมุมมองนี้จะเห็นว่าการลดรูปแบบ
ของหยาบลงน่าจะส่งผลดีให้กับประชาชนในส่วนรายได้ และรายจ่ายประการหนึ่งด้วย

ผลต่อการกระจายรายได้

ในส่วนนี้นับว่าขัดขัดกับหลักที่กฎฐมมิกัตถประโยชน์ทั้ง 4 ข้อ คือ

1. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่นในการประกอบกิจ
เลี้ยงชีวิตในฐานะหน้าที่ของตน
2. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา รักษาทรัพย์ที่ตนหา
ได้ไม่ให้เป็นอันตรายเป็นการ

3. กัลยาณมิตตตา คบเพื่อนดี

4. สมชีวิตา เลี้ยงชีพพอประมาณ พอเพียงกับกำลังทรัพย์ที่ตนหา
มาได้

เพราะเมื่อประชาชนไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมทั้ง 4 ข้อนี้แล้ว ย่อมจะประสบกับความยากลำบากในการดำรงชีวิตและหลงติดอยู่ในวงเวียนของอบายมุข ซึ่งหวนบนดินก็จัดว่าเป็นชนิดหนึ่งด้วย

นักเศรษฐศาสตร์การคลังเรียกหว่านว่าเป็น “ภาษีคนจน” เนื่องจากคนส่วนใหญ่ที่ซื้อหว่านเป็นคนที่มีรายได้น้อย การออกหว่านของรัฐบาลแต่ละประเทศเป็นแนวทางการเก็บภาษีทางอ้อมเพื่อนำเงินไปพัฒนาประเทศแบบหนึ่ง การเก็บภาษีโดยอ้อมผ่านทางหว่านนั้นเป็นการเก็บภาษีในประเภทที่เรียกว่า “ถดถอย” (Regressive) หมายถึงคนมีเงินมากแบบภาระอัตราภาษีน้อย ในขณะที่คนมีรายได้น้อยต้องแบกอัตราภาษีมาก ทำให้เกิดการกระจายได้ที่ไม่เป็นธรรม สร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคมมากยิ่งขึ้น

ด้านสังคม

ในส่วนนี้ขอยกหลักธรรมที่เหมาะสมกับสังคม คือ สันโดษ ความพอใจด้วยของของตนที่มีอยู่และได้มา ซึ่งจัดเป็นสัลเลขธรรม คือ ธรรมเครื่องขัดเกลาจิตใจ ทำให้เบากายเบาใจได้ดีมากประการหนึ่ง

แบ่งออกเป็น 3 คือ

1. ยถารูปสันโดษ คือ ยินดีตามที่เหมาะสมแก่ฐานะของตัวเอง

2. ยถาลาภสันโดษ คือ ยินดีตามที่ตัวเองได้ คือการได้ที่สมเหตุสมผล กิติใจตามการ
ได้นั้น

3. ยถาพลสันโดษ คือ ยินดีตามความรู้ความสามารถที่เรามี

สรุปคือ ควรมีความพอใจเพียงนั่นเอง แต่สันโดษนั้นต้องดีความให้ถูก ไม่ใช่ว่าการอมมืออเท้า อันนี้ต้องเข้าใจให้ถูก

จากการศึกษาผลกระทบของนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัวของรัฐบาลจากเอกสารพบว่า หว่านบนดินเป็นทางเลือกใหม่ให้กับประชาชนที่ชื่นชอบในการเสี่ยงโชค อีกทั้งยังไม่ทำให้หว่านบนดินหายไป เพียงแต่ทำให้ลดไปเท่านั้นและในขณะเดียวกันผลของการจำหน่ายหว่านบนดินทำให้เกิดกลุ่มผู้เล่นหน้าใหม่เพิ่มขึ้น เพราะหว่านบนดินหาซื้อง่าย ราคาถูก และมีเงินรางวัลล่อใจสำหรับประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งถือว่าการกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยตรง โดยแบ่งออกได้ดังนี้

ผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน

การศึกษาถึงผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนพบว่าในปี 2549 วัยรุ่นในระดับมัธยมและอุดมศึกษาในการเล่นหว่านบนดินสูงถึงร้อยละ 20 คิดเป็นเยาวชน 1.5 ล้านคน ทั้งที่ก่อนจะ

มีหอยบนดินเขาวงกตเล่นหอยประมาณร้อยละ 5 หอยบนดินจึงจัดได้ว่าเป็นการกระตุ้นให้เด็กติดการพนันเพิ่มขึ้นถึง 4 เท่า หรือเพิ่มขึ้น 1 ล้านคน ซึ่งสาเหตุที่เกิดขึ้นมาก็เพราะไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมเรื่องสันโดษ ข้อ ยถาลภสสันโดษ ยินดีตามมีตามได้ คือ สิ่งใดก็ตามที่เรามีอยู่และได้มาใหม่ เรายินดีพอใจในสิ่งนั้นไม่ว่าของนั้นจะน้อยหรือมากเพียงไร

ผลกระทบต่อคนจน

เนื่องจากคนจนมีจำนวนมาก จึงอนุมานได้ว่าเงินจากการเล่นหอยมาจากคนจนเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นยังมีรายได้จากหอยมากเท่าใดก็หมายความว่ายิ่งลงโทษคนจนมากเท่านั้น เพราะกำไรจากหอยก็คือการไปตุ๋นรายได้มาจากคนจน ซึ่งเป็นเช่นนี้เพราะไม่ปฏิบัติตามหลักสันโดษ ข้อ ยถาลภสสันโดษ ยินดีตามกำลัง คำว่า “กำลัง” ในสันโดษข้อนี้หมายถึงกำลังกาย กำลังทรัพย์และกำลังปัญญา คืออย่าทำอะไรให้เกินกำลังของตัวเอง ถ้าทำเกินกำลังแล้วต้องเดือดร้อน ชื่อว่าขาดสันโดษข้อนี้ เช่น เรามีกำลังพอจะยกของหนักถึง 50 กิโลกรัม หรือทำงานหนักเกินกำลังของตนก็อาจมีการชดเชย หรือล้มป่วยลงได้เพราะขาดสันโดษข้อนี้ หรือคนมีกำลังทรัพย์เพียงเล็กน้อยแต่ใช้จ่ายเกินกำลังทรัพย์ที่ตนมีอยู่และหาไม่ได้ เมื่อไม่รู้จักประมาณ คือ ไม่รู้ชีวิตพอเพียง ก็ยอมทำตนเองและครอบครัวให้เดือดร้อน

ผลกระทบต่อการศึกษา อนาคตของชาติ

ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ การสร้างความเข้าใจ หรือแม้แต่ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผ่านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ล้วนแต่เป็นกระบวนการขัดเกลาทงสังคัม การที่รัฐอ้างว่า “การพนันเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำให้หมดไปได้ในสังคัม จึงต้องมีการจัดระเบียบ” ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้ต่อไปในอนาคตสิ่งผิดกฎหมายต่างๆที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ยาเสพติด ก็อาจจะทำให้ถูกกฎหมายเช่นเดียวกัน หากเป็นเช่นนั้นแล้ว ในอนาคตการพนันอาจกลายเป็นเรื่องธรรมดา กลายเป็นวิถีประจำไปจริงๆ การที่รัฐมีนโยบายเช่นนี้ย่อมกระทบต่อกระบวนการขัดเกลาทงสังคัม และก่อให้เกิดความขัดแย้งในกระบวนการเรียนรู้ตามหลักการกับสิ่งที่ปรากฏในสังคัม นับว่าขัดกับหลักธรรมเรื่องสันโดษทั้ง 3 ข้อ

ด้านสถาบัน กระบวนการ และพฤติกรรมของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

ในส่วนนี้สถาบัน กระบวนการ และพฤติกรรมนี้ สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

ด้านสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

ในส่วนนี้ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลนั้น นับเป็นประเด็นหลักของการอภิปรายผล เพราะจัดว่าขัดกับหลักธรรมโดยตรงหลายประการด้วยกัน คือ สัมมาอาชีวะ อายมมุขกรรมสัทธา และ สันโดษ แต่ธรรมดาในการดำรงชีพของประชาชนทั่วไป การจะปฏิบัติตามหลักธรรมทุกข้อคงเป็นไปได้โดยยาก

ด้านผลดี ผลเสีย ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

ในมุมมองของพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทนั้น การเล่นพนันจัดเป็นอบายมุขโดยประการเดียว ซึ่งถือว่าขัดกับหลักธรรมโดยตรง แต่หากมองตามมุมมองของพุทธศาสนาฝ่ายมหายานแล้ว สิ่งใดก็แล้วแต่เมื่อมีข้อเสีย และข้อดีไม่ต่างกันนัก สิ่งนั้นจัดว่าสามารถกระทำได้ ดังนั้น ก็พอจะมองออกว่าหากมองตามมุมมองของพุทธศาสนาโดยตรงแล้ว การพนันไม่ว่าจะเป็นอย่างไรนั้นก็แล้วแต่ จะเป็นสิ่งผิดกฎหมาย หรือถูกกฎหมายก็ผิดหลักธรรมทั้งนั้น เพราะไม่ทำให้เกิดประโยชน์กับบุคคลผู้เข้าไปเกี่ยวข้องโดยประการทั้งปวง หากแต่ว่า การจะมองเพียงมุมมองเดียวโดยขาดการมองในอีกหลายมุมจะทำให้เกิดผลกระทบในอีกหลายส่วน ซึ่งหน้าที่ในส่วนนี้จัดว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องคิดเปรียบเทียบระหว่างผลดี ผลเสีย ต่อสังคม ประเทศโดยรวม ดังที่ได้สัมภาษณ์พระวราสผู้ส่วนเกี่ยวข้องได้ความเห็นที่ว่า “รัฐบาลมีหน้าที่ในการดูแลประชาชนไม่ให้หมกมุ่นในอบายมุขมากเกินไป แต่ไม่ควรจะเข้มงวดมากเกินไปเพราะจะทำให้เกิดความไม่สงบภายในสังคมได้” (ศ.กิริติ บุญเจือ. 2550 : สัมภาษณ์)

ด้านความเหมาะสมในการดำเนินการ

หากจะเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนามาเทียบกับสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลแล้วจะเห็นว่าสำนักงานนี้ไม่ควรที่จะดำเนินการต่อไป แต่ในทางพุทธศาสนานั้น การปฏิบัติตามหลักธรรมก็ดี การรักษาศีลปฏิบัติต่าง ๆ ก็ดี พระพุทธเจ้าทรงตรัสให้สาวกปฏิบัติตามทางสายกลาง คือไม่หย่อนเกินไป ไม่ตึงเกินไป และในขณะเดียวกัน รัฐบาลก็มีหน้าที่ในการดูแลประชาชนไม่ให้หมกมุ่นในอบายมุขมากเกินไป แต่ไม่ควรจะเข้มงวดมากเกินไปเพราะจะทำให้เกิดความไม่สงบภายในสังคมได้ (ประมวลจากการสัมภาษณ์ ศ.กิริติ บุญเจือ. 2550) ดังนั้นสำนักงานสลากกินแบ่งภายใต้การดูแลของรัฐบาลต้องดำเนินการในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนสูงสุด โดยไม่ควรละเลยผลกระทบในเรื่องสังคมและเศรษฐกิจ

ด้านผลดี ผลเสีย ของสลากพิเศษ ลอตเตอรี่ และหวยบนดิน

ในส่วนของการเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลระหว่างสลากพิเศษ ลอตเตอรี่ และหวยบนดินนั้น ต่างมีส่วนดี และส่วนเสียที่เหมือนกันและต่างกัน หากจะนำหลักธรรมขึ้นมาเปรียบเทียบ จัดว่าขัดกับหลักธรรมเรื่อง อบายมุข ข้อที่ว่าด้วยการพนัน และมุมมองในส่วนของลอตเตอรี่จะมีส่วนที่ดีกว่าหวยบนดิน ที่ว่าดีกว่านี้คือดีกว่าในด้านไม่สนับสนุนให้ประชาชนติดอยู่ในอบายมุขมากเกินไป ซึ่งจะแตกต่างกับหลักการของเศรษฐศาสตร์ทั่วไปที่มุ่งหวังกำไรมากกว่า

ด้านนโยบายของหวยบนดินที่ว่าด้วยการนำไปใช้สาธารณประโยชน์

ในส่วนนี้นับว่าพูดถึงปลายเหตุแล้ว ซึ่งการนำรายได้ไปใช้ในสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ นั้นก็จัดว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ได้ให้ไว้ แต่ถ้าจะถามว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้องหรือเปล่านั้น ในทางพุทธศาสนาแล้วจัดว่าขัดกับธรรม ข้อที่ว่าด้วยสัมมาอาชีวะ เพราะการสร้างตัวให้มีความสุข ความเจริญได้ในปัจจุบัน นอกจากมีกฏธรรมมีกติก

ประโยชน์ 4 ประการดังกล่าวแล้ว คนเราต้องเว้นอบายมุข มิฉะนั้นแล้ว ความเสื่อม ความเดือดร้อน จะเข้ามาสู่ชีวิตได้อย่างแน่นอน เหมือนคนเปิดหน้าต่างให้ไหลเข้ามาในสระคือชีวิตของตน แต่ไม่ ปิดทางน้ำเสียซึ่งไหลเข้ามา ก็เอาตัวไม่รอด เพราะสระคือชีวิตของเราจะมีน้ำสกปรก คือ อบายมุข ไหลเข้ามาตลอดเวลา เหมือนอย่างที่คุณเป็นจำนวนมากที่ตกอยู่ในอบายมุข ข้อใดข้อหนึ่งหรือหลาย ข้อ แม้จะมีความขยันหมั่นเพียรรู้จักรักษาทรัพย์ คบเพื่อนที่ดีและมีชีวิตพอเพียงก็จะเอาตัวไม่รอดไม่ อาจพบความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต

ฉะนั้น อบายมุข ทางแห่งความเสื่อม จึงมีความสำคัญมากที่ผู้หวัง ความเจริญแก่ตนจะพึงเว้นให้เด็ดขาด มิฉะนั้นแล้วก็ต้องพบความทุกข์ความเดือดร้อน อย่างแน่นอน และจะหาความสงบสุขในชีวิตได้ยาก

อบายมุข 6 พระพุทธองค์ตรัสไว้ในสังคาลสูตรว่า ทางแห่งความ เสื่อมแห่งภคสมบัติ มี 6 ประการ คือ

1. ดื่มน้ำเมา
2. เที่ยวกลางคืน
3. เที่ยวดูการละเล่น
4. เล่นการพนัน
5. คบคนชั่วเป็นมิตร
6. เกียจคร้านการทำงาน

ซึ่งจะเห็นว่า เล่นการพนัน นั้น พระพุทธองค์ตรัสว่าเป็นอบายมุข ดังนั้นบุคคลผู้เป็นบัณฑิตจึงควรเว้นเสียให้ห่างจากการเล่นการพนันเสีย

ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมของภาคสังคม และประชาชน

การเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชน และสังคมในเรื่องที่ผิดนั้นนับว่าไม่ สมควรอย่างยิ่ง ควรจะหลีกเลี่ยงห่างเหินเหมือนคนฉลาดเห็นอสรพิษแต่ไกล แล้วหลีกเลี่ยงไปด้วยความ กลัว ในขณะที่เดียวกันทุกคนในชาติของเราจะต้องหาทางป้องกันอบายมุขทุกประเภทไม่ให้เกิดแต่ ชนชาติของเราให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้แม้จะไม่มีทางทำให้หมดไปเลยทีเดียว

ด้านการดำเนินการเพื่อลดการขายเกินราคา

ด้านการขายสลากเกินราคา นี้ไม่ว่าจะมองตามหลักของทางโลกหรือ ทางธรรม ก็ล้วนแล้วแต่ผิดทั้งนั้น ทางโลกถือว่าผิดกฎหมายเกี่ยวกับการขายเกินราคา ส่วนทาง ธรรมก็ถือว่าตกอยู่ภายใต้อำนาจโลก หรือความโลภ คือ ความอยากได้ในทางทุจริต ในทางไม่ชอบ ไม่ถูก อยากได้ อยากมี อยากเป็น ในสิ่งที่ไม่ใช่ของตน ไม่พอใจในสิ่งที่ตนเองมี เป็นต้นเหตุให้คน กระทำความผิด

โลภนั้น จัดเป็นมลทินภายใน เป็นศัตรูภายใน ก่อความเสียหาย ทำให้ใจกำเริบ คนรู้เท่าไม่ทันว่ามันเป็นภัยที่เกิดขึ้นข้างใน พอความโลภเข้าครอบงำ เวลานั้นมีแต่ ความมืดตื้อ มีจิตถูกโลภครอบงำแล้วย่อมหาเรื่องก่อความทุกข์แก่ผู้อื่น

ซึ่งวิธีละความโลภนั้นมีหลากหลายอย่าง ควรปฏิบัติตามธรรม คือ สันโดษ 3 และ 12 (ความยินดี, ความพอใจ, ความยินดีด้วยของของตนซึ่งได้มาด้วยเรี่ยวแรงความเพียรโดยชอบธรรม, ความยินดีด้วยปัจจัยสี่ตามมีตามได้, ความรู้จักอิ่มรู้)

1. ยถาลาภสันโดษ (ยินดีตามที่ได้, ยินดีตามที่พึงได้ คือ ตนได้สิ่งใดมา หรือ เพียรหาสิ่งใดมาได้ เมื่อเป็นสิ่งที่ตนพึงได้ ไม่ว่าจะหายาหรือประณีตแค่ไหน ก็ยินดีพอใจด้วยสิ่งนั้น ไม่ติดใจอยากได้สิ่งอื่น ไม่เดือดร้อนกระวนกระวายเพราะสิ่งที่ตนไม่ได้ ไม่ปรารถนาสิ่งที่ตนไม่พึงได้หรือเกินไปกว่าที่ตนพึงได้โดยถูกต้อง ชอบธรรม ไม่เพ่งเล็งปรารถนาของที่คนอื่นได้ ไม่ริษยาเขา)

2. ยถาพลสันโดษ (ยินดีตามกำลัง คือ ยินดีแต่พอแก่กำลังร่างกายสุขภาพและวิสัยแห่งการใช้สอยของตน ไม่ยินดีอยากได้เกินกำลัง ตนมีหรือได้สิ่งใดมาอันไม่ถูกกับกำลังร่างกายหรือสุขภาพ เช่น ภิกษุได้อาหารบิณฑบาตที่แสดงต่อโรคของตน หรือเกินกำลังการบริโภคใช้สอย ก็ไม่หวงแหนเสียดายเก็บไว้ให้เสียเปล่า หรือฝืนใช้ให้เป็นโทษแก่ตน ย่อมสละให้แก่ผู้อื่นที่จะใช้ได้ และรับหรือแลกเอาสิ่งที่ถูกโรคกับตน แต่เพียงที่พอแก่กำลังการบริโภคใช้สอยของ)

3. ยถาสารูปสันโดษ (ยินดีตามสมควร คือ ยินดีตามที่เหมาะสมกับตน อันสมควรแก่ภาวะ ฐานะ แนวทางชีวิต และจุดหมายแห่งการบำเพ็ญกิจของตน เช่น ภิกษุไม่ปรารถนาสิ่งของอันไม่สมควรแก่สมณภาวะ หรือภิกษุบางรูปได้ปัจจัยสี่ที่มีค่ามาก เห็นว่าเป็นสิ่งสมควรแก่ท่านผู้ทรงคุณสมบัติน่านับถือ ก็นำไปมอบให้แก่ท่านผู้นั้น ตนเองใช้แต่สิ่งอันพอประมาณ หรือภิกษุบางรูปกำลังประพฤติวัตรขัดเกลาก่อน ได้ของประณีตมา ก็สละให้แก่เพื่อน ภิกษุรูปอื่นๆ ตนเองเลือกหาของปอนๆ มาใช้หรือตนเองมีโอกาสนี้จะได้ลาภอย่างหนึ่ง แต่รู้ว่าสิ่งนั้นเหมาะสมหรือเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้อื่นที่เชี่ยวชาญถนัดสามารถด้านนั้น ก็สละให้ลาภถึงแก่ท่านผู้นั้น ตนรับเอาแต่สิ่งที่เหมาะสมกับตน)

อนึ่ง สันโดษ 3 นี้ เป็นคำอธิบายของพระอรธกถาจารย์ ซึ่งมุ่งแสดงข้อปฏิบัติของพระภิกษุโดยเฉพาะ ปรากฏในอรธกถาและฎีกามากมายไม่น้อยกว่า 10 แห่ง คฤหัสถ์พึงพิจารณาประพฤติปฏิบัติตามสมควร ในบรรดาหลักธรรมเครื่องขัดเกลากาย พระพุทธศาสนา คือ ทาน ศีล ภาวนา รุดงค์ วิเวก สันโดษ และมกน้อย เป็นหลักธรรมที่สามารถสร้างความสุขและความสงบให้แก่ตนและสังคม รวมทั้งประเทศชาติได้มากประการหนึ่ง เป็นธรรมที่ทำได้ทั้งแก่ตนที่วิเศษมากอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นมลคลแก่ชีวิตข้อหนึ่งในบรรดามลคล 38 ประการ เป็นธรรมที่ชาวพุทธทุกคนควรนำมาปฏิบัติได้เป็นอย่างดี โดยศึกษาให้เข้าใจแล้วปฏิบัติตามที่ได้ศึกษาเข้าใจแล้วนั้น (ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรมพระพรหมคุณาภรณ์)

ด้านสลากอัตรโนมัตในอนาคต

การขายหวยแบบที่มีอยู่นั้นก็นับว่าส่งผลกระทบต่อสังคมอยู่แล้ว ถ้ารัฐดำเนินการสลากอัตรโนมัตให้เกิดขึ้นมา “จะมีความสะดวกในการซื้อ ทำให้ประชาชนเล่นหวยง่ายขึ้นกว่าเดิม เป็นการสนับสนุนให้ประชาชนมีเม็ดเงินในอบายมุข” (พระครูโสภณธรรมวิภาส. 2550 : สัมภาษณ์) ยิ่งจะกระทบต่อสังคม เพราะเมื่อคนไม่มีวินัยเรื่องการเงิน ก็จะไปกดไปซื้อจากตู้อยู่นั้นแหละ ยิ่งจะลามไปถึงเยาวชน เหมือน กับห้ามเยาวชนสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า ก็เห็นเด็กสูบบุหรี่ ดื่มเหล้าเหมือนเดิม นี่แหละผลของมัน”(พระครูสมุห์ชัยณรงค์. 2550 : สัมภาษณ์)

ด้านสื่อ

สถาบันสื่อนี้ ถือว่าเป็นสถาบันที่ส่งผลต่อสังคมโดยตรง เพราะเป็นสถาบันที่ส่งข่าวให้สังคมรับรู้ข่าวสารในเรื่องต่างๆ และในการเสนอข่าวเรื่องหวยของสื่อนั้นส่วนมากจะเป็นการเสนอในส่วนที่ชี้ให้เห็นคนสนใจ ซึ่งจัดเป็นการชักนำ ชักชวน ให้สังคมหลงใหลหวนชะส่วนมาก หากจะนำหลักธรรมขึ้นมาเปรียบเทียบ จัดว่าขัดกับหลักธรรมเรื่องตัณหา ดังนั้น การนำเสนอข่าวนั้นจัดเป็นตัวกิเลสสำหรับประชาชนคนเสพทั้งหลาย เพราะทำให้เกิดความอยากได้ อยากมี อยากเป็น ตามที่ข่าวเสนอ ซึ่งสื่อควรจะนำเสนอสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคมมากกว่าที่เป็นอยู่

ด้านบทบาทจุดยืนของสถาบันพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาดำรงอยู่มาได้ 2550 ปี เป็นการบ่งบอกว่าเป็นสถาบันที่มีความจริงในด้านหลักธรรม ขอเพียงแค่ประชาชนทุกคนนำหลักธรรมไปปฏิบัติจริง ๆ จะคนละข้อหรือสองข้อ หรือยิ่งมากได้ยิ่งดี ก็จะเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง แก่สังคม แก่ประเทศชาติ และแก่โลกนี้

จุดยืนของสถาบันทางพระพุทธศาสนาจะต้องมั่นคงต่อคำสอนของพระพุทธองค์ ผู้เป็นพุทธบิดา ซึ่งได้วางหลักไว้ว่า บุคคลผู้เป็นสาวกย่อมไม่เสพทางเสื่อมแห่งโลกะ 6 หรือ “อบายมุข 6” หมายถึง ช่องทางของความเสื่อม, ทางแห่งความพินาศ, เหตุย่อยยับแห่งโภคทรัพย์ ได้แก่

1. ติดสุราและของมีนเมา
2. ชอบเที่ยวกลางคืน
3. ชอบเที่ยวดูการละเล่น
4. ติดการพนัน
5. คบคนชั่ว
6. เกียจคร้านการงาน

นอกจากนี้ จะต้องมียุทธศาสตร์สำคัญในการเป็นผู้นำเพื่ออบรมสั่งสอนประชาชน ให้เห็นโทษของการเล่นการพนันในทุก ๆ รูปแบบ ควรจะให้มีการรณรงค์เพื่อลด ละ หรือเลิกการพนัน อันเป็นมัจฉาอาชีวะ เพื่อมาประกอบสัมมาอาชีวะ ตามหลักธรรม 3 ประการ คือ ครองตน ครองคน ครองงาน

บทบาทของมหาเถรสมาคม

ศาสนาพุทธนั้นจัดว่าเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่ในประเทศไทยนับถือ แต่การนับถือนั้นเป็นการนับถือในนาม การนับถือโดยการเข้าไปศึกษาข้อวัตรปฏิบัติจริง ๆ นั้นมีน้อย ดังนั้นข้อดี ข้อเสีย ในส่วนต่างๆตามหลักธรรมของพุทธศาสนานั้น คนส่วนใหญ่ไม่รู้ หากมหาเถรสมาคมจะแสดงบทบาทอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้สังคมได้รับทราบถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนาก็น่าจะเป็นส่วนที่ดี อีกทั้งควรจัดให้มีการอบรมบุคลากรทั้งที่เป็นนักบวชและศาสนิกชนให้มีความรู้ มีความสามารถ มีความเข้มแข็ง เมื่อศาสนามีบุคลากรที่เข้มแข็ง จึงให้ศาสนาค่อยๆชี้แนะประชาชนให้ละ ละ เลิก อบายมุข และควรดำเนินไปเรื่อยๆ เพราะเหตุที่ว่าประชากรเกิดขึ้นมาเรื่อยๆ จะให้ทุกคนรู้เหมือนกันหมดไม่ได้ จึงต้องคอยสั่งสอนกันไปอย่างต่อเนื่อง (ประมวลจากการสัมภาษณ์ ศ. กীরติ บุญเจือ. 2550)

บทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ควรรณรงค์ให้ประชาชนทั่วไปทราบถึงโทษของอบายมุข โดยทำงานร่วมกันคณะสงฆ์คือการทำหน้าที่ตามที่มามหาเถรสมาคมกำหนดไว้ โดยคอยอำนวยความสะดวกในสิ่งที่คณะสงฆ์ทำไม่สะดวก ในส่วนหลักการนำพาตัวให้เป็นเลขา เป็นลูกศิษย์ของมหาเถรสมาคม และควรแสดงบทบาท จุดยืน เพื่อให้ประชาชนลด ละ เลิกอบายมุข อีกทั้งยังน่าจะทำงานร่วมกับมหาเถรสมาคมด้วย คือ เมื่อมหาเถรสมาคมมีมติให้กระทำอะไร สำนักงานพุทธศาสนาก็ควรจะช่วยสนับสนุนนำไปเสนอข่าวทางสื่อ หรือเมื่อมีกระบอกเสียงของมหาเถรสมาคม ก็แจ้งไปแก่อีกสื่อต่างๆให้ได้รับทราบ เพราะหลายครั้ง ทั้งที่มีมติอะไรต่างๆ แต่เมื่อสื่อไม่ได้สนใจไม่นำเสนอ ผลที่ได้ก็น้อย จุดตรงนี้สำนักงานพุทธศาสนาควรจะช่วยผลักดัน อำนวยความสะดวกโดยการชักชวนสื่อให้เข้ามานำเสนอ ดังนั้นจะถือว่าเป็นการทำงานตามหน้าที่ ทำงานให้เหมาะสมกับตำแหน่ง (ประมวลจากการสัมภาษณ์ ผศ.ดร.พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ. 2550)

บทบาทของสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์

ในส่วนของสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์นอกจากกองบาลีสนามหลวง และกองธรรมสนามหลวงแล้ว มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยจัดเป็นสถาบันที่ผลิตบุคลากรทางพุทธศาสนาให้มีความรู้ทั้งทางโลกทั้งทางธรรม เพื่อช่วยประคับประคองพระธรรมวินัยให้ดำเนินไป เหมือนรางรถไฟช่วยยึด ประคองให้ตัวรถไฟไปถึงจุดหมายได้ฉะนั้น และสถาบันการศึกษาน่าจะเป็นผู้แทนของมหาเถรสมาคมได้ เพราะทางผู้หลักผู้ใหญ่ก็ได้ให้โอกาสเข้าประชุมในมหาเถรสมาคมด้วย จึงควรจะเป็นกระบอกเสียงของมหาเถรสมาคมด้วย หรือควรจะมีการแต่งตั้งผู้แทนเพื่อจะได้ออกมาแสดงบทบาท ความคิดเห็นในเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม

สรุป ควรดำเนินการอย่างน้อย 2 ประการคือ

1. กำหนดตัวบุคคลเพื่อเป็นตัวแทนในการแสดงความคิดเห็น ในเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม

2. หาช่องทางเอาสารไปสื่อ เอาสารให้เข้าถึงสังคม (ประมวลจากการสัมภาษณ์ ผศ.ดร.พระมหาสมจินต์ สมมาปัญญา. 2550)

ดังนั้น ทุกสถาบันทางพุทธศาสนาควรจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ต่างช่วยประคับประคองกันไป เพื่อดำรงหลักธรรมและแนะนำหลักธรรมให้ประชาชนได้เข้าใจ

ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี

ในการดำเนินการวิจัยเรื่องนโยบายสลากพิเศษแบบ 2 ตัวและ 3 ตัวของรัฐบาลที่ขัดกับหลักธรรมทางพุทธศาสนานั้น กล่าวถึงหลักธรรมที่มีความขัดกับสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลไว้หลายข้อ แต่ในทางตรงกันข้ามเมื่อมีข้อห้าม ก็ย่อมจะมีข้อควรปฏิบัติด้วยเช่นกัน ซึ่งจะนำหลักธรรมที่ควรปฏิบัติเพื่อให้พ้นจากอบายมุข โดยปกติการจะนำหลักธรรมข้อเดิมมาปฏิบัติเพื่อให้พ้นจากอบายมุขนั้นเป็นสิ่งที่ไม่เกื้อกูลแก่ผู้ปฏิบัตินัก เหมือนคนที่มีความเกียจคร้าน จะให้เขาพ้นจากความเกียจคร้าน ด้วยการไม่เกียจคร้านนั้นคงเป็นไปได้โดยยาก ควรจะที่ยกธรรมข้ออื่นมาเพื่อปฏิบัติให้พ้นจากความเกียจคร้าน

เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่มคณะ เมื่อเป็นเช่นนั้นก็ย่อมมีปฏิสัมพันธ์และมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องเกี่ยวข้องกันอยู่เสมอ การจะแยกตัวอยู่อย่างโดดเดี่ยวโดยไม่มีการติดต่อเกี่ยวข้องกับผู้อื่นนั้นคงเป็นไปได้ยาก ยกเว้นบรรพชิตในพระพุทธศาสนาหรือนักบวชในบางศาสนาเท่านั้น

ดังนั้น เมื่อความจริงเป็นเช่นนั้น การที่เราจะดำเนินชีวิตเพื่อหลีกเลี่ยงอบายมุข และดำรงตนอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุขนั้นจะต้องอาศัยหลักธรรมตามหลักการดังต่อไปนี้ คือ โครงการงดซื้อสลากเข้าพรรษา และโรงเรียนวิถีพุทธ

โครงการงดซื้อสลากเข้าพรรษา

รัฐบาลหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรต่าง ๆ ทั้งทางศาสนาและเอกชน ควรจะร่วมกันจัดกิจกรรมงดซื้อสลากเข้าพรรษา โดยใช้ข้อความรณรงค์ เลิกซื้อสลาก เลิกจน ในการดำเนินการ และมีรูปแบบการปฏิบัติ ดังนี้คือ

1. จัดให้มีการติดป้าย,ติดโปสเตอร์,จัดบอร์ดนิทรรศการ ตามสถานหน่วยงาน หรือองค์กรนั้น โดยเฉพาะในวัดวาอารามต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ถึงวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ

2. การเดินขบวนรณรงค์งดซื้อสลากเข้าพรรษา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ง่าย เน้นการสร้างกระแสสังคม ให้เกิดการรับรู้ และควรร่วมไปกับขบวนแห่เทียนเข้าพรรษาหรือวันสำคัญเกี่ยวกับศาสนาและวันสำคัญอื่นๆ

3. การจัดตั้งจุดลงชื่อ “ปฏิญาณตนงดซื้อสลากเข้าพรรษา”

กรณีจัดทำกิจกรรมที่หน่วยงาน หรือองค์กรต่างๆ ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวน หรือบางแห่ง จะมีการจัดพิธีการปฏิญาณตน นิมนต์พระสงฆ์มาร่วมงาน และกรณีจัดทำกิจกรรมที่วัด เจ้าอาวาส สามารถจัดพิธีปฏิญาณตนได้ ทั้งนี้ เจ้าอาวาสจะต้องประกาศแจ้งแก่ชาวบ้านก่อนว่า ทางวัดมีโครงการงดซื้อสลากเข้าพรรษา ใครที่อยากจะปฏิบัติตน ฝึกฝนขัดเกลาจิตใจ ลด ละ เลิกการซื้อสลาก เก็บเงินค่าซื้อสลากไว้ดูสัก 3 เดือนให้เข้าร่วมกิจกรรม

4. การจัดปฏิบัติพิธีปฏิญาณตนงดซื้อสลากเข้าพรรษา

สำหรับองค์กรที่เอาจริงเอาจัง ถือเป็นนโยบายสำคัญ จะเชิญชวนสมาชิกภายในองค์กรปฏิญาณตนงดซื้อสลากเข้าพรรษา หรือบางแห่งอาจรวมการปฏิญาณตนว่าจะทำความดีหรือจะลดนิสัยไม่ดี อื่นๆด้วยก็ได้ การจัดพิธีการเรียบง่าย แต่ขอให้พร้อมเรียง มีความศักดิ์สิทธิ์

5. จัดทำโครงการ “งดซื้อสลากเข้าพรรษา”

ประชาชนภายในหมู่บ้านหรือตำบลที่จะจัดทำโครงการงดซื้อสลากเข้าพรรษาที่ชัดเจน ควรมีการจัดเวทีประชาคมก่อนล่วงหน้า โดยมีคณะทำงานทุกส่วน ได้แก่ เจ้าอาวาส กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำกลุ่มในหมู่บ้าน หน่วยราชการ เช่น สถานีอนามัย ในเวทีมีการระดมความคิดเห็นกันถึงปัญหาการซื้อสลากในหมู่บ้าน/ตำบล ข้อดีของการงดซื้อสลาก โดยยกตัวอย่างครอบครัวที่เลิกได้แล้ว มีความสุขขึ้นกว่าเดิมอย่างไร จนสรุปเป็นข้อตกลงของชุมชนว่า ในช่วงเข้าพรรษา หมู่บ้านจะงดซื้อสลากกันสักกี่คน โดยเฉพาะผู้นำหมู่บ้าน/ตำบล ควรเป็นตัวอย่าง

6. ค้นหาบุคคลต้นแบบ

ทุกสถานที่ มักจะมีคนชอบเล่นหวยอยู่เสมอ และพฤติกรรมการซื้อหวยมักสร้างปัญหาให้กับการทำงาน หรือ เพื่อนร่วมงาน หรือครอบครัว ในกรณีการเป็นหนี้ควรจะมีหน่วยงานภายในองค์กร หมู่บ้าน ช่วยสนับสนุนในการงดซื้อสลาก เมื่อดำเนินการแล้วได้ผลก็ยกเอาบุคคลนั้นเป็นตัวอย่างขององค์กร หมู่บ้าน นั้นๆ ให้บุคคลทั่วไปได้เห็นถึงพฤติกรรมก่อนซื้อสลาก และพฤติกรรมหลังจากงดซื้อสลาก

7. ค้นหาชุมชนต้นแบบ

ประเทศไทยมีหมู่บ้านชุมชนเมืองประมาณ 80,000 แห่ง การซื้อสลากเป็นปัญหาทุกแห่ง มากบ้างน้อยบ้าง ดังเช่นปัญหาในครอบครัว เรื่องค่าใช้จ่ายการซื้อสลาก การใช้ความรุนแรงต่อกันจากปัญหาดำเนินชีวิตประจำวัน ประเพณีวัฒนธรรมที่อ่อนแอเพราะสนใจแต่เรื่องอบายมุข เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความเป็นชุมชนเป็นพลังที่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ ทั้งเป็นชุมชนที่รณรงค์งดซื้อสลากหรือไปถึงขั้น “ปลอดสลาก” ไม่มีการซื้อ/การขาย เป็นต้น

โรงเรียนวิถีพุทธ

โรงเรียนวิถีพุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไป ที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นรอบพัฒนาตามหลักการ

ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) อย่างบูรณาการ โดยบุคลากรภายในโรงเรียนทั้งฝ่ายครู อาจารย์ และนักเรียน ควรร่วมมือกันปฏิบัติเพื่องดเว้นจากการซื้อ การขาย และการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว และสลากแบบอื่นๆ โดยมีรูปแบบการปฏิบัติดังนี้

1. จัดให้มีการติดป้าย,ติดโปสเตอร์,จัดบอร์ดนิทรรศการรณรงค์การงดขาย งดซื้อ งดการเกี่ยวข้องกับสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว และสลากแบบอื่นๆ ตามสถานที่ต่างๆ ภายในโรงเรียนนั้นๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรภายในโรงเรียน และนักเรียนรับรู้ถึงวัตถุประสงค์ของการจัดทำ
2. การเดินขบวนรณรงค์การงดขาย งดซื้อ ไม่เกี่ยวข้องกับสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว และสลากแบบอื่นๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ง่าย เน้นการสร้างกระแส ให้เกิดการรับรู้ภายในโรงเรียนนั้นๆ เพื่อให้บุคลากรภายในโรงเรียน ได้ซึมซับกระแสและสร้างความเคยชินกับการงดขาย งดซื้อ ไม่เกี่ยวข้องกับสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว และสลากแบบอื่นๆ
3. การจัดตั้งจุดลงชื่อ เพื่องดขาย งดซื้อ ไม่เกี่ยวข้องกับสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว และสลากแบบอื่นๆภายในโรงเรียน และอาจมีการลงชื่อเพื่อปฏิญาณตนไม่เกี่ยวข้องกับ งดขาย งดซื้อ ไม่เกี่ยวข้องกับสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว และสลากแบบอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ งดขาย งดซื้อ ไม่เกี่ยวข้องกับสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวเหล่านี้ และสลากแบบอื่นๆภายในโรงเรียนเอง และสามารถให้นักเรียน นักศึกษานำไปปฏิบัติต่อภายในครอบครัวหรือ
4. การจัดปฏิบัติพิธีปฏิญาณตนงดขาย งดซื้อ ไม่เกี่ยวข้องกับสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว และสลากแบบอื่นๆ โดยที่ครู อาจารย์ และนักเรียน นักศึกษาพร้อมใจกันปฏิญาณตนเพื่องดขาย งดซื้อ ไม่เกี่ยวข้องกับสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว และสลากแบบอื่นๆ กันภายในโรงเรียนเพื่อเป็นพลังในการดำเนินการ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่าการแก้ปัญหาเรื่องหวยบนดินจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายรัฐบาล นักวิชาการ คณะสงฆ์ และประชาชน โดยมีแนวทางแก้ปัญหา ดังนี้

1. รัฐบาลเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจของรัฐบาลเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นรัฐบาลควรมีจุดยืนอยู่บนหลักการที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน แก่สังคม แก่ประเทศชาติให้มากที่สุด
2. กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาต่างๆ ควรจัดหลักสูตรที่มีศีลธรรมเข้าประกอบในการเรียนการสอน และห้ามบุคลากรในการศึกษาเข้าไปเกี่ยวข้องกับการซื้อ การขายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวเหล่านี้ และสลากแบบอื่นๆ

3. คณะสงฆ์ภายใต้การขับเคลื่อนของมหาเถรสมาคมควรมีบทบาทในการรณรงค์ให้ประชาชนทราบถึงโทษของการซื้อ การขาย สลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวเหล่านี้ และสลากแบบอื่นๆ

4. สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติควรจะรับสนองงานของมหาเถรสมาคมแล้วคอยช่วยเหลือตามมติที่มหาเถรสมาคมได้ออกไป ซึ่งถือเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่คณะสงฆ์ส่วนหนึ่ง และเป็นการดำเนินการให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไป

5. สถาบันการศึกษาทั้งในส่วนบาลี นักรธรรม และสถาบันการศึกษาทางโลกของคณะสงฆ์ควรมีบทบาทในการเป็นปากเป็นเสียงให้คณะสงฆ์อีกทางในการประกาศถึงโทษของสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวเหล่านี้ และสลากแบบอื่นๆ และเพิ่มเนื้อหาการเรียนการสอนเกี่ยวกับสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวเหล่านี้ และสลากแบบอื่นๆ ให้บุคลากรในศาสนามีความเข้าใจ

6. รัฐบาลควรให้การสนับสนุนคณะสงฆ์ในการดำเนินการรณรงค์เรื่องสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวเหล่านี้ และสลากแบบอื่นๆ เพื่อเป็นการเตือนสติประชาชนให้พยายามลด ละ เลิก หรือเสี่ยงโชคด้วยความระมัดระวัง เป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาทางการเงินจนถึงขั้นหมดตัว

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการวิจัย

ควรจะได้มีการศึกษาต่อไปเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมว่ามีผลอะไรบ้างต่อนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวของรัฐบาล และศึกษาสถาบัน กระบวนการ และพฤติกรรมของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลว่ามีผลอะไรบ้างต่อนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวของรัฐบาล อีกทั้งควรมีการศึกษาต่อไปเกี่ยวกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาทั้งฝ่ายเถรวาท และฝ่ายมหายาน ว่าหลักธรรมทางฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายานมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับนโยบายสลากพิเศษแบบ 2 ตัว และ 3 ตัวของรัฐบาล

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- ชฎานิษฐ์ เมธาธนาโชติ.(2546) *ทัศนคติของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อสลากอัตรโนมัติ 2 ตัว และ 3 ตัวของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล*. สารนิพนธ์ บธ.ม.(การบริหารการ จัดการ)กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ถ่ายเอกสาร.
- ทัศนาศา วาลสันตติ. *การศึกษาความสัมพันธ์ของมูลค่าการจำหน่ายหวยบนดินกับจำนวนประชากร ความหนาแน่นประชากร และการจัดกลุ่มลักษณะ ในกรุงเทพมหานคร*. ปริญญานิพนธ์ วท.ม.(ภูมิศาสตร์) กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- น.ต.ปัญญา ชัดไพบูลย์.(2550, 24 กันยายน) . สัมภาษณ์โดย สติมา พิริยะไพบูลย์วิทย์ ที่หมู่บ้านเปรมฤทัย ต.บางเมืองใหม่ อ.เมือง จ.สมุทรปราการ
- ปนัดดา เพ็ชรสิงห์. (2530). *อบายมุขที่มีความสัมพันธ์กับการหนีโรงเรียนของนักเรียนวัยรุ่นใน กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ส.ม.(อนามัยสิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, ถ่ายเอกสาร.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร; สังคิต พิริยะรังสรรค์; และนวนน้อย ตรีรัตน์. (2543). *หวย ช้อง บ่อน ยาบ้า เศรษฐกิจนอกกฎหมายกับนโยบายสาธารณะในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ตรีสิน.
- พระครูวิมลศีลคุณ. (2550, 25 พฤศจิกายน) . สัมภาษณ์โดย พระมหาบุญตา ธีรบุญโญ ที่วัดปากน้ำ แขวงปากคลอง เขตภาษีเจริญ กทม.
- พระครูสุจิตธรรมวิมล. (2550, 20 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย พระมหาฤชาภัค มหิสุสโร ที่วัดนางพญา อ.เมือง จ.พิษณุโลก
- พระครูโสภณธรรมวิภา. (2550, 20 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย พระมหาฤชาภัค มหิสุสโร ที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ อ.เมือง จ.พิษณุโลก
- พระครูสุนทรธรรมธาดา. (2550, 23 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย พระมหาฤชาภัค มหิสุสโร ที่วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม อ.ศรีนคร จ.สุโขทัย
- พระครูสมุห์ชัยณรงค์ ปญญาวิชโร. (2550, 20 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย พระมหาฤชาภัค มหิสุสโร ที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ อ.เมือง จ.พิษณุโลก
- พระเทพโกศล. (2550, 4 ธันวาคม) . สัมภาษณ์โดย พระมหาบุญตา ธีรบุญโญ ที่วัดปากน้ำ แขวงปากคลอง เขตภาษีเจริญ กทม.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2535). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- พระธรรมวิสุทธิกวี(พิจิตร ฐิตวณฺโณ). (2550, 12 สิงหาคม).พระพุทธานุภาพกับชีวิตพอเพียง. เอกสาร.

- พระพิพัฒน์ศาสนธำรง. (2550, 27 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์โดย พระมหาบุญตา ชีรบุญโญ
ที่วัดปากน้ำ แขวงปากคลอง เขตภาษีเจริญ กทม.
- พระมหาทวี มหาบุญโญ. (2550, 10 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย พระมหาบุญตา ชีรบุญโญ
ที่วัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ กทม.
- พระมหาทองดี ปญญาวิโร. (2550, 18 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย พระมหาบุญตา ชีรบุญโญ
ที่วัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ กทม.
- พระมหาสมจินต์ สมมาบุญโญ. (2550, 2 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย พระมหาบุญตา ชีรบุญโญ
ที่วัดปากน้ำ แขวงปากคลอง เขตภาษีเจริญ กทม.
- พระราชปริยัติสุธี. (2550, 20 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์โดย พระมหาบุญตา ชีรบุญโญ ที่วัดการ้อง
อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี
- พระราชวิมลเมธี. (2550, 23 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย พระมหากฤษฎาภักดิ์ มหิสุสโร
ที่วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม อ.ศรีนคร จ.สุโขทัย
- พระสุนทรธรรมาภรณ์. (2550, 23 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย พระมหากฤษฎาภักดิ์ มหิสุสโร
ที่วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม อ.ศรีนคร จ.สุโขทัย
- พระอาทรปริยัติกิจ. (2550, 25 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์โดย พระมหาบุญตา ชีรบุญโญ
ที่วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตมีนบุรี กทม.
- ภาคจิรา นักบรรเลง. (2547). พฤติกรรมการซื้อสลากเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว ของประชาชนในเขต
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ร. แลงกานต์. (2478). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 3. พระนคร :
โรงพิมพ์พระจันทร์.
- ศ.กิริติ บุญเจือ. (2550, 20 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์โดย พระมหาบุญตา ชีรบุญโญ ที่วัดการ้อง
อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี
- สังคีต พิริยะรังสรรค์ ; และคณะ. (2545). เศรษฐกิจการพนัน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสง
พระอาทิตย์.
- สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2540). รายงานผลการศึกษามาระบท
ทางสังคมจากสลากออนไลน์, กรุงเทพฯ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2547, มีนาคม-เมษายน).
เศรษฐกิจนอกระบบและการจัดการที่ดีของภาครัฐวารสารเศรษฐกิจและ สังคม. เศรษฐกิจ
นอกระบบและการจัดการที่ดีของภาครัฐ. 41(2) : 5
- สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล.(2550). สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2550, จาก <http://www.glo.or.th>
สุพรรณิการ์ รัตนกุล. พฤติกรรมการซื้อสลากเลขท้ายของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร.
ปริญญาณิพนธ์ บธ.ม.(การตลาด) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สร้อยสุดา สุนทรชาติ.(2550, 24 กันยายน). สัมภาษณ์โดย สติมา พิริยะไพบูลย์วิทย์
ที่หมู่บ้านเปรมฤทัย ต.บางเมืองใหม่ อ.เมือง จ.สมุทรปราการ

สวนดุสิตโพล. (2550). สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2550, จาก www.dusitpoll.dusit.ac.th

หนึ่งฤทัย ชัยวงศ์. (2550). *ห่วยใต้ดิน-ห่วยบนดิน:ผลกระทบต่อสังคมไทย*,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2550, จาก www.econ.tu.ac.th

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง นโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว ของรัฐบาล ที่มีผลกระทบต่อหลักธรรมทางพุทธศาสนา

1.ด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคม

ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว ของรัฐบาลว่า
ขัดกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาอะไร ในด้านต่างๆดังต่อไปนี้

1.1 จากการดำเนินการตามนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว ของ
รัฐบาลทำให้เกิดผลกระทบอะไรบ้างต่อสภาพเศรษฐกิจและขัดกับหลักธรรมอะไร

.....

.....

.....

1.2 จากการดำเนินการตามนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว ของ
รัฐบาลทำให้เกิดผลกระทบอะไรบ้างต่อสภาพสังคมและขัดกับหลักธรรมอะไร

.....

.....

.....

2.ด้านสถาบัน กระบวนการ และพฤติกรรมของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับนโยบายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว ของรัฐบาลว่า
ขัดกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาอะไร ในด้านต่างๆดังต่อไปนี้

2.1 ท่านคิดว่าการดำเนินการของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลขัดกับหลักธรรมทาง
พุทธศาสนาข้อไหนบ้าง เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

2.1.1 ท่านคิดว่าการมีสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลมีข้อดี ตามหลักพุทธศาสนา
อย่างไรและมีข้อเสีย ตามหลักพุทธศาสนาอย่างไร และขัดกับหลักธรรมอะไร

.....

.....

.....

2.1.2 ในสภาพปัจจุบันซึ่งพฤติกรรมทางการเมือง มีนโยบายสนับสนุนการเล่นหวย
ในรูปแบบต่างๆ เห็นชัดว่ามีผลกระทบต่อพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่แล้ว สำนักงานสลากกินแบ่ง
รัฐบาลนี้ควรดำรงอยู่ ควรปรับปรุง หรือควรยุบ ตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา

.....

.....

.....

2.1.3 ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดี ข้อเสีย และผลกระทบของกระบวนการออก
สลากพิเศษ ลอตเตอรี่ และหวยบนดิน ตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างไร

.....

.....

.....

2.1.4 กฎหมายทั้ง 3 ฉบับ พรบ.การพนัน พ.ศ. 2478 พรบ.สลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ. 2517 และโครงการเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว ต่างก็วัตถุประสงค์เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนคนยากจน ในด้านการศึกษา การแพทย์ สังคม และสาธารณะประโยชน์ต่างๆ ท่านคิดว่ามีผลดี ตามหลักพุทธศาสนาอย่างไร

.....

.....

.....

2.1.5 ใน พรบ.สลากกินแบ่งรัฐบาล คณะกรรมการในการดำเนินงานล้วนแล้วแต่เป็นคนในคณะรัฐบาลทั้งสิ้น ท่านคิดว่าควรจะมีบุคคลจากสาขาอาชีพอื่น เช่น คนพิการ ประชาชนทั่วไป เป็นต้น เข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานด้วยหรือไม่ ขัดกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาหรือไม่

.....

.....

.....

2.1.6 ขั้นตอนในการดำเนินการขายสลากกินแบ่งที่ผ่านมา มีความสลับซับซ้อนมาก ขาดความโปร่งใสทำให้มีผลกระทบต่อประชาชนที่ซื้อสลาก ในเรื่องราคาที่แพงขึ้น

ท่านคิดว่าควรมีวิธีการแบบไหนที่จะช่วยให้กระบวนการในการดำเนินการมีความโปร่งใส และจะทำให้ราคาสลากไม่แพงขึ้น และขัดกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาหรือไม่

.....

.....

.....

2.1.7 ในอนาคตหากมีสลากอัตโนมัติ ซึ่งมีความทันสมัย อำนวยความสะดวกในการซื้อ ท่านเห็นว่าการมีสลากอัตโนมัติ มีข้อดี ข้อเสีย และผลกระทบต่อสังคม ชุมชน อย่างไร และขัดกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาหรือไม่

.....

.....

.....

2.1.8 ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดี ข้อเสีย และผลกระทบของกระบวนการออกสลากลอตเตอรี่ หวยบนดินผ่านสื่อต่างๆ ตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างไร และขัดกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือไม่

.....

.....

.....

2.2 สถาบันพระพุทธศาสนาควรมีบทบาท หรือจุดยืนในเรื่องหวยบนดินนี้อย่างไร

.....

.....

.....

2.2.1 มหาเถรสมาคมควรมีบทบาท หรือจุดยืนในเรื่องหวยบนดินนี้อย่างไร

.....

.....

.....

2.2.2 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรมีบทบาท หรือจุดยืนในเรื่องหวยบนดินนี้อย่างไร

.....

.....

.....

2.2.3สถาบันการศึกษาควรมีบทบาท หรือจุดยืนในเรื่องหวยบนดินนี้อย่างไร

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข.

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์
นโยบายสลาพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัว ของรัฐบาล
ที่มีต่อหลักธรรมทางพุทธศาสนา

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

พระภิกษุฝ่ายบริหาร

พระราชปริยัติสุธี	เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี
พระราชวิมลเมธี	เจ้าคณะจังหวัดสุโขทัย
พระสุนทรธรรมาภรณ์	ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุโขทัย
พระพิพัฒน์ศาสนธำรง	เจ้าคณะเขตหนองแขม กทม.
พระครูวิมลศีลคุณ	เจ้าคณะแขวงบางแกว กทม.
พระครูสุเมธธรรมธาดา	เจ้าคณะตำบลหนองกระเจง จังหวัดสุโขทัย
พระครูสุจิตธรรมวิมล	เจ้าอาวาสวัดนางพญา จังหวัดพิษณุโลก
พระครูโสภณธรรมวิภาช	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก
พระครูสมุห์ชัยณรงค์ ปญญาวิชโร	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดสุโขทัย

พระภิกษุฝ่ายวิชาการ

พระเทพโกศล	ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารโครงการพระธรรมจาริกส่วนภูมิภาค จ.เชียงใหม่
ผศ.ดร.พระมหาสมจินต์ สมุมาปญโญ ป.ธ.๙, ศษ.บ., พธ.ม., Ph.D (Pali & Buddhist Studies).	รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กทม.
พระอาทรปริยัติกิจ	อาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดเทพศิลา กทม.
พระมหาทวี มหาปญโญ	ป.ธ.๙, พธ.บ., ศน.ม., M.Phil., Ph.D. (Buddhist Studies), Delhi U., India อาจารย์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กทม.
พระมหาทองดี ปญญาวิชโร	ป.ธ.๙, พธ.บ., ศษ.บ., คม. อาจารย์สอนพระปริยัติธรรม วัดปากน้ำ กทม. อาจารย์สอนพระปริยัติธรรม วัดเทพศิลา กทม. อาจารย์สอนพระปริยัติธรรม วัดจองคำ จ.ลำปาง

บรรณานุกรมผู้มีความรู้ในทางศาสนา

ศ.กীরติ บุญเจือ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ(สนช.) ราชบัณฑิต

ประชาชนทั่วไป

น.ต.ปัญญา ชัดไฟบุญ

ข้าราชการ

สร้อยสุดา สุคนธาชาติ

ค้าขาย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	พระมหาบุญตา ธีรบุญโญ (จันทร์จิตร)
วันเดือนปีเกิด	12 มีนาคม 2520
สถานที่เกิด	จังหวัดขอนแก่น
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	วัดปากน้ำ แขวงปากคลอง เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ ๙ 10160
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	เจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานสำนักฝึกอบรม พระธรรมทูต กองงานพระธรรมทูต
สถานที่ทำงานในปัจจุบัน	สำนักงานพระธรรมทูต วัดปากน้ำ แขวงปากคลอง เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ ๙ 10160
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตร์บัณฑิต
พ.ศ. 2545	จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
พ.ศ. 2551	ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ